

Contents

I. EDITORIAL

A FEW CONSIDERATIONS ON THE UNLAWFUL ACT, DAMAGE,
CAUSATION AND CULPABILITY AND THEIR SPECIFIC APPLICATION
IN THE MATTER GOVERNED BY ARTICLE 169 OF LAW NO. 85/2014
ON INSOLVENCY PROCEEDINGS

Petre Andrei Țăru5

II. STUDIES, ARTICLES, OPINIONS

BRIEF CONSIDERATIONS ON THE CONCEPT OF INHERITANCE
LIABILITY AND THE STATUS OF THE SUCCESSOR AS CREDITOR OF
THE INHERITANCE

Anamaria-Carmen Crețu16

METHODOLOGY FOR INVESTIGATING THE OFFENCE OF
MATERNAL KILLING OR INJURY OF A NEWBORN CHILD

Ioana Alexandra Voicu (Ilinescu)31

PROFESSIONAL TRAINING FOR JUDGES – A RIGHT OR A DUTY?

Maria-Roxana Muntean51

C.J.E.U. JUDGEMENT C-318/24 PPU DATED 29 JULY 2024 – PAUL
PHILIPPE OF ROMANIA

Răzvan-Gabriel Dalu62

III. STUDIES, DISCUSSIONS, COMMENTS (R. Moldova and Ucraina)

THE SUBJECTIVE SIDE OF THE WATER POLLUTION OFFENCE

Andrei Nastas, Alexandrina Rusev84

IV. Legislative News100

V. Case-law of the High Court of Cassation and Justice147

VI. Case-law of the Constitutional Court of Romania159

Cuprins

I. EDITORIAL

CÂTEVA CONSIDERAȚII DESPRE FAPTA ILICITĂ, PREJUDICIU, LEGĂTURA DE CAUZALITATE ȘI VINOVĂȚIE ȘI APLICAREA SPECIOASĂ A ACESTORA ÎN MATERIA REGLEMENTATĂ DE ART. 169 DIN LEGEA NR. 85/2014 PRIVIND PROCEDURA INSOLVENȚEI Petre Andrei Țăru	5
---	---

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

SCURTE CONSIDERAȚII ASUPRA NOȚIUNII DE PASIV SUCCESORAL ȘI ASUPRA CALITĂȚII SUCCESORULUI DE CREDITOR AL MOȘTENIRII Anamaria-Carmen Crețu	16
METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRAȚIUNII DE UCIDERE ORI VĂTĂMARE A COPILULUI NOU-NĂSCUT DE CĂTRE MAMĂ Ioana Alexandra Voicu (Ilinescu)	31
FORMAREA PROFESIONALĂ A JUDECĂTORILOR – DREPT SAU OBLIGAȚIE? Maria-Roxana Muntean	51
HOTĂRÂREA C.J.U.E. C-318/24 PPU DIN 29 IULIE 2024 – PAUL PHILIPPE AL ROMÂNIEI Răzvan-Gabriel Dalu	62

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. Moldova și Ucraina)

LATURA SUBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII DE POLUARE A APEI Andrei Nastas, Alexandrina Rusev	84
--	----

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

REGLEMENTAREA UNOR MĂSURI FISCAL-BUGETARE (O.G. NR. 33/2024) Redacția Pro lege	101
---	-----

NORME METODOLOGICE PRIVIND APLICAREA ÎN MAPN A PREVEDERILOR H.G. NR. 1.198/2022 PRIVIND DREPTURILE DE TRANSPORT, PE TERITORIUL NAȚIONAL, ALE PERSONALULUI DIN INSTITUȚIILE DE APĂRARE, ORDINE PUBLICĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ – MODIFICĂRI (OMAPN NR. M.161/2024)	
Redacția Pro lege	103
PROTECȚIA CONSUMATORILOR CU PRIVIRE LA COSTUL TOTAL AL CREDITĂRII ȘI LA CESIUNEA DE CREANȚE (LEGEA NR. 243/2024)	
Redacția Pro lege	107
STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND ADAPTAREA LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE PENTRU PERIOADA 2024-2030, CU PERSPECTIVA ANULUI 2050 (H.G. NR. 1010/2024)	
Redacția Pro lege	111
LEGEA NR. 339/2005 PRIVIND REGIMUL JURIDIC AL PLANTELOR, SUBSTANȚELOR ȘI PREPARATELOR STUPEFIANTE ȘI PSIHOTROPE – MODIFICĂRI (O.G. NR. 42/2024)	
Redacția Pro lege	116
LEGEA NR. 295/2004 PRIVIND REGIMUL ARMELOR ȘI AL MUNIȚIILOR – MODIFICĂRI (O.G. NR. 38/2024)	
Redacția Pro lege	120
ART. III ȘI IV DIN LEGEA NR. 191/2011 PENTRU MODIFICAREA LEGII NR. 672/2002 PRIVIND AUDITUL PUBLIC INTERN – ABROGARE (O.G. NR. 32/2024)	
Redacția Pro lege	125
ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA EXAMENULUI SAU A CONCURSULUI PENTRU DOBÂNDIREA CALITĂȚII DE NOTAR STAGIAR (OMJ NR. 1727/C/2024)	
Redacția Pro lege	126
APROBAREA NORMELOR PRIVIND AVIZAREA ȘI AUTORIZAREA SOLUȚIILOR INFORMATICE DIN CADRUL INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI (OMJ NR. 1554/C/2024)	
Redacția Pro lege	135

LEGEA NR. 95/2006 ȘI ALTE ACTE NORMATIVE ÎN DOMENIUL
SĂNĂTĂȚII – MODIFICĂRI (O.G. NR. 44/2024)

Redacția Pro lege.....140

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

RIL

DECIZIE ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 10/2024 (M. OF. NR. 851/26.08.2024):
ART. 616 ALIN. (1) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

Redacția Pro lege.....147

DECIZIE ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 11/2024 (M. OF. NR. 761/02.08.2024):
ART. I ALIN. (1)-(3) DIN O.U.G. NR. 226/2020 PRIVIND UNELE MĂSURI
FISCAL-BUGETARE, ART. I ALIN. (1) ȘI (2) DIN O.U.G. NR. 130/2021
PRIVIND UNELE MĂSURI FISCAL-BUGETARE, ART. I DIN O.U.G. NR.
168/2022 PRIVIND UNELE MĂSURI FISCAL-BUGETARE

Redacția Pro lege.....149

HP

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 31/2024 (M. OF. NR.
791/12.08.2024): PCT. 12 DIN ANEXA NR. 1 LA CODUL SILVIC

Redacția Pro lege.....153

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 32/2024 (M. OF. NR.
792/12.08.2024): ART. 5 ALIN. (1) DIN LEGEA NR. 49/1999 PRIVIND
PENSIILE I.O.V.R.

Redacția Pro lege.....155

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 36/2024 (M. OF. NR.
776/07.08.2024): ART. 229 ALIN. (2) LIT. B) DIN CODUL PENAL,
NOȚIUNEA DE SEDIU PROFESIONAL

Redacția Pro lege.....157

VI. JURISPRUDENȚĂ CCR

NECONSTITUȚIONALITATE – D.C.C. NR. 334/2024 (M. OF. NR.
808/14.08.2024): LEGEA PRIVIND APROBAREA O.U.G. NR. 71/2023
PENTRU INSTITUIREA UNEI PRELUNGIRI A TERMENELOR
PREVĂZUTE LA ART. 262 ALIN. (3²) DIN LEGEA NR. 85/2014
PRIVIND PROCEDURILE DE PREVENIRE A INSOLVENȚEI ȘI DE
INSOLVENȚĂ

Redacția Pro lege.....159

I. EDITORIAL

CÂTEVA CONSIDERAȚII DESPRE FAPTA ILICITĂ, PREJUDICIU, LEGĂTURA DE CAUZALITATE ȘI VINOVĂȚIE ȘI APLICAREA SPECIOASĂ A ACESTORA ÎN MATERIA REGLEMENTATĂ DE ART. 169 DIN LEGEA NR. 85/2014 PRIVIND PROCEDURA INSOLVENȚEI

Av. dr. Petre Andrei ȚĂRU

Intrarea debitorului în insolvență angrenează o răspundere de natură subiectivă care este calificată ca fiind pentru fapta proprie. Interesul calificării acestei răspunderi ca fiind de natură contractuală sau delictuală se raportează la întinderea reparației, iar în cazul răspunderii delictuale repararea integrală a prejudiciului presupune, în conformitate cu art. 1385 C. civ., acordarea de despăgubiri pentru pierderea suferită de cel prejudiciat.

Astfel, este instituită *regula reparării integrale a prejudiciului* care potrivit doctrinei noastre tradiționale reprezintă: „concluzia logică a esenței însăși a răspunderii civile”, dacă avem în vedere faptul că: „a răspunde din punct de vedere civil înseamnă a repara prejudiciul cauzat, iar a repara integral prejudiciul presupune a răspunde din punct de vedere civil”¹. Trebuie avut în vedere faptul că scopul prioritar al angajării răspunderii este de esență reparării prejudiciului, iar în subsidiar, de sancționare și de prevenire a comiterii unor alte fapte de natură a determina prejudicierea altora. Așadar, pentru a putea fi stabilite cadrul legal privind condițiile și fundamentul răspunderii delictuale este necesar a se avea în vedere protejarea intereselor victimelor prejudiciului respectiv a creditorilor, prin repararea în integralitate în măsura în care sub imperiul acestei proceduri concursuale și egalitariste se poate realiza acest lucru raportat la criteriul proporționalității.

¹ V. Ursa, Dezvoltarea de către practica judiciară a principiului reparării integrale și a principiului reparării în natură a prejudiciului, în A. Ionașcu (coord.), *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român*, Editura Academiei, București, 1979, p. 135.

În vederea repunerii efective în situația anterioară comiterii faptei ilicite generatoare de prejudiciu, este necesară acoperirea întregului prejudiciu generat în procedura insolvenței.

Pentru tragerea la răspundere a celor vinovați este necesar *sine qua non* să fie îndeplinite condițiile răspunderii civile pentru fapta proprie.

Stabilirea naturii juridice a răspunderii membrilor organelor de supraveghere și conducere a persoanei juridice aflate în stare de insolvență reprezintă o problemă care nu a primit încă o soluție unitară din partea doctrinei și jurisprudenței, deoarece în această analiză s-a recurs la diversele forme ale răspunderii reglementate în dreptul comun, în special în dreptul civil și dreptul comercial².

*Doctrina și jurisprudența au dat soluții cu privire la natura răspunderii speciale pentru insolvență, respectiv dacă aceasta este una delictuală sau contractuală iar răspunsul care s-a conturat a fost acela că depinde de sursa obligației încălcate.*³ Însă, în cazul în care între părți (debitorul persoană juridică și persoana care a contribuit la starea de insolvență) există raporturi contractuale și se încalcă o obligație prevăzută de contract sau de actul constitutiv ori de hotărârea organelor statutare prin care persoana respectivă a fost desemnată în funcție, răspunderea are natură contractuală. În lipsa contractului sau în cazul în care se încalcă o obligație prevăzută de lege, se reactivează răspunderea de drept comun delictuală⁴ iar dacă fapta ilicită constituie infracțiune răspunderea are o natură strict delictuală. Jurisprudența consideră că natura răspunderii pentru starea de insolvență este una delictuală⁵, specială pentru fapta proprie.

Legea insolvenței, în mod expres, prevede *faptele ilicite* care atrag răspunderea pentru intrarea debitorului în insolvență. Acestea, cu titlu enunțiativ, sunt:

- a) Fapta de a folosi bunurile sau creditele persoanei juridice în folosul propriu sau în cel al unei alte persoane [art. 169 alin. (1) lit. a];
- b) Fapta de a face activități de producție, comerț sau prestări de servicii în interes personal, sub acoperirea persoanei juridice [art. 169 alin. (1) lit. b)];
- c) Fapta de a dispune, în interes personal, continuarea unei activități care ducea, în mod vădit, persoana juridică la încetarea de plăți [art. 169 alin. (1) lit. c)];
- d) Fapta de a ține o contabilitate fictivă, de a face să dispară unele documente contabile sau de a nu ține contabilitatea în conformitate cu legea [art. 169 alin. (1) lit. d)];

² L.O. Iancu, *Răspunderea civilă pentru apariția stării de insolvență*, art. 138 din Legea nr. 85/2006, volumul I, Condițiile, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2013, p. 141.

³ I. Turcu, *Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2009, p. 672.

⁴ Fl.-A. Baias, S. David, *Răspunderea civilă a administratorilor societăților comerciale*, în *Dreptul* nr. 8/1992, p. 21.

⁵ C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 522 din 23 iunie 2016, portal.just.ro.

- e) Fapta de a deturna sau de a ascunde o parte din activul persoanei juridice ori de a mări în mod fictiv pasivul acesteia [art. 169 alin. (1) lit. e)];
- f) Fapta de a folosi mijloace ruinătoare pentru a procura persoanei juridice fonduri, în scopul întârzierii încetării de plăți [art. 169 alin. (1) lit. f)];
- g) Fapta de a plăti sau de a dispune să se plătească cu preferință unui creditor, în dauna celorlalți creditori, în luna precedentă încetării plăților [art. 169 alin. (1) lit. g)].

Aceste fapte ilicite prevăzute de legiuitor cuprinse în textul art. 169 alin. (1) determină două categorii de ilicit: fapte ilicite care prejudiciază în mod direct debitorul în insolvență și în mod indirect creditorii acestuia (folosirea bunurilor debitorului în interes propriu, continuarea unei activități ruinătoare etc.) și fapte ilicite care prejudiciază în mod direct creditorii și în mod indirect debitorul în insolvență (de pildă, plata cu preferință a unora dintre creditori în detrimentul celorlalți)⁶.

Totodată, faptele menționate de legiuitor la art. 169 comportă și implicații de natură penală, mai multe dintre acestea întrunind cu succes elementele constitutive ale infracțiunii de bancrută frauduloasă, astfel cum aceasta este definită de art. 241 C. pen., respectiv: falsificarea, sustragerea sau distrugerea evidențelor debitorului [așa cum este descrisă la art. 169 alin. (1) lit. d)], ori ascunderea unei părți din activul averii debitorului [art. 169 alin. (1) lit. e)]; înfățișarea de datorii inexistente sau prezentarea în registrele debitorului, în alt act sau în situația financiară a unor sume nedatorate [art. 169 alin. (1) lit. d) și e)]; înstrăinarea, în caz de insolvență a debitorului, a unei părți din active [art. 169 alin. (1) lit. e)].

Pe lângă faptele ilicite pe care Codul Insolvenței a înțeles să le precizeze în cadrul art.169, există conform legislației actuale și cu un element de exhaustivitate, respectiv art. 169 alin. (1) lit. h), care determină ca enumerarea limitativă să nu mai aibă margini, modificând substanțial sfera de aplicare a răspunderii pentru starea de insolvență, putând fi antrenat orice comportament ilicit în această arie.

Cu titlu exemplificativ, apreciem că și fapta administratorului de a nu depune diligențele necesare pentru readucerea unor bunuri în patrimoniul debitorului sau pentru valorificarea unor creanțe, practic omisiune, este sancționată de legiuitor în cauză, inacțiunea pentru nedepunerea diligențelor necesare ale persoanelor care aveau obligația legală de a acționa în acest scop. În sensul celor învederate s-a manifestat o jurisprudență eterogenă cu referire la această categorie de ilicit, reținându-se că nerecuperarea creanțelor echivalează cu lăsarea unor bunuri la dispoziția terților⁷ și, pe de altă parte, s-a mai menționat faptul că⁸ simpla pasivitate

⁶ C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 243 din 16 iunie 2020, în BPI nr. 11457 din 13 iulie 2020, în care instanța a argumentat cu deplin temei că faptele prevăzute la art. 169 alin. (1) lit. a)-g) sunt ipoteze de management fraudulos, nu numai de management defectuos.

⁷ C. A. Cluj, s. civ., dec. nr. 82 din 17 februarie 2020, în B.P.I., nr. 4712 din 9 martie 2020.

⁸ C. A. Brașov, s. civ., dec. nr. 601 din 19 mai 2021, în B.P.I., nr. 13196 din 3 august 2021.

a administratorului în privința demersurilor pentru valorificarea creanțelor societății este insuficientă pentru angajarea răspunderii în absența unui interes personal al acestuia.

Practica a stabilit, în același context, faptul că⁹: „nu poate fi angajată răspunderea pe temeiul exercitării de activități de producție, comerț sau prestări de servicii în interes personal, sub acoperirea persoanei juridice, în cazul în care operațiunile de comerț au fost efectuate cu o societate controlată de administrator, dacă s-au încadrat în cursul normal al activității”.

O altă faptă care actualmente a îmbrăcat o haină penală, este cea de reținere la sursă a obligațiilor fiscale și de a nu le vira la bugetul consolidat al statului; ea nu poate fi calificată nici ca reprezentând folosire de bunuri sau a creditelor persoanei juridice în beneficiul propriu sau în cel al unei alte persoane, nici ca fiind folosire de mijloace ruinătoare pentru a procura persoanei juridice fonduri, în scopul întârzierii încetării de plăți¹⁰.

Culpa managerială a administratorului poate conduce în mod grav și indubitabil la apariția stării de insolvență. Apreciem în consonanță cu doctrina și practica faptul că răspunderea pentru culpa managerială nu poate fi antrenată, datorită faptului că legiuitorul a înțeles să limiteze aplicabilitatea art. 169 alin. (1) lit. h), inserând terminologia „orice altă faptă săvârșită cu intenție” ori a demonstra intenția în condițiile în care asumarea de riscuri sau informarea neglijentă nu pot fi decât sancționate cu o culpă gravă. În situația în care culpa este atât de gravă și obligațiile de diligență și de prudență au fost extrem de încălcate, ar putea fi reținută o culpă asimilabilă în extremis intenției.

Însă, dacă o decizie de afaceri a unui administrator a produs prejudicii, este necesar ca gravitatea acesteia, urmările necesită o analiză care diferă de la un context la altul și trebuie să ne raportăm la cunoștințele (pregătirea administratorului), informațiile la care acesta putea avea acces.

O altă condiție esențială pentru a interveni angajarea răspunderii în temeiul art. 169 este determinată de existența *prejudiciului*.

Insolvența prin sine însăși nu reprezintă un prejudiciu, astfel încât insolvența debitorului persoană juridică nu reprezintă prin ea însăși nici prejudiciu adus patrimoniului acestuia, nici prejudiciu cauzat patrimoniilor creditorilor. În măsura în care debitorul insolvent nu este și insolubil, respectiv în ipoteza în care activul patrimoniului debitorului depășește pasivul acestuia, creditorii nu au niciun interes să obțină angajarea răspunderii personale a membrilor organelor de conducere și de supraveghere din cadrul societății pentru că valorificarea elementelor de activ permite acoperirea pasivului. Or, această formă specială de răspundere nu

⁹ C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 1559 din 26 octombrie 2009, în R.D.C nr. 2, pp. 60-63.

¹⁰ R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, M. Sărăcuț, *Tratat practic de insolvență*, Volumul I, Ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022, pp. 854-855.

urmărește să profite asociațiilor sau acționarilor debitorului¹¹, în calitatea lor de creditori reziduali ci reprezintă un remediu special o soluție de tip *ultimo ratio* de acoperire a pasivului.

Obligarea persoanelor care se dovedesc a fi responsabile de insolvența unui debitor la suportarea unei părți din pasivul acesteia este lipsită de orice temei juridic dacă aceste persoane prin fapta proprie nu au cauzat în patrimoniul debitorului acel prejudiciu insurmontabil care să determine această stare.

În doctrină s-a mai cristalizat o opinie¹² conform căreia angajarea răspunderii pentru insolvență nu vizează repararea unui prejudiciu cauzat debitorului, ci a unui prejudiciu cauzat creditorilor. Tezele menționate se întrepătrund și, cel puțin în cazul falimentului, ceea ce se urmărește, este acoperirea acelei părți din pasivul debitorului care nu poate fi acoperit din cauza insolvabilității acestuia.

Ceea ce a devenit extrem de clar și logic sub imperiul actualei reglementări este faptul că reparația pagubei neacoperite prin insolvență este imputabilă persoanelor responsabile de aceasta existând o corelație între întinderea prejudiciului și stabilirea reparației produsă. O altă interpretare a fost dată în sensul că finalitatea răspunderii are drept scop repararea *in integrum* a prejudiciului cauzat astfel că nu s-ar produce prin aceasta nicio derogare de la acest principiu iar repararea parțială nu ar putea fi conformă cu scopul răspunderii pentru insolvență. Însă, ar trebui de plano să existe limitarea răspunderii individuale a fiecărei persoane la prejudiciul cert, concret cauzat prin fapta proprie.

Așadar, răspunderea pentru insolvență se va angaja pentru acea parte din pasiv (sau, eventual pentru tot pasivul) care se găsește în raport de cauzalitate cu fapta ilicită, fiind imputabilă persoanei respective.¹³ În același sens, jurisprudența analizează diverse mecanisme pentru cuantificarea prejudiciului de la simpla diferență dintre valoarea de piață a bunurilor vândute și prețul vânzării¹⁴ până la valorile estimate prin raportare și la sumele plătite în avans *de debitor* și nerecuperate de persoana responsabilă¹⁵ sau la valoarea discutabilă a datoriilor neînregistrate în contabilitate prin raportare la care persoana responsabilă ar fi putut evalua corect gradul de îndatorare a societății¹⁶.

În mod greșit, însă, s-a reținut că în ipoteza acestui tip de răspundere prejudiciul este determinat de starea de insolvență în sine, respectiv că dacă societatea debitoarea nu ar datora sumele cuprinse în tabelul definitiv nu s-ar găsi în stare de insolvență astfel că prejudiciul nu poate fi altul decât datoria înscrisă în tabelul

¹¹ Gh. Piperea (coord.), *Codul insolvenței. Note. Corelații. Explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2017, p. 861.

¹² Idem, *supra*, *op. cit.*, p. 832, p. 860.

¹³ C. A. Timișoara, s. a II-a civ., dec. nr. 222 din 20 aprilie 2021, în Sintact.

¹⁴ C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 34 din 19 ianuarie 2021, în Sitact.

¹⁵ C. A. București, sc. a VI-a civ., dec. nr. 1313 din 13 septembrie 2019, în Sintact.

¹⁶ C. A. Brașov, s. civ., dec. nr. 413 din 14 aprilie 2021, publicată în B.P.I. nr. 7953 din 6 mai 2021.

definitiv. Cu toate acestea, în cazul răspunderii antrenate în temeiul art. 169 alin. (1) lit. d), s-ar putea considera că neținerea contabilității conform legii a generat întreg pasivul societății debitoare, nemaexistând un control corect asupra elementelor de activ și pasiv¹⁷.

Teza care se desprinde atât din practică cât și din doctrină este unanimă respectiv, indiferent de cuantumul prejudiciului cauzat persoanele responsabile nu pot să fie obligate să plătească mai mult decât pasivul neacoperit¹⁸. Astfel că, raportându-ne la acest aspect se ajunge la concluzia că reparația trebuie limitată la pasivul neacoperit soluționarea acțiunii în răspundere depinzând de cuantumul pasivului rămas neacoperit.

Atât timp, însă, cât pe rolul instanțelor de judecată nu au fost soluționate acțiunile pentru valorificarea creanțelor debitorului neajungându-se la finalizarea lichidării activului acestea nu determină și nu pot să împiedice formularea și soluționarea acțiunilor în angajarea răspunderii.

În ceea ce privește *legătura de cauzalitate*, determinarea este legată de: „*antrenarea răspunderii persoanelor din conducerea debitorului presupune, pe lângă celelalte condiții, cerința existenței unei legături de cauzalitate între fapta culpabilă și starea de insolvență.*”¹⁹ Totodată, *legătura de cauzalitate* subzistă chiar dacă persoana care a comis fapta ilicită a cesionat părțile sociale iar terțul cesionar a preluat și calitatea de administrator pentru că pierderea calității ulterior săvârșirii faptei ilicite nu are nicio relevanță²⁰.

Literatura de specialitate a demonstrat faptul că²¹, „*fapta ilicită ar trebui să determine insolvabilitatea debitorului însă această cerință nu trebuie verificată nu numai pentru că nu are suport în textul legii, ci și pentru că starea de insolvabilitate a debitorului poate fi generată de alți factori decât fapta ilicită respectivă*”.

Prima facie, răspunderea presupune existența clară și determinantă a raportului între fapta ilicită și starea de insolvență. Inexistența disponibilităților financiare pentru plata datoriilor exigibile trebuie să fie generată de fapta pentru care se atrage răspunderea²². Codul insolvenței în vigoare este cel care a încercat să facă o reglementare aproape exhaustivă în ceea ce privește răspunderea pentru fapta ilicită care a determinat starea de insolvență. Astfel că, prin folosirea termenului „*a contribui*” în locul lui „*a cauza*”, în sintagma „persoane care au contribuit la starea

¹⁷ C. A. Constanța, s. a II-a., dec. nr. 344 din 14 octombrie 2020, în Sintact.

¹⁸ I. Turcu, *Legea procedurii insolvenței*, op. cit., p. 202.

¹⁹ C.A. București, s.a. V-a com, dec. nr. 1317/2003, în *Practica judiciară comercială 2003-2004*, pp. 328-330.

²⁰ C. A. București, s.a V-a com, dec. nr. 1502/2002, nepublicată.

²¹ Gh. Piperea (coord.), *Codul insolvenței*, op. cit., supra, pp. 862-863.

²² St. D. Cărpenaru, V. Nemeș, M. A. Hotca, *Codul insolvenței comentat*, Editia a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 440.

de insolvență a debitorului” din art. 169 alin. (1), așa cum doctrinar se apreciază, legea consacră teza echivalenței condițiilor în stabilirea raportului de cauzalitate²³.

În corelație cu practica judiciară am reținut faptul că fapta ilicită pentru care se angajează răspunderea trebuie să aibă calitatea de factor causal al stării de insolvență. Raportul de cauzalitate nu trebuie însă să fie direct acesta putând fi și mediat în sensul că fapta imputabilă a permis unor factori exteriori să acționeze și să producă prejudiciul²⁴.

Secunda faciae, răspunderea pentru starea de insolvență implică în mod clar și fără dubiu raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul cauzat debitorului. Forma de răspundere civilă avută în vedere este una de tip patrimonial pentru repararea prejudiciului cauzat printr-o faptă ilicită rezultatul care urmează a fi obținut fiind o reparație de ordin pecuniar.

Vinovăția reprezintă acea formă sub care actuala reglementare extinde sfera faptelor ilicite cu o categorie de ilicit nereglementată până la acest moment care este săvârșită cu intenție în mod obligatoriu, menționată la art. 169 alin. (1) lit. h): „orice altă faptă săvârșită cu intenție, care a contribuit la starea de insolvență a debitorului, constatată conform prezentului titlu”. Actualul text legislativ poate fi folosit pentru a clarifica forma de vinovăție care urmează a fi îndeplinită în vederea antrenării răspunderii pentru faptele expres menționate de lege forma de vinovăție a intenției așa cum aceasta este definită de lege se impune a fi stabilită nu numai pentru „orice alte fapte”, decât cele care compun enumerare legală enunțativă, ci și pentru acestea din urmă²⁵.

Practica a menționat faptul că este suficientă omisiunea îndeplinirii obligației de a ține contabilitatea în conformitate cu legea, pentru a fi îndeplinită condiția vinovăției sub forma culpei administratorului în exercitarea mandatului său²⁶, iar pe de altă parte în același sens s-a statuat că omisiunea de a depune situațiile financiare la organul fiscal pe întreaga durată a desfășurării activității economice a societății constituie o veritabilă decizie a administratorilor de a ascunde situația economică a societății și de a prejudicia creditorii²⁷. Pe de altă parte, omisiunea valorificării creanțelor debitorului asupra propriilor săi debitori funcționează, practic ca o veritabilă excepție de la atragerea răspunderii în temeiul art. 169 alin. (1) lit. h), însă, dacă se dovedește că a acționat din interes personal și cu intenție există o posibilitate de antrenare a răspunderii.

²³ P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ed. a -2-a, Editura Hamangiu, București, 2017, pp. 602-606.

²⁴ C. A. Cluj, s. civ. II, dec. nr. 640 din 4 decembrie 2018, în B.P.I. nr. 1420 din 22 ianuarie 2019.

²⁵ I. Turcu, *Legea procedurii insolvenței*, op. cit., p. 671, Gh. Piperea (coord.). *Codul insolvenței*, op. cit., p. 865.

²⁶ C. A. Cluj, s. a II-a civ., dec. nr. 462 din 1 octombrie 2018, publicată în B.P.I. nr. 19200 din 12 octombrie 2018.

²⁷ C. A. Iași, s. civ., dec. nr. 371 din 3 septembrie 2010, publicată în B.P.I. nr. 15802 din 25 septembrie 2020.

Varianta ca organele de conducere a societății sub imperiul unei așa-zise imunități, date de obligația de prudență și de diligență, ar trebui să aibă capacitatea de a disimula fraudă un efect secundar al regulii judecătorești de afaceri fiind acela al creșterii rolului aparenței în cenzurarea organelor de administrare²⁸.

Persoanele care sunt răspunzătoare pentru intrarea debitorului în insolvență răspund în solidar, conform textului art. 169 alin. (4) din Codul Insolvenței care prevede că „în caz de pluralitate răspunderea persoanelor prevăzute la alin. (1) este solidară cu condiția ca apariția stării de insolvență să fie contemporană sau anterioară perioadei de timp în care și-au exercitat mandatul ori în care au deținut poziția în care au contribuit la starea de insolvență”.

În mod greșit practica a reținut că²⁹, „răspund solidar administratorul în mandatul căruia s-a instalat starea de insolvență și administratorul numit ulterior, odată cu declararea societății ca inactivă”.

Este neconformă cu realitatea reținerea instanței, întrucât pluralitatea trebuie să fie concomitentă și nicidecum nu se poate reține, în cazul în care s-au succedat la intervale diferite de timp persoane în administrarea societății comerciale.

În contextul în care decizia de afaceri a fost adoptată de către un organ colegial ca de exemplu adunarea generală a acționarilor, consiliul de administrație, și doar pusă în executare de către o anumită persoană care are mandat expres de aducere la îndeplinire a hotărârii, respectiva persoană nu va răspunde, în măsura în care decizia nu este vădit ilegală³⁰.

Intrarea debitorului în insolvență implică pe lângă formele de răspundere analizate și o formă de răspundere de drept fiscal a administratorilor societății cu privire la insolvabilitatea acestora.

O prevedere specială actuală este reglementată de art. 25 alin. (2) C. proc. fisc menționează faptul că pentru obligațiile de plată restante ale debitorului declarat insolubil în condițiile Codului de procedură fiscală răspund solidar cu aceasta *inter alia*:

„b) administratorii, asociații, acționarii și orice alte persoane care au provocat insolvabilitatea persoanei juridice debitoare prin înstrăinarea sau ascunderea, cu rea-credință, sub orice formă a activelor debitorului;

c) administratorii care, în perioada exercitării mandatului, cu rea-credință, nu și-au îndeplinit obligația legală de a cere instanței competente deschiderea procedurii insolvenței, pentru obligațiile fiscale aferente perioadei respective și rămase neachitate la data declarării stării de insolvabilitate;

d) administratorii sau orice alte persoane care, cu rea-credință, au determinat nedeclararea și/sau neachitarea la scadență a obligațiilor fiscale”.

²⁸ R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, M. Sărăcuț, op. cit, p. 859.

²⁹ C.A. Iași, s.civ., dec. nr. 51 din 6 februarie 2020, publicată în B.P.I. nr.3346 din 18 februarie 2020.

³⁰ St. D. Cârpenaru, V. Nemeș, M. A. Hotca, *Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței*, p. 437.

În același spirit art. 25 alin. (2[^]1) C. proc. fisc., face precizarea potrivit căreia „pentru obligațiile fiscale restante ale debitorului pentru care s-a solicitat deschiderea procedurii insolvenței, răspund solidar cu acesta persoanele care au determinat cu rea-credință acumularea și sustragerea de la plata acestor obligații. S-a precizat în mod unanim faptul că acțiunea în antrenarea răspunderii pentru insolvență întemeiată pe art. 169 este admisibilă și în ipoteza în care, anterior, creditorul bugetar a emis o decizie de angajare a răspunderii aceleiași persoane în temeiul art. 25 C. proc. fisc., ceea ce nu împiedică, însă, examinarea interesului procesual de promovare a acțiunii în răspundere de către creditorul bugetar, respectiv a folosului practic care ar putea fi obținut prin admiterea acțiunii”³¹.

Concluzia care se desprinde din reglementările legale în materie fiscală este aceea că organul fiscal are și alte mecanisme pe care le poate accesa pentru atragerea răspunderii pentru prejudiciul cauzat, pârgii care se pot accesa și angrena și în afara procedurii insolvenței.

Raportul care mai trebuie avut în vedere la acest moment este cel privitor la răspunderea pentru intrarea în insolvență și răspunderea penală care are incidență în cauză în contextul în care fapta ilicită constituie infracțiune.

Această problemă a raportului dintre acțiunea civilă și cea penală pentru fapte care au condus la declanșarea stării de insolvență, îmbinând practic condițiile traagerii la răspundere penală cu cele ale răspunderii civile, a condus în mod invariabil la existența în practică a prevalenței vreuneia dintre forme, chestiune care nu și-a găsit rezolvarea în practica instanțelor.

În concordanță cu dispozițiile art. 1365 C. civ., *„instanța civilă nu este legată de dispozițiile legii penale și nici de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite”*, iar, în conformitate cu art. 28 C. pr. pen., *„hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o. Instanța civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite”*³². *„Hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă, nu are autoritate de lucru judecat în fața organelor judiciare penale cu privire la existența faptei penale, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia (alin. 2)”*³³.

Coroborând textele legale menționate anterior, respectiv art. 1365 C. civ. și art. 28 C. pr. pen., conchidem faptul că hotărârea instanței civile are autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, însă cu referire la alte chestiuni decât cele precizate de art. 28 C. pr. pen. (existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o).

³¹ Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, Constanța 16-17 septembrie 2021, pp. 13-14.

³² I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, vol. I, Editura Paideia, București, 1998, p. 271.

³³ I. Neagu, *op. cit.*, ibidem, p. 271.

Concluzii

Elementele răspunderii specioase ale acestei forme de răspundere reglementate de art. 169 din Legea nr. 85/2014 au suscitat și suscită interesul teoretic și practic, întrucât existența lor concomitentă determină consecințe asupra răspunderii persoanelor care se fac vinovate de starea de insolvență a unei debitoare permițând astfel ca prin intermediul tipului de acțiune în atragerea răspunderii să se îndeplinească dezideratul final al legiuitorului legii insolvenței, respectiv *restitutio in integrum* prin satisfacerea creditorilor.

Bibliografie:

- 1.V. Ursa, Dezvoltarea de către practica judiciară a principiului reparării integrale și a principiului reparării în natură a prejudiciului, în A. Ionașcu (coord.), *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român*, Editura Academiei, București, 1979;
2. L.O. Iancu, Răspunderea civilă pentru apariția stării de insolvență art. 138 din Legea nr.85/2006, volumul I, Condițiile, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2013;
3. I. Turcu, Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2009;
4. Fl.- A. Baiaș, S. David, *Răspunderea civilă a administratorilor societăților comerciale*, în Dreptul nr. 8/1992;
5. C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 522 din 23 iunie 2016, portal.just.ro;
6. C. A. Cluj, s. civ., dec. nr. 82 din 17 februarie 2020, în B.P.I., nr. 4712 din 9 martie 2020;
- 7.C. A. Brașov, s. civ., dec. nr. 601 din 19 mai 2021, în B.P.I., nr. 13196 din 3 august 2021;
- 8.C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 1559 din 26 octombrie 2009, în R.D.C nr. 2;
- 9.R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, M. Sărăcuț, *Tratat practic de insolvență*, Volumul I, Ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022;
10. Gh. Piperea (coord.), *Codul insolvenței. Note. Corelații. Explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2017;
11. C. A. Timișoara, s. a II-a civ., dec. nr. 222 din 20 aprilie 2021, în Sintact;
- 12.C. A. Timișoara, s. civ. II, dec. nr. 34 din 19 ianuarie 2021, în Sitact;
- 13.C. A. București, sc. a VI-a civ., dec. nr. 1313 din 13 septembrie 2019, în Sintact;
- 14.C. A. Brașov, s. civ., dec. nr. 413 din 14 aprilie 2021, publicată în B.P.I. nr. 7953 din 6 mai 2021;
- 15.C. A. Constanța, s. a II-a., dec. nr. 344 din 14 octombrie 2020, în Sintact;
- 16.C.A. București, s.a. V-a com, dec. nr. 1317/2003, în Practica judiciară comercială 2003-2004;

17. C. A. București, s.a V-a com, dec. nr. 1502/2002, nepublicată.
- 18.St. D. Cărpenu, V. Nemeș, M. A. Hotca, *Codul insolvenței comentat*, Editia a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2017,
- 19.P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ed. a -2-a , Editura Hamangiu, București, 2017;
- 20.C. A. Cluj, s. civ. II, dec. nr. 640 din 4 decembrie 2018, în B.P.I. nr. 1420 din 22 ianuarie 2019;
21. C. A. Cluj, s. a II-a civ., dec. nr. 462 din 1 octombrie 2018, publicată în B.P.I. nr. 19200 din 12 octombrie 2018;
- 22.C. A. Iași, s. civ., dec. nr. 371 din 3 septembrie 2020, publicată în B.P.I. nr. 15802 din 25 septembrie 2020;
23. C.A. Iași, s.civ., dec. nr. 51 din 6 februarie 2020, publicată în B.P.I. nr.3346 din 18 februarie 2020;
24. Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, Constanța 16-17 septembrie 202;
25. I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală, vol. I*, Editura Paideia, București, 1998.

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

SCURTE CONSIDERAȚII ASUPRA NOȚIUNII DE PASIV SUCCESORAL ȘI ASUPRA CALITĂȚII SUCCESORULUI DE CREDITOR AL MOȘTENIRII

Av. Anamaria-Carmen CREȚU

Abstract: *The study examines the concept of estate liability, with particular attention to claims arising from the preservation or management of estate assets, emphasizing the importance of correlating all provisions related to legal acts of preservation and management within the context of succession. By analyzing the distribution of estate liability in accordance with the Civil Code, we focus on the peculiarities encountered when one of the creditors is also one of the heirs.*

Keywords: *successional liability, heir's status as a creditor, confusion*

I. Scurte reflecții asupra noțiunii de pasiv succesoral

Pasivul succesoral este compus din datoriile și sarcinile moștenirii, aspect care rezultă din coroborarea mai multor articole, dintre care amintim art. 1114, art. 1119, art. 1155 C. civ. Deși două categorii distincte, între care există o serie de deosebiri¹, tratamentul juridic apare, la prima vedere, ca fiind identic, atât în ceea ce privește plata acestora, cât și în ceea ce privește prescriptibilitatea.

În concret, **datoriile** succesiunii reprezintă acele obligații patrimoniale ale defunctului care, indiferent de izvorul lor, fie el contractual, legal sau delictual², există în patrimoniul succesoral la data deschiderii moștenirii, fiind contractate de defunct pe durata vieții și neachitate de către acesta³. Nu intră în categoria

¹ Momentul la care iau ființă - care este anterior deschiderii moștenirii, în cazul datoriilor, iar în cazul sarcinilor este de la deschiderea moștenirii sau ulterior; persoana titulară - în timp ce datoriile au aparținut defunctului, sarcinile se nasc în persoana moștenitorilor.

² Spre exemplu, textul art. 169 din Legea nr. 85/2014 instituie o răspundere patrimonială a administratorului, care face parte din patrimoniul fostului administrator/persoanei răspunzătoare de ajungerea în stare de insolvență, transmitându-se automat (universal sau cu titlu universal) moștenitorilor, aspect reținut prin Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) din cadrul curților de apel, în materia litigiilor cu profesioniști și insolvenței, 13-14 iunie 2016, Sinaia.

³ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Codul civil. Comentariu pe articole*, ediția 3, Ed. C.H. Beck, București, 2021, p. 1368.

datoriilor succesiunii acele obligații care, nefiind transmisibile, se sting prin moartea celui care lasă moștenire (cum ar fi cele contractate intuitu personae⁴).

Spre deosebire de acestea, **sarcinile** moștenirii sunt acele obligații care, fără a fi existat în patrimoniul lui *de cuius*, se nasc în persoana moștenitorului după deschiderea succesiunii sau ulterior, independent de voința defunctului sau din voința lui și sunt strâns legate de această succesiune⁵. Așadar, chiar dacă sarcinile nu au existat niciodată în patrimoniul celui care lasă moștenirea, acestea decurg tot din faptul decesului lui *de cujus*. Din categoria sarcinilor succesiunii fac parte: cheltuielile legate de înmormântarea defunctului, cheltuielile pentru administrarea și lichidarea moștenirii, plata legatelor cu titlu particular care conferă legatarului calitatea de creditor al unei creanțe⁶.

Un tratament juridic preferențial *par* să aibă două categorii de creanțe, conform art. 1155 alin. (2) C. civ.: (1) **creanțele provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii**, precum și (2) **creanțele născute înainte de deschiderea moștenirii**. Titularii acestor drepturi de creanță pot cere să fie plătiți din bunurile aflate în indiviziune înainte de partajul succesoral și pot solicita executarea silită asupra acestor bunuri.

1. Creanțele provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii fac parte, astfel cum am văzut deja, din categoria sarcinilor moștenirii și sunt efectuate, cel mai adesea, chiar de către unul/unii dintre succesibili, ajungându-se astfel ca aceștia să aibă dublă calitate, de moștenitori și de creditori.

Pentru început, ar fi relevant de stabilit ce tipuri de cheltuieli fac parte din cele două categorii. Astfel, **actele juridice de conservare**, definite ca acele acte juridice civile prin care se urmărește preîntâmpinarea pierderii unui drept subiectiv civil, presupun efectuarea unor cheltuieli de conservare, care au întotdeauna o valoare mult redusă față de valoarea dreptului ce se dorește a fi conservat⁷, în timp ce **actele juridice de administrare** sunt acele acte juridice civile prin care se urmărește realizarea unei normale puneri în valoare a unui bun sau patrimoniu⁸.

Exemple de creanțe provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii: plata taxelor și impozitelor⁹, reparații ale bunurilor succesoriale¹⁰, cheltuielile făcute cu ocazia inventarierii, punerii peceților, expertizării și evaluării

⁴ I. Adam, A. Rusu, *Drept civil. Succesiuni*, ed. All Beck, București, 2003, p. 430.

⁵ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 1368.

⁶ Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. III. Transmisiunea și partajul moștenirii*, ediția a IV-a, Universul Juridic, București, 2019, p. 128.

⁷ G. Boroș, L. Stănculescu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, ed. Hamangiu, București, 2012, p. 83.

⁸ G. Boroș, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Parte generală*, Hamangiu, București, 2012, p. 117.

⁹ Sentința nr. 1981/2011 din 08-mar-2011, Judecătoria București Sectorul 5, Sentința nr. 11065/2020 din 18-nov-2020, Judecătoria București Sectorul 3.

¹⁰ Sentința nr. 925/2017 din 15-iun-2017, Judecătoria Dorohoi, Sentința civilă nr. 6769/16.06.2010 Judecătoria Sectorului 2 București

bunurilor, cheltuielile ocazionate de trimiterea unei somații sau de înscrierea unei ipotece sau a unui privilegiu în registrele de publicitate, toate acestea privind un drept sau un bun care face parte din masa succesorală, plata datoriilor rezultate din ultima boală a defunctului¹¹, plata micilor datorii ale defunctului, efectuate din considerente de respect față de memoria acestuia¹².

Pentru că în materia succesiunilor regăsim mai multe prevederi care vizează cheltuielile de conservare și de administrare ale bunurilor moștenirii, vom analiza, în cele ce urmează, legătura dintre aceste texte legale și textul art. 1155 alin. (2) C. civ., având în vedere, mai ales, situația în care aceste cheltuieli sunt efectuate de către moștenitori.

O primă întrebare ar fi, **dacă legiuitorul a avut în vedere strict creanțele provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii efectuate în temeiul prevederilor art. 1117 C. civ. sau a avut în vedere un concept mai larg?** În alte cuvinte, poate un succesibil sau orice altă persoană efectua cheltuieli pentru conservarea și administrarea bunurilor moștenirii în afara cadrului reglementat prin art. 1117 C. civ.?

În concret, în situația în care există pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire sau distrugere a bunurilor, notarul va putea pune bunurile sub sigiliu sau le va preda unui custode, care poate fi unul dintre succesibili, dacă toți cei interesați sunt de acord, iar în caz contrar, o altă persoană aleasă de către notar. Custodele, cu încuviințarea notarului, poate face anumite cheltuieli necesare pentru conservarea bunurilor moștenirii. În lipsa custodelui, aceste cheltuieli pot fi făcute de un curator special, numit de notar pentru administrarea bunurilor. Custodele sau curatorul este obligat să restituie bunurile și să dea socoteală notarului asupra cheltuielilor de conservare sau administrare a acestor bunuri la finalizarea procedurii succesoriale sau atunci când notarul consideră necesar.

Trecând peste faptul că legiuitorul, deși inițial pare să sugereze că, un custode poate efectua doar cheltuieli necesare pentru conservarea bunurilor moștenirii, într-un final, din textul legal înțelegem că atât custodele, cât și curatorul, pot face atât cheltuieli de conservare, cât și cheltuieli de administrare. **Aceste cheltuieli vor fi făcute, cel mai adesea, din patrimoniul succesoral, iar nu din patrimoniul custodelui sau al curatorului, astfel încât acestea nu vor duce la nașterea unei creanțe față de moștenire a custodelui sau a curatorului.**

Cu toate acestea, considerăm că **nu poate fi exclusă ipoteza în care un custode sau un curator, în lipsa unui disponibil bănesc în masa succesorală (care ar putea fi formată strict din bunuri imobile, spre exemplu), să avanseze aceste cheltuieli din patrimoniul propriu și să devină astfel creditor al moștenirii.**

¹¹ I. Genoiu, *Acceptarea moștenirii în Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)*, Revista Dreptul nr. 5/2012, accesată pe Sintact.ro.

¹² Ibidem.

În particular, în situația în care un succesibil este numit custode și efectuează cheltuieli de conservare sau administrare ale bunurilor succesoriale din patrimoniul său personal, acesta devine creditor al moștenirii, putând ajunge, în cazul în care i se consolidează calitatea de moștenitor, să aibă dubla calitate de moștenitor și creditor al moștenirii.

Pe de altă parte, în marea majoritate a situațiilor, nu se numește un custode sau un curator al moștenirii, nefiind în situațiile prevăzute de art. 1117 C. civ. , respectiv nu există un pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire sau distrugere a bunurilor, iar bunurile succesoriale pot necesita efectuarea unor cheltuieli de conservare și administrare, care vor fi avansate cel mai adesea de către succesibil, care va avea dubla calitate de moștenitor și creditor al moștenirii, în cazul în care i se consolidează calitatea de moștenitor.

În aceste situații, nu este nevoie de încuviințarea notarului pentru efectuarea cheltuielilor și nici nu se va da socoteală notarului, motiv pentru care se naște întrebarea - cine va constata existența acestor cheltuieli și necesitatea lor? Evident, în cazul în care moștenitorii nu se înțeleg, instanța de judecată este singura în măsură să intervină, notarul neavând competență asupra acestui subiect.

Astfel, pentru a răspunde la întrebare, **creanțele provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii pot să provină atât din cheltuielile realizate în temeiul art. 1117 C. civ., cu condiția să nu fi fost efectuate din patrimoniul succesoral, ci din patrimoniul personal al celui care a avansat cheltuiala, cât și din cheltuielile realizate pur și simplu de către succesibil sau orice altă persoană, în vederea conservării sau administrării bunurilor moștenirii.** În ipoteza în care cel care a efectuat cheltuiala este un succesibil (numit în calitate de custode, pentru cazurile prevăzută prin art. 1117 C. civ.), prin consolidarea calității sale de moștenitor se ajunge în situația coexistenței calităților de moștenitor și creditor al moștenirii.

Un alt text legal ar fi **art. 1118 C. civ.**, care reglementează măsurile speciale privind sumele de bani și alte valori găsite în patrimoniul succesoral la data decesului. Astfel, dacă în timpul efectuării inventarului se vor găsi sume de bani, din acestea se vor lăsa moștenitorilor sau celor care locuiau cu defunctul și gospodăreau împreună cu acesta sumele necesare pentru, printre altele, acoperirea cheltuielilor pentru conservarea și administrarea bunurilor moștenirii. În această situație, având în vedere că aceste cheltuieli sunt acoperite din sumele de bani aparținând celui care lasă moștenire, așadar din activul succesoral, moștenitorul care efectuează acele cheltuieli nu dobândește calitatea de creditor al succesiunii. Practic, pentru a dobândi calitatea de creditor este necesar ca respectiva cheltuială să o facă moștenitorul din patrimoniul său, iar nu din patrimoniul succesoral.

În alte cuvinte, pentru a avea natura unor creanțe provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor, indiferent de contextul în care au fost făcute sau

de persoana care le-a făcut, acele cheltuieli trebuie să fi fost realizate din patrimoniul unei alte persoane decât a celei care a lăsat moștenire. Altfel, acestea rămân doar niște cheltuieli ale moștenirii fără a se transforma în creanțe.

Iar pentru că orice cheltuială are la bază un act, în speță, de conservare sau administrare, ar fi interesant de observat corelația dintre actele de conservare sau administrare în contextul acceptării tacite a succesiunii¹³ și cheltuielile ocazionate de actele de conservare sau administrare, care pot duce la nașterea unor creanțe. Evident că există acte de conservare sau de administrare care nu implică cheltuieli, motiv pentru care acestea nu fac obiectul analizei noastre.

Astfel, potrivit **art. 1110 alin. (3) C. civ.**, actele de conservare nu valorează acceptare, dacă din împrejurările în care acestea s-au efectuat nu rezultă că succesibilul și-a însușit prin ele calitatea de moștenitor. Așadar, un succesibil care face acte de conservare nu va fi considerat, în principiu, că a acceptat moștenirea, însă, dacă respectivele acte implică anumite cheltuieli, succesibilul devine titularul unui drept de creanță împotriva moștenirii.

Actele de administrare, la rândul lor, suportă o distincție întâlnită în materia succesiunilor, strict în contextul actelor cu valoare de acceptare tacită, între actele de administrare provizorie și actele de administrare definitivă. Conform prevederilor art. 1110 alin. (4) C. civ. *Sunt considerate a fi de administrare provizorie actele de natură urgentă a căror îndeplinire este necesară pentru normala punere în valoare, pe termen scurt, a bunurilor moștenirii.* Actele de administrare provizorie, asemenea actelor de conservare, nu valorează acceptare dacă din împrejurările în care acestea s-au efectuat nu rezultă că succesibilul și-a însușit prin ele calitatea de moștenitor; în timp ce actele de administrare definitivă pot avea valoarea de acceptare tacită a moștenirii.

Pe de altă parte, indiferent dacă au la bază acte de administrare provizorie sau definitivă, toate cheltuielile provenite din administrarea bunurilor moștenirii pot să devină creanțe, dacă sunt efectuate din patrimoniul succesibilului. Așadar, creanțele provenite din administrarea bunurilor succesoriale pot avea la bază acte de administrare care au natura unor acte cu valoare de acceptare tacită, dacă sunt acte de administrare definitivă, sau care nu au această valență, dacă vorbim de acte de administrare provizorie.

Nu în ultimul rând, dată fiind starea de indiviziune în care se află patrimoniul succesoral, care presupune o pluralitate de titulari, dar nu neapărat mai mulți moștenitori cu vocație universală¹⁴, și regimul juridic al acesteia, se impune analiza condițiilor în

¹³ A se vedea I. Popa, *Dreptul de opțiune succesorală*, în *Revista Romana de Drept Privat* nr. 3/2014, accesată pe Sintact.ro; A. Kis, *Opțiunea succesorală. Studiu de drept roman și de drept civil*, *Pandectele Romane* nr. 1/2015 accesată pe Sintact.ro.

¹⁴ Fr. Deak, R. Popescu, *op.cit.*, p. 178.

care un moștenitor poate efectua acte de conservare sau administrare asupra bunurilor succesoriale¹⁵. În ceea ce privește actele de conservare, art. 640 C. civ. prevede că fiecare coproprietar poate să facă acte de conservare cu privire la bunul comun fără acordul celorlalți coproprietari¹⁶. Pe de altă parte, în materia actelor de administrare¹⁷, a fost instituită regula majorității, prin art. 641 C. civ., cu sancțiunea inopozabilității, prevăzută prin art. 642 C. civ.

Astfel, suntem de părerea potrivit căreia creanțele provenite din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii provenind din cheltuieli făcute de către unul dintre moștenitori se impun a fi realizate cu respectarea dispozițiilor art. 640-642 C. civ.

2. Revenind asupra prevederilor art. 1155 alin. (2) C. civ., cealaltă categorie de creanțe care se bucură de un tratament aparent preferențial sunt **creanțele născute înainte de deschiderea moștenirii**. În alte cuvinte, pare că legiuitorul se referă la datoriile moștenirii, din moment ce acestea sunt definite ca fiind acele obligații patrimoniale ale defunctului care, indiferent de izvorul lor, există în patrimoniul succesoral la data deschiderii moștenirii. Este irelevant cine este titularul acestor creanțe, din moment ce textul legal nu distinge, astfel încât acest text legal vizează și creanțele a căror titulari sunt moștenitorii defunctului și care au astfel dublă calitate de moștenitori și de creditori ai moștenirii.

Așadar, textul art. 1155 alin. (2) C. civ. are în vedere, pe de o parte, datoriile succesoriale, iar pe de altă parte, o parte din sarcinile succesiunii. Context în care nu putem să nu observăm că rămâne o mică parte din pasivul succesoral căreia nu îi sunt aplicabile aceste prevederi. Practic, ar fi cheltuielile de înmormântare (care sunt plătite, de regulă, de succesibili) și legatele, acestea din urmă având propriile reguli pe baza cărora sunt plătite.

În orice caz, prevederile art. 1155 alin. (2) C. civ. vin în sprijinul creditorilor succesiunii, care nu sunt astfel nevoiți să aștepte partajul succesoral. Din modul de exprimare al legiuitorului, „*pot cere*”, rezultă că creditorii pot alege să aștepte partajul succesoral, sau pot alege să acționeze înainte de acest moment. Situația este identică și în cazul în care moștenitorii au drepturi de creanță asupra moștenirii, aspect reglementat expres prin prevederile art. 1157 alin. (3) C. civ.

II. Distribuția pasivului succesoral în conformitate cu Codul Civil

Spre deosebire de vechiul Cod civil de la 1864, sub imperiul căruia moștenirea putea fi acceptată pur și simplu sau sub beneficiu de inventar, sub actualul Cod

¹⁵ A se vedea și secțiunea B. Consecințele juridice al indiviziunii succesoriale din L. Stănciulescu, *Curs de drept civil. Succesiuni*, Hamangiu, București, 2012, p. 224 și urm.

¹⁶ Fr. Deak, R. Popescu, *op.cit.* Vol. III, p. 181.

¹⁷ Ibidem.

civil, odată acceptată moștenirea, moștenitorii răspund *intra vires hereditatis*¹⁸. Potrivit prevederilor art. 1114 alin. (2) C. civ., articol care reglementează efectele acceptării, „Moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia”.

Așadar, contopirea dintre patrimoniul moștenitorilor și patrimoniul succesoral nu mai poate avea loc în nicio situație, operând o separație de patrimonii care produce efecte față de toți creditorii¹⁹ și urmând ca moștenitorii să răspundă numai cu bunurile din patrimoniul succesoral²⁰.

Singura situație în care mai putem discuta despre o răspundere *ultra vires hereditatis* este cea a acceptării forțate, instituite prin art. 1119 C. civ. Astfel, succesibilul care, cu rea-credință, a sustras ori a ascuns bunuri din patrimoniul succesoral sau a ascuns o donație supusă raportului sau reducățiunii este considerat că a acceptat moștenirea, chiar dacă anterior renunțase la ea și este ținut să plătească datoriile și sarcinile moștenirii proporțional cu cota sa din moștenire, inclusiv cu propriile sale bunuri.

Coroborând prevederile art. 1114 alin. (2) C. civ. cu art. 1155 alin. (1) C. civ., reiese că răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii: moștenitorii universali și moștenitorii cu titlu universal, fie că sunt moștenitori legali sau legatari. Important de menționat este faptul că moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal nu pot accepta numai drepturile succesiuni (așadar activul succesoral) și să refuze plata pasivului²¹.

Legatarii cu titlu particular, ca principiu, nu răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii. De la această regulă, prevederile art. 1114 alin. (3) C. civ. instituie trei situații excepționale. Prima este cea în care testatorul a dispus în mod expres ca legatarul cu titlu particular să răspundă pentru datoriile și sarcinile moștenirii. Cea de-a doua vizează situația în care dreptul lăsat prin legat are ca obiect o universalitate²², cum ar fi o moștenire culeasă de către testator și nelichidată încă. Ultima situație excepțională o întâlnim atunci când celelalte bunuri ale moștenirii sunt insuficiente pentru plata datoriilor și sarcinilor moștenirii.

¹⁸ Pentru argumentarea ideii că ipoteza răspunderii moștenitorului *intra vires hereditatis* este una dintre acele „alte moduri expres prevăzute de lege” de stingere a obligațiilor, la care se referă art. 1.615 C. civ., în scenariul în care bunurile moștenite nu sunt suficiente pentru a stinge integral creanțele împotriva succesiunii, a se vedea C. Samoila, M. Avram, *Probleme privind executarea silită împotriva moștenitorilor. O analiză critică a orientărilor jurisprudențiale*, Revista Română de Drept Privat nr. 1/2021, accesată pe Sintact.ro

¹⁹ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 1323.

²⁰ I. Genoiu, *op.cit.*

²¹ L. Stănculescu, *op.cit.*, p. 198.

²² Textul art. 1114 alin. (3) lit. b) C. civ. prevede în mod expres că, în acest caz, legatarul răspunde pentru pasivul acelei universalități.

Aceleași texte legale, respectiv art. 1142 alin. (2) C. civ. și art. 1155 alin. (1) C. civ., tranșează și limitele răspunderii moștenitorilor. Astfel, moștenitorii universali și cu titlu universal contribuie la plata pasivului succesoral proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia. Pe de altă parte, legatarul cu titlu particular, în toate situațiile excepționale prevăzute de legiuitor, răspunde numai cu bunul sau bunurile ce formează obiectul legatului.

S-a reținut în doctrină²³ faptul că prin „cota succesorală ce îi revine fiecăruia” se înțelege vocația la succesiune (practic, cotele prevăzute în Titlul II, Capitolul III Moștenitorii legali Secțiunile 1-5 din Codul civil), iar nu ceea ce au cules efectiv. S-a mai arătat²⁴ că pasivul succesoral se transmite divizat de drept între comoștenitori, corespunzător părții ereditare a fiecăruia, de la data deschiderii succesiunii, iar dacă legatele sunt formulate de așa natură încât nu permit stabilirea părților ereditare, divizarea pasivului de va face pe părți virile între moștenitori, în funcție de numărul acestora, iar, ulterior, se vor stabili părțile ereditare prin raportarea valorilor bunurilor primite la întreg patrimoniul, regularizându-se eventualele diferențe rezultate.

Așadar, regula o reprezintă divizarea de drept²⁵ a pasivului succesoral, între moștenitori, proporțional cu cota fiecăruia. Există însă și situații în care nu se aplică regula divizării de drept a pasivului succesoral, acestea fiind prevăzute, în mod expres și exhaustiv, prin art. 1115 alin. (3) C. civ.

Prima situație este cea în care obligația este indivizibilă, regulă întărită și prin prevederile art. 1425 C. civ.²⁶ Cea de-a doua situație este atunci când obligația are ca obiect un bun individual determinat ori o prestație determinată asupra unui astfel de bun. Cea de-a treia ipoteză vizează obligațiile garantate cu o ipotecă sau o altă garanție reală, caz în care moștenitorul care primește bunul afectat garanției va fi obligat pentru tot, însă numai în limita valorii acelui bun, iar participarea sa la restul pasivului moștenirii se reduce corespunzător. Ultima situație excepțională o reprezintă situația în care unul dintre moștenitori este însărcinat, prin titlu, să execute singur obligația, caz în care, dacă titlul îl reprezintă testamentul, scutirea celorlalți moștenitori constituie o liberalitate, supusă reducăunii, dacă este cazul.

²³ L. Stănculescu, *op.cit.*, p. 199.

²⁴ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 1369.

²⁵ Merită să menționăm aici prevederile art. 1427 C. civ., care reglementează divizibilitatea obligației între moștenitori și care preved următoarele: *Obligația divizibilă prin natura ei care nu are decât un singur debitor și un singur creditor trebuie să fie executată între aceștia ca și cum ar fi indivizibilă, însă ea rămâne divizibilă între moștenitorii fiecăruia dintre ei.*

²⁶ Art. 1425: Efectele obligației indivizibile

(1) Obligația indivizibilă nu se divide între debitori, între creditori și nici între moștenitorii acestora.

(2) Fiecare dintre debitori sau dintre moștenitorii acestora poate fi constrâns separat la executarea întregii obligații și, respectiv, fiecare dintre creditori sau dintre moștenitorii acestora poate cere executarea integrală.

În ipoteza în care nu a operat regula divizării de drept a pasivului succesoral, se ajunge în situația în care unul dintre moștenitorii universalii sau cu titlu universal să fi plătit din datoria comună mai mult decât partea sa, caz în care va avea un drept de regres împotriva celorlalți moștenitori, însă numai pentru partea din datoria comună ce revine fiecăruia, chiar și atunci când moștenitorul care a plătit datoria ar fi fost subrogat în drepturile creditorilor. În alte cuvinte, regula divizării de drept a pasivului succesoral operează întotdeauna între moștenitori, chiar dacă creditorul s-a aflat într-o situație de excepție dintre cele prevăzute la art. 1115 alin. (3) C. civ.

III. Coexistența calității de moștenitor cu cea de creditor al moștenirii

1. *Aparența unui tratament juridic identic*

Astfel cum prevede art. 1157 alin. (3) C. civ., *Moștenitorul are dreptul de a cere plata creanțelor pe care le are față de moștenire de la ceilalți moștenitori, ca orice alt creditor al moștenirii*. Se impune să punctăm faptul că textul legal discută despre moștenitor, așadar acel succesibil care și-a consolidat calitatea prin acceptarea moștenirii, chiar și forțată. Acei succesibili care fie nu au acceptat moștenirea, fie au fost înlăturați de la moștenire, vor avea calitatea de terți față de moștenire și vor avea doar un drept de creanță față de moștenire.

Tratamentul juridic identic pe care pare să îl instituie art. 1157 alin. (3) C. civ., prin sintagma „ca orice alt creditor al moștenirii”, merită o analiză mai aprofundată și ne provoacă să ne punem câteva întrebări.

O primă întrebare ar fi dacă unui moștenitor i se aplică prevederile art. 1155 alin. (2) C. civ., așadar dacă acesta are dreptul de a solicita să fie plătit din bunurile aflate în indiviziune²⁷, înainte de partajul succesoral? Teoretic, după momentul dezbaterii succesoriale, finalizată cu emiterea certificatului de moștenitor, se vor cunoaște atât cotele de moștenire care revin fiecăruia, cât și activul și pasivul succesoral. Apreciem că, excluzând partea sa din datorie, moștenitorului ar trebui să îi fie recunoscut acest drept, aceasta fiind rațiunea textului art. 1157 alin. (3) C. civ. Dacă s-ar fi dorit ca moștenitorul să își poată recupera creanța doar cu ocazia partajului succesoral, legiuitorul ar fi putut stipula acest lucru. Mai mult, în acest context se impune a avea în vedere că creditorul, fie el și moștenitor, este presat de împlinirea termenului de prescripție. Desigur că, cel mai adesea, totul urmează să fie regularizat cu ocazia partajului succesoral, însă așteptarea îndelungată poate conduce la prescrierea creanței.

²⁷ Astfel cum s-a reținut și prin Decizia nr. 1694 din 29 noiembrie 2005 a Curții de Apel București, secția a IV-a civilă, publicat în Revista Pandectele Române nr. 3 din data de 30 iunie 2006, accesată pe Sintact.ro: „Întrucât pasivul succesoral se divide de drept între moștenitori de la data deschiderii moștenirii, creditorii pot acționa pentru plata creanței, chiar dacă nu a avut loc ieșirea din indiviziune, obligația de plată a pasivului nefiind o consecință a ieșirii din indiviziune ci a transmisiunii universale sau cu titlu universal”.

În doctrina de specialitate²⁸ s-a reținut faptul că „Creanțele și datoriile celui decedat nu fac obiectul împărțelii întrucât ele, în principiu, se împart în momentul deschiderii moștenirii, deplin drept, între comoștenitorii universali sau cu titlu universal proporțional cu cota fiecăruia”. Altfel spus, moștenitorii nu vor fi obligați la plata unei creanțe a succesiunii, a cărui titular este unul dintre moștenitori, printr-un act de partaj²⁹, fiind necesar ca titularul dreptului de creanță să se îndrepte împotriva lor, aspect care întărește ideea că dispozițiile art. 1155 alin. (2) C. civ. profită și creditorilor-moștenitori.

2. Aplicabilitatea instituției confuziunii și compensației în contextul moștenirilor

Teza a II-a a art. 1157 alin. (3) C. civ. prevede că, în privința părții din datorie care îi revine ca moștenitor, dispozițiile art. 1.620-1.624 sunt aplicabile, ceea ce este destul de derutant, având în vedere conținutul acestor texte legale, o parte privind compensația, iar art. 1624 reglementând noțiunea de confuziune. Cel mai probabil, legiuitorul a dorit să facă trimitere la prevederile art. 1624-1628 C. civ., așadar la instituția confuziunii, care presupune întrunirea în aceeași persoană a calității de creditor și debitor, în cadrul aceluiasi raport obligațional³⁰. Se poate observa faptul că, într-adevăr, moștenitorul care are o creanță față de moștenire, devine și debitorul acelei creanțe cu privire la partea din datorie care îi revine, iar situația în care un creditor își moștenește debitorul este un caz clasic de confuziune, amintit mereu în doctrină³¹.

Ar fi illogic ca, în acest context, să se aplice o serie de dispoziții legale privind compensația³², respectiv dispozițiile art. 1620 C. civ., care reglementează imputația plății în cazul compensației; art. 1621 C. civ., care reglementează fideiusiunea în materia compensației (mai ales în condițiile în care există art. 1626 C. civ., care

²⁸ L. Stănciulescu, *op.cit.*, p.249; I. Genoiu, *Partajul succesoral în reglementarea noului Cod civil*, Revista Română de Drept Privat nr. 1/2012, accesată pe Sintact.ro.

²⁹ De altfel, creditorilor succesiunii nu le este recunoscut dreptul de a solicita partajul succesoral, moștenitorii-creditori putând solicita partajul strict din perspectiva calității lor de moștenitori.

În doctrină s-a reținut faptul că „nu au un interes în a promova acțiunea în partaj creditorii succesoral, întrucât Noul Cod civil le conferă acestora dreptul de a urmări bunurile succesorale pe toată durata indiviziunii” (art. 1155 alin. 2 NCC), I. Genoiu, *Partajul succesoral în reglementarea noului Cod civil*, Revista Română de Drept Privat nr. 1/2012, accesată pe Sintact.ro

³⁰ I. Dogaru, P. Drăghici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 719; L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Drept civil. Obligațiile*, Universul Juridic, București, 2020, p. 574; Paul Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ed. Hamangiu, București, 2017, p. 60.

³¹ Ibidem.

³² „Compensația este un fel de contrabalansare, de reechilibrare a balanței de plăți între două persoane, înfăptuindu-se prin extincția concomitentă și reciprocă a datoriilor care le leagă. (...) Dacă una și aceeași persoană (creditor) va ajunge să cumuleze juridic - ulterior nașterii relației obligaționale-, și cealaltă poziție antinomică (debitor), asistăm la stingerea prin confuziune a raportului de obligație, lipsit fiind de un subiect (debitorul) iar nu prin compensație”, P. Vasilescu, *op.cit.*, p. 54.

reglementează fideiusiunea în materia confuziunii); art. 1622 C.civ., care reglementează efectele compensației față de terți (când logic este să se aplice dispozițiile art. 1627 C. civ., care reglementează efectele confuziunii față de terți, și art. 1623, care reglementează cesiunea sau ipoteca asupra unei creanțe tot în materia compensației.

De altfel, pentru situația în care moștenitorul are calitatea de debitor al moștenirii, legiuitorul a reglementat instituția raportului datoriei, raport care, astfel cum se prevede în mod expres prin art. 1158 alin. (3) C. civ., nu operează în privința creanței pe care un moștenitor o are față de moștenire. În acest context, menționăm faptul că poate să opereze compensația legală, chiar dacă nu sunt întrunite condițiile acesteia, în situația în care moștenitorul care este atât creditor, cât și debitor al moștenirii, conform art. 1158 alin. 3 teza II C. civ.

În doctrină³³, s-a avansat ideea potrivit căreia datoriile sau creanțele moștenitorului acceptant față de defunct nu se sting prin confuziune, întrucât, în urma acceptării moștenirii, există o separație între patrimoniul succesoral și patrimoniul succesorului. În sprijinul acestei interpretări par să vină și dispozițiile art. 1624 alin. (2) C. civ.³⁴. În sens contrar, unii autori³⁵ consideră că este irelevant faptul că datoria și creanța se găsesc în mase de bunuri diferite. Achiesăm acestei ultime opinii, din simplul considerent că prevederile art. 1157 alin. (3) teza II C. civ. fac trimitere expresă la confuziune, în ceea ce privește partea din datorie care îi revine respectivului moștenitor, astfel încât apreciem că ne aflăm într-o situație excepțională, în care confuziunea operează, chiar dacă există o separație de patrimonii.

Concluzionând, pentru situația moștenitorului care este strict creditor al moștenirii, vor fi aplicabile dispozițiile privind confuziunea, fără a putea să opereze raportul. În situația în care un moștenitor este doar debitor al moștenirii, va opera raportul datoriei. Iar în cazul în care un moștenitor este atât debitor, cât și creditor al moștenirii, va opera compensația legală, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile, iar pentru partea care rămâne, se aplică regulile de mai sus, în funcție de situația în care rămâne o parte din creanță sau o parte din datorie neacoperită.

Dar să vedem mai exact **cum operează confuziunea** în această situație. Spre exemplu, să luăm cazul unei succesiuni cu un activ succesoral de 10.000 lei și un pasiv succesoral de 3.000 lei, din care 1.000 lei îi reprezintă o creanță a defunctului față de moștenitorul F. Dacă defunctul are doi moștenitori, pe S cu cota de $\frac{3}{4}$ și pe F cu cota de $\frac{1}{4}$, aceștia vor primi din activul succesoral S - 7.500 lei, iar F - 2.500 lei, urmând să suporte pasivul succesoral în aceleași procente de $\frac{3}{4}$ și $\frac{1}{4}$, așadar S - 2.250 lei, iar F - 750 lei.

³³ I. Genoiu, *op.cit.*

³⁴ „Confuziunea nu operează dacă datoria și creanța se găsesc în același patrimoniu, dar în mase de bunuri diferite”.

³⁵ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 1374.

Exprimarea art. 1157 alin. (3) teza II, „în privința părții din datorie care îi revine ca moștenitor”, care nu face referire la *partea din pasivul succesoral*, ne duce cu gândul la faptul că urmează să se calculeze, conform cotelor succesorale, cât îi revine fiecărui moștenitor din creanța lui F, așadar lui S - 750 lei, iar lui F - 250 lei, iar confuziunea să opereze doar cu privire la cei 250 lei, restul de 750 lei urmând să îi primească F de la S, concomitent cu obligarea lui F la suportarea a 500 lei din pasivul succesoral (din moment ce partea totală din pasivul succesoral care îi revine lui F este de 750 lei).

Cealaltă variantă, în care, ar putea opera confuziunea pentru toată partea de datorie ce îi revine lui F din pasivul succesoral (așadar 750 lei), iar F să rămână să mai încaseze, de la S, suma de 250 lei (diferența până la 1.000 lei), dar fără să mai suporte altceva din pasivul succesoral, nu respectă principiul diviziunii de drept a pasivului succesoral, pentru că îi pune pe ceilalți debitori în situația de a își putea recupera creanța doar de la S, în cazul în care avut loc partajul succesoral și nu se mai află în situația de a putea urmări direct bunurile succesorale³⁶.

Desigur că, între moștenitori poate să intervină o înțelegere, potrivit căreia să opereze confuziunea cu privire la toată partea din pasivul succesoral care îi revine lui F, însă această înțelegere nu le poate fi opozabilă creditorilor terți de moștenire.

3. Care este termenul de prescripție în care un moștenitor își poate recupera creanța pe care o are față de moștenire?

Pentru a răspunde la această întrebare, vom porni de la analiza Deciziei nr. 6/19.01.2009 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată într-un recurs în interesul legii, referitoare la caracterul prescriptibil al cererilor privind lichidarea pretențiilor referitoare la cheltuielile de înmormântare și respectarea tradițiilor religioase ce compun pasivul succesoral, prin care a fost admis recursul în interesul legi și s-a stabilit că dispozițiile art. 728 raportate la art. 774, art. 775, art. 777 și art. 896 din Codul civil și ale art. 3 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, republicat, se interpretează în sensul că:

„Cererile privind lichidarea pretențiilor referitoare la cheltuielile de înmormântare și respectarea tradițiilor religioase ce compun pasivul succesoral sunt prescriptibile în termenul general de prescripție atât în situațiile în care sunt formulate în cadrul acțiunii de ieșire din indiviziune, cât și atunci când sunt formulate pe cale separată.

³⁶ Achiesăm opiniei potrivit căreia, pentru creditorii succesiunii, nu prezintă relevanță faptul că obligațiile defunctului vor fi suportate proporțional cu cota moștenită, dacă moștenitorii vor fi urmăriți mai înainte ca aceștia să efectueze partajul bunurilor moștenite, astfel încât creditorii defunctului vor putea să recupereze creanțele lor din sumele obținute prin vânzarea bunurilor succesorale. Este „fără relevanță practică faptul că fiecare dintre moștenitorii împotriva cărora s-a formulat cererea de executare a fost urmărit, în realitate, în calitatea lui de coproprietar asupra bunului transmis prin moștenire și că a contribuit la plata datoriei doar în raport cu această cotă”, C. Samoila, M. Avram, *Probleme privind executarea silită împotriva moștenitorilor. O analiză critică a orientărilor jurisprudențiale*, Revista Română de Drept Privat nr. 1/2021, accesată pe Sintact.ro.

Ațiunea având ca obiect suportarea de către moștenitori a cheltuielilor de înmormântare și a celor legate de obiceiurile religioase practicate în memoria defunctului are un caracter personal, deoarece urmărește valorificarea unei creanțe și este supusă termenului general de prescripție de 3 ani, prevăzut de dispozițiile art. 3 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, republicat, indiferent dacă se judecă în cadrul procesului de ieșire din indiviziune sau pe cale separată”.

Menționăm aici că prevederile art. 774, art. 775, art. 777 C. civ. din 1864, analizate prin decizia anterior citată, sunt echivalentul actualului art. 1155 C. civ., astfel încât apreciem interpretarea Înaltei Curți de Casație și Justiție ca fiind pe deplin aplicabilă și actualului art. 1155 C. civ.

Așadar, cheltuielile de înmormântare și respectarea tradițiilor religioase, având natura unor sarcinii ale moștenirii sunt efectuate în majoritatea cazurilor de către moștenitori, care dobândesc calitatea de creditori ai succesiunii (fără însă ca aceste cheltuieli să beneficieze de regimul juridic instituit de art. 1155 alin. 2 C. civ.), context în care se poate observa faptul că moștenitorii sunt nevoiți ca, în termenul de prescripție de 3 ani³⁷, să acționeze în vederea recuperării creanțelor lor.

În doctrină³⁸, s-a reținut faptul că, posesia exercitată de către moștenitorul care a achitat cheltuielile de înmormântare are caracter întrerupător de prescripție, caz în care termenul de prescripție de 3 ani începe să curgă de la data formulării cererii de ieșire din indiviziune, întrucât aceasta ar putea avea ca rezultat deposdarea creditorului-moștenitor de bunurile succesoriale. Ni se pare discutabilă această opinie, întrucât, posesia exercitată de către moștenitor nu are natura unei recunoașteri a dreptului a cărui acțiune se prescrie, făcută de cel în folosul căruia curge termenul de prescripție (ceilalți moștenitori, în acest caz), moștenitorul exercitând posesia în temeiul calității sale de comoștenitor.

Așadar, ar fi important de reținut că, în cazul sarcinilor moștenirii (cum sunt și cheltuielile de înmormântare), dat fiind faptul că acestea se nasc după data decesului, termenul de prescripție începe să curgă și el după acest moment. Dacă însă moștenitorul este titularul unui drept de creanță decurgând dintr-o datorie a defunctului (cum ar fi un împrumut), termenul de prescripție a început să curgă conform regulilor generale în materie (de la data scadenței), cel mai adesea anterior datei decesului.

³⁷ Practica instanței supreme a fost, o perioadă, în sensul că lichidarea cheltuielilor de înmormântare între moștenitori, în cadrul procedurii de împărțeală judiciară, nu este supusă prescripției de 3 ani, de vreme ce acțiunea de partaj este imprescriptibilă. Schimbarea de jurisprudență s-a bazat pe reținerea caracterului de acțiuni personale ale tuturor categoriilor de acțiuni pe care un moștenitor care a suportat cheltuielile de înmormântare le avea la dispoziție pentru a obține, de la ceilalți moștenitori, plata părții care le revine. A se vedea C. Turianu, C. Turianu, *Moștenirea și împărțeala ei. Practică judiciară adnotată*, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1998, pp. 90-92.

³⁸ Fr. Deak, R. Popescu, *op.cit.*, p. 141.

Codul civil instituie reguli speciale privind suspendarea prescripției în materie succesorală, prin art. 2533 alin. 3 C. civ., care prevăd că prescripția nu curge contra moștenitorilor, în privința creanțelor pe care aceștia le au asupra moștenirii, de la data acceptării moștenirii și până la data lichidării ei, care are loc, cel mai adesea, prin partaj³⁹. Însă, dacă termenul de prescripție s-a împlinit înainte de data decesului lui *de cuius*, moștenitorul-creditor nu mai poate beneficia de efectul suspendării prescripției.

Menționăm aici că suspendarea prescripției operează doar în cazul prescripției unui drept de creanță, iar nu și a altor drepturi (cum ar fi drepturile reale), și doar în cazul creanțelor născute înainte de deschiderea succesiunii, nu și în cazul sarcinilor moștenirii⁴⁰.

4. În ce măsură suportă creditorul-moștenitor insolvabilitatea succesiunii?

Evident, creditorul-moștenitor poate avea calitatea unui creditor chirografar sau poate fi titularul unui drept de garanție, cum ar fi un drept de ipotecă sau de gaj, urmând a fi supus reglementărilor aplicabile, asemenea oricărui alt creditor și suportând concursul tuturor creditorilor moștenirii. Așadar, simplul fapt de a fi atât creditor al succesiunii, cât și moștenitor, nu îi conferă vreun tratament preferențial.

Totodată, și moștenitorului-creditor îi sunt aplicabile prevederile art. 1156 alin. (5) C. civ. *Din bunurile moștenirii atribuite la partaj, precum și din cele care le iau locul în patrimoniul moștenitorului, creditorii moștenirii vor fi plătiți cu preferință față de creditorii personali ai moștenitorului*. Prin acest text legal se instituie un privilegiu în favoarea creditorilor succesiunii⁴¹, iar moștenitorul-creditor se impune a fi și el protejat de concursul creditorilor personali ai celorlalți moștenitori.

Dar ce se întâmplă în situația în care pasivul succesoral depășește activul succesoral?

Astfel cum s-a reținut în doctrină⁴², diviziunea de drept a pasivului succesoral între comoștenitori influențează dreptul de urmărire al creditorilor succesoral (astfel, va trebui ca aceștia să își divizeze urmărirea, îndreptându-se împotriva fiecărui comoștenitor proporțional cu partea lui ereditară și, în consecință, riscul insolvabilității unuia dintre condindivizari va fi suportat de către creditor, iar nu de ceilalți moștenitori.

Conform doctrinei de specialitate⁴³, în ipoteza în care bunurile moștenite nu sunt suficiente pentru a stinge integral creanțele împotriva succesiunii, suntem în

³⁹ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 2995.

⁴⁰ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 2995.

⁴¹ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op.cit.*, p. 1372.

⁴² L. Stănculescu, *op.cit.*, p. 200.

⁴³ C. Samoila, M. Avram, *Probleme privind executarea silită împotriva moștenitorilor. O analiză critică a orientărilor jurisprudențiale*, Revista Romana de Drept Privat nr. 1/2021, accesată pe Sintact.ro.

prezența unui mod de stingere a obligațiilor (la care face referire art. 1615 C. civ., prin sintagma „*alte moduri expres prevăzute de lege*”), întrucât creditorii defunctului, după ce au încasat sumele obținute din valorificarea activelor succesoriale, nu mai au un debitor împotriva căruia să poată realiza creanțele rămase neacoperite. Fiind supus acelorași reguli ca orice alt creditor, creanța moștenitorului-creditor se stinge în ipoteza în care pasivul succesoral excedează activul.

IV. Concluzii

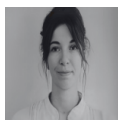
Articolul analizează noțiunea de pasiv succesoral și calitatea de creditor a moștenitorului, evidențiind complexitatea și nuanțele legale care reglementează aceste aspecte în dreptul civil român. Pasivul succesoral se compune din datoriile și sarcinile moștenirii, iar diferențierea între acestea este esențială pentru înțelegerea responsabilităților moștenitorilor. Datoriile moștenirii sunt obligațiile patrimoniale ale defunctului care există în patrimoniul succesoral la deschiderea moștenirii, în timp ce sarcinile moștenirii sunt obligații care se nasc în persoana moștenitorului după deschiderea succesiunii.

Legislația actuală oferă un tratament juridic preferențial pentru anumite categorii de creanțe, cum ar fi cele provenite din conservarea sau administrarea bunurilor moștenirii și creanțele născute înainte de deschiderea moștenirii. Aceste creanțe pot fi recuperate înainte de partajul succesoral, ceea ce facilitează protecția creditorilor și asigură că datoriile și sarcinile moștenirii sunt achitate în mod echitabil.

Actele de conservare și administrare a bunurilor moștenirii, pe lângă că pot duce la nașterea unor creanțe a căror titular poate fi un moștenitor, au fost analizate în contexte diferite: cel al acceptării tacite a moștenirii și cel al stării de indiviziune succesorală.

Un aspect important abordat este coexistența calității de moștenitor și creditor al moștenirii. Legislația permite moștenitorilor să solicite plata creanțelor lor față de moștenire ca orice alt creditor, oferindu-le astfel dreptul de a fi plătiți din bunurile moștenirii înainte de partajul succesoral. Această reglementare asigură echitatea și protejează interesele moștenitorilor care fie au avut o creanță anterioară, fie au avansat cheltuieli pentru conservarea sau administrarea bunurilor succesoriale sau au achitat cheltuielile de înmormântare.

METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRACTIUNII DE UCIDERE ORI VĂTĂMARE A COPILULUI NOU-NĂSCUT DE CĂTRE MAMĂ

Masterand Ioana Alexandra VOICU (ILINESCU)

Abstract: Prof. Univ. Dr. Popa Gheorghe defines criminology as an "anti-crime science", which appears as a complex science, which uses and adapts data and methods of analysis to other disciplines, such as physics and biology for research of material evidence, psychology and psychiatry for hearings and verification of the credibility of statements, mathematics and statistics for probability calculations, computer science for various applications etc. However, the finding of the existence or non-existence of the crime is a *sine qua non* condition, meaning that it is imperative to corroborate two indispensable and interdependent sciences, through which the courts are able to exercise material jurisdiction in order to ensure procedural guarantees regulated in the European Convention on Human Rights, in art. 6, respectively, forensic science and the sciences of substantial and procedural criminal law.

Keywords: criminology, existence, non-existence, crime

1. ASPECTE INTRODUCTIVE SPECIFICE ȘTIINȚELOR PENALE

Infraacțiunea de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă este reglementată în conținutul normei de incriminare prevăzută la art. 200 C. pen., astfel: „(1) Uciderea copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârșită de către mama aflată în stare de tulburare psihică se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. (2) Dacă faptele prevăzute în art. 193-195 sunt săvârșite asupra copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, de către mama aflată în stare de tulburare psihică, limitele speciale ale pedepsei sunt de o lună și, respectiv, 3 ani”.

Prin urmare, în conformitate cu structura dongoroziană, distingem condiții preexistente. Obiectul juridic special al infracțiunii de ucidere ori vătămarea a noului-născut de către mamă îl reprezintă dreptul la viață, similar infracțiunii de omor prevăzute la art. 188 C. pen., deoarece infracțiunea de pruncucidere, cum era denumită în accepțiunea vechiului Cod penal, constituie o circumstanță atenuantă a omorului simplu.

Obiectul material al infracțiunii supuse analizării îl constituie corpul copilului nou-născut, în vârstă de maxim 24 de ore, asupra căruia se îndreaptă *verbum regens*, realizat prin comisiune, după caz, omisiune.¹ În consecință, infracțiunea de pruncucidere este o infracțiune materială, deoarece în absența obiectului material nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii.

În ceea ce privește subiectul activ al infracțiunii de pruncucidere, acesta este nemijlocit și calificat de norma de incriminare în dispozițiile art. 200 C. pen., calitatea revenind mamei copilului ce poartă încă semnele nașterii pe corp.

De asemenea, efectele acestei infracțiuni se produc în personam, fiind apte a fi reținute doar cu privire la mamă, datorită cerinței esențiale aparținente elementului subiectiv pe care norma de incriminare o evocă, respectiv, existența unei tulburări psihice pricinuită de procesul nașterii ori de alte cauze.

Subiectul pasiv al infracțiunii de ucidere ori vătămare a noului-născut de către mamă, este circumstanțiat, această calitate revenind exclusiv pruncului cu vârsta maximă de 24 de ore de la momentul nașterii.

În acest context, nu interesează viabilitatea pruncului, ci numai nașterea sa în stare de compatibilitate cu viața.

În privința condițiilor concomitente aparținente tipicității obiective a infracțiunii de pruncucidere, învederăm următoarele elemente constitutive: în conținutul infracțiunii de pruncucidere vom regăsi atât acțiuni comisive, cât și omisive, sens în care, celor două modalități normative le corespund o varietate de modalități faptice de săvârșire a infracțiunii. De asemenea, elementul material este specific infracțiunilor prevăzute în dispozițiile art. 193-195 C. pen., respectiv, loviri și alte violențe, vătămare corporală, loviri și alte violențe cauzatoare de moarte. Observăm din acest aspect faptul că, infracțiunea de pruncucidere este o infracțiune absorbantă, în conținutul căreia sunt absorbite elemente constitutive ale infracțiunilor enunțate, constituind prin ele însele fapte prevăzute de legea penală.

O cerință esențială pe care legiuitorul o reclamă în conținutul textului normativ rezidă în comiterea actului infracțional, de natură comisivă sau omisivă, în interiorul termenului de 24 de ore [alin. (1)] sau imediat după naștere [alin. (2)].

Urmarea imediată nu este nimic altceva decât rezultatul, actul infracțional comisiv sau omisiv, prin natură, respectiv, periclitarea ori vătămarea valorii sociale ocrotite prin norma de incriminare. În consecință, urmarea imediată specifică infracțiunii analizate constă în decesul subiectului pasiv circumstanțiat, copilul nou-născut cu vârsta maximă de 24 de ore.

Legătura de cauzalitate reprezintă un element constitutiv al infracțiunii, component tipicității obiective, ce constă în probarea existenței unui nex între *verbum regens* și urmarea imediată, în scopul de a stabili existența sau inexistența infracțiunii.

¹ Prof. univ. dr. Duvac Constantin, Curs Drept penal. Partea Specială, Vol. I, Ediția 2015, Editura Universul juridic, Cap. III Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie, p. 113.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 200 C. pen., legătura de cauzalitate trebuie să existe și să fie probată prin orice mijloace de probă, conform reglementărilor materia probațiunii art. 97 C. pr. pen.

În cazul infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă, infracțiunea se încadrează particularităților infracțiunilor simple, deoarece *verbum regens* este individualizat printr-o singură acțiune, producând un singur rezultat și fiind încadrată în cerințele unei singure norme de incriminare. În acest sens, infracțiunea de pruncucidere este o infracțiune instantanee, nesusceptibilă de desfășurare și epuizare în timp.

Forma infracțiunii relevă parcursul *iter criminis*, respectiv perioada internă, moment în care rezoluția infracțională ia naștere prin concepție ori prin insuflare și perioada externă, conform căreia se realizează manifestarea și punerea în aplicare a rezoluției infracționale conturate în forul interior al făptuitorului.

Actele preparatorii sunt posibile în cazul infracțiunii analizate, iar în privința tentativei, aceasta poate fi executată, în formă perfectă sau imperfectă, însă legiuitorul a considerat de cuviință că nu este necesară și justificată incriminarea acesteia.

Consumarea infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă se consumă în momentul producerii urmării imediate, respectiv decesul pruncului, concomitent acestei faze fiind întrunite și elementele constitutive ale infracțiunii.

Infracțiunea reglementată prin prisma prevederile art. 200 C. pen. enunță două modalități normative, constituind variante atenuante ale infracțiunii de omor, astfel că, alin. (1) menționează executarea elementului material în intervalul celor 24 de ore de momentul nașterii și nu mai târziu, de către mama afectată de o tulburare psihică, iar în contextul alin. (2), legiuitorul edictează obligativitatea exercitării actelor infracționale imediat după naștere. Bineînțeles, această obligativitate subzistă doar în scopul încadrării juridice a actelor infracționale comise de către mamă în condițiile solicitate de alin. (2) al art. 200 C. pen.

Infracțiunea de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă în varianta normativă reglementată în alin. (1) se sancționează cu pedeapsa principală închisorii de la unu la 5 ani, în regim închis. Astfel, mama condamnată va fi într-un regim comun, fiind supusă muncii și desfășurării de activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică, asistență socială, ș.a.

În varianta normativă prevăzută în alin. (2), infracțiunea este sancționată cu pedeapsa principală a închisorii de la o lună la 3 ani, sens în care se va beneficia de un regim deschis, cel mult semideschis, obligațiile în substanța lor fiind similare. Cu toate acestea, persoanele condamnate în regim deschis și semideschis exercită aptitudinea de a se deplasa neînsoțite în zone delimitate ale penitenciarului.

De asemenea se pot dispune pedepse accesorii și complementare.

2. STAREA DE TULBURARE PSIHICĂ PRICINUITĂ DE PROCESUL NAȘTERII

Starea de tulburare este o condiție esențială a infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă, fiind necesară stabilirea acesteia prin efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice, în scopul delimitării cu certitudine a stării de tulburare psihică generate de naștere, prin raportare la alte cauze conexe sau preexistente.

În acest sens, un prim pas în scopul relevării concrete a accepțiunii de tulburarea psihică îl constituie definirea procesului nașterii.

Astfel, nașterea reprezintă un proces complex, respectiv, actul fiziologic prin care mama, purtătoare a sarcinii, expulzează pe cale naturală fătul ori actul artificial ce intervine ca urmare a unor prezumtive complicații pe care mama le prezintă și în considerația cărora medicul specialist recurge la efectuarea unei intervenții chirurgicale în vederea extragerii fătului.

De asemenea, este de esență determinarea cu exactitate a momentului în care începe viața extrauterină a pruncului, deoarece raportat la această împrejurare se va realiza procedeul juridic al încadrării faptei prevăzute de legea penală în textul normei de incriminare ce formează subiectul prezentei dezbateri.

În consecință, achiesăm la opinia majoritară a specialiștilor în domeniul științelor penale conform căreia, viața extrauterină debutează ulterior efectuării clampajului chirurgical și realizării primei respirații pulmonare, respectiv, moment ce corespunde desprinderii efective a pruncului de trupul mamei, dobândind individualitate și independență în susținerea vieții.

Proba instalării vieții extrauterine, ulterioare perioadei post-partum a sarcinii, rezidă în primul act respirator, subsecvent procesului nașterii, realizat în mod individual, denotând procesul activ vegetativ, neuro-hormonal ce atestă dobândirea unei funcții inexistente în perioada vieții intrauterine, ci anume respirația pulmonară.

În cadrul necropsiei se va stabili dacă pruncul a dobândit această funcție ulterior momentului expulzării, prin analizarea unui fragment pulmonar extras în vederea constatării existenței sau inexistenței oxigenului, în proba suspusă analizei.

Tulburarea psihică constă într-o formă de disoluție a funcțiilor conștiinței care depășește prin gravitatea și intensitatea ei, tulburarea acceptabilă sau normală suportată de către majoritatea mamelor instalându-se spontan ca urmare a condițiilor de excepție intervenite în procesul nașterii.²

Cu toate acestea, tulburarea poate fi generată de cauze psihice, precum psihoza puerperală ce reprezintă o anormalitate genetică ereditară ce se manifestă

² Prof. univ. dr. Duvac Constantin, Curs Drept penal. Partea Specială, Vol. I, Ediția 2015, Editura Universul juridic, Cap. III Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie, p. 121.

atât la mamele ascendente, cât și la cele descendente, ori de alți factorii de etiologie extrinsecă.

În privința psihozei puerperale, aceasta prezintă următoarea simptomatologie: stări de confuzie și dezorientare, depresie, incoerență, agitație psihomotorie, schimbări bruște de dispoziție, comportamente care nu îi stăteau mamei în caracter înainte, sentimente de deznădejde, neajutorare și culpabilitate, gânduri de a răni copilul sau propria persoană, pierderea inhibițiilor, atitudine mult mai sociabilă decât de obicei sau dimpotrivă, retragere și lipsa comunicării cu ceilalți, insomnii sau lipsa dorinței de a dormi, halucinații și delir.³

Psihoza post-partum este relativ rară și se manifestă atât ca urmare a eredității anatomopatologice, cât și ca urmare a istoricului tulburărilor bipolare sau schizofrenice.

Considerăm că pentru a fi determinată cu exactitate și în mod concret, obiectiv, starea de tulburare, etiologia acesteia, precum și impactul ce se răsfrânge asupra nou-născutului este imperioasă efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice a mamei pruncucigașe, din care să se desprindă cu claritate dacă mama prezumată a fi pruncucigașă prezintă semnele nașterii pe corp ce dovedesc nașterea recentă, modificări consistente ale nivelului organelor genitale și uterului, prezența lactației, posibile hemoragii, pierderea conștiinței, absența temporară a discernământului.

În consonanță cu dispozițiile art. 184, expertiza medico-legală se va desfășura în cadrul unei instituții abilitate și competente să efectueze analiza, în speță, Institutul de medicină legală „Mina Minovici” (INML) aceasta fiind realizată de către o comisie desemnată.

Expertiza se efectuează în urma obținerii consimțământului scris al persoanei supuse expertizei, exprimat în prezența unui apărător ales sau desemnat din oficiu, cu participarea organului judiciar.

Examinarea medico-legală psihiatrică în speță se va realiza imediat după naștere, în vederea stabilirii tulburărilor psihice ce ar fi putut genera comiterea infracțiunii, ori când aceasta nu poate fi întreprinsă imediat, în momentul reconstituirii criminalistice pe baza materialului probatoriu descoperit, fixat, ridicat, conservat și valorificat în scopul aflării adevărului obiectiv și înfăptuirii justiției.

În urma expertizei psihiatrice poate fi cunoscută etiologia tulburării, clasificându-se în stări patologice aparținente sarcinii și evoluției sale, precum și stării de toxicoză gravidică (sens în care este necesară coroborarea cu expertiza toxicologică conform dispozițiilor art. 188 C. pr. pen.), stări confuzionale datorate anemiei cerebrale⁴ survenite în urma hemoragiei, ori afecțiuni psihice ce însoțesc actul obstetrical⁵.

³ Psihoza post-partum (puerperală) (romedic.ro).

⁴ Este determinată de scăderea debitului masei sanguine cerebrale, fie prin hemoragii (uterine, lezarea unor vase mari, hemoptizie, melena, hematemeza etc), fie prin boli discrazice sanguine (anemii primitive sau secundare)

⁵ Prof. univ. dr. Marius Popa, curs de Medicină legală, Ediția 2007, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, p. 217.

De asemenea, expertiza medico-legală psihiatrică poate fi analizată prin juxtapunere cu expertiza genetică, în vederea descoperirii și valorificării din punct de vedere criminalistic a urmelor dactiloscopice, în consonanță cu dispozițiile art. 191 C. pr. pen.

În absența stării de tulburare pricinuită de naștere, mama săvârșește infracțiunea de omor sau omor calificat, precum în ipoteza în care actul material infracțional nu este realizat în interiorul termenului legal enunțat de norma de incriminare.

3. SEMNELE NAȘTERII PE TRUPUL PRUNCULUI

În acest context, nu interesează viabilitatea pruncului, ci numai nașterea sa în stare de compatibilitate cu viața.

Stabilirea patognomonică a stării de nou-născut se realizează prin raportare la parametrii indicativi ce exprimă vârsta sarcinii, nașterea la termen sau prematur⁶.

Astfel, semnul patognomic al stării de nou-născut este evidențiat de prezența cordonului ombilical fără linie de demarcație la nivelul implantării, cu luciul și turgescență⁷ pierdută în funcție de gradul de instalare a pergamentației cadaverice⁸. Mai mult decât, atât, petele de sânge și vernix caseosa⁹ prezente pe plicile gâtului, axilare și inghinale, coroborat cu lanugo-ul¹⁰ ce îmbracă zonele umerilor și spatelui, transpun expulzia recentă a fătului.

Proba instalării vieții extrauterine, ulterioare perioadei post-partum a sarcinii, rezidă în primul act respirator, subsecvent procesului nașterii, realizat în mod individual, denotând procesul activ vegetativ, neuro-hormonal ce atestă dobândirea unei funcții inexistente în perioada vieții intrauterine, ci anume respirația pulmonară.

În cadrul necropsiei se va stabili dacă pruncul a dobândit această funcție, ulterior momentul expulzării, prin analizarea unui fragment pulmonar extras în vederea constatării existenței sau inexistenței oxigenului, în proba suspusă analizei.

În scopul întreținerii vieții extrauterine, ulterioare expulzării, este necesară acordarea îngrijirilor medicale ce sunt caracteristice acestei finalități, ci anume:

⁶ Prof. univ. dr. Marius Popa, curs de Medicină legală, Ediția 2007, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, p. 208.

⁷ Umflare locală a unui țesut datorită acumulării de lichide (sânge, limfă etc.) din cauza unui obstacol ivit pe traiectul vaselor sanguine sau limfatice.

⁸ Prof. univ. dr. Marius Popa, curs de Medicină legală, Ediția 2007, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, p. 208.

⁹ Strat gălbui și gras, constituit din celule descumate și sebum, care acoperă corpul unui nou-născut.

¹⁰ Păr fin care acoperă unele regiuni ale corpului la făt.

secționarea ori ligatura¹¹ cordonului ombilical, dezobstrucția orificiilor respiratorii și a căilor respiratorii superioare de mucozități și resturi de membrane ce pot perturba respirația, spălarea tegumentelor cu apă caldă, prevenirea scăderii temperaturii prin îmbrăcare și crearea unui mediu ambiental corespunzător, încheindu-se cu alimentația¹².

4. MODUL DE OPERARE. TRANSPUNEREA ELEMENTULUI MATERIAL AL INFRACTIUNII

În ipoteza existenței suspiciunii de săvârșire a infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă, în consonanță cu dispozițiile art. 100 C. pr. pen., coroborat cu prevederile art. 185 ale prezentului Cod, se poate dispune efectuare expertizei medico-legale, în concret autopsia pruncului, în vederea stabilirii morții violente ori suspiciunii rezonabile că decesul a fost cauzat direct ori indirect printr-o infracțiune sau în legătură cu comiterea unei infracțiuni.

În consecință, pentru a preciza și fixa modul de operare în ceea ce privește comiterea elementului material al infracțiunii de pruncucidere, este relevantă stabilirea concretă a condițiilor în care a survenit decesul nou-născutului. Prin urmare în cele ce urmează vom analiza varietăți ce conturează survenirea decesul nou-născutului.

Moartea violentă a nou-născutului poate fi accidentală, omisivă sau comisivă.

Moartea de etiologie accidentală se poate produce în anumite împrejurări determinate cum ar fi: nașterea sau expulzarea precipitată, absența asistenței medicale, asfixierea ori hemoragia.

În cazul expulzării precipitate, dacă fătul prezintă o greutate peste 500g, la o cădere de 25-50 cm, cordonul ombilical se rupe producând o hemoragie minimă, aceasta vătămând prin cădere stratul epidural generând o leziune mică la locul impactului, sub aspectul unui hematom pericranian¹³.

De multe ori, mama își pierde conștiența datorită expulzării precipitate auto-asistate, determinând lipsirea nou-născutului de îngrijirile medicale aferente și generând asfixierea placentară ori accidentală, prin obstrucționarea căilor

¹¹ Legarea provizorie sau definitivă a cordonului ombilical, posterior clampării, în scopul acordării timpului necesar în vederea formării bontului ombilical.

¹² Prof. univ. dr. Marius Popa, curs de Medicină legală, Ediția 2007, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, p. 212.

¹³ Hematoamele pot surveni și la nivelul capului, dar în diferite moduri. În cazul scalpului se poate observa o zonă mai umflată, aceasta fiind aferentă lezării pielii și a mușchiului extern. În acest caz, creierul nu este afectat. Hematoamele epidurale sau extradurale survin atunci când lezarea are loc la nivelul unui vas de sânge situat între craniu și duramater. În acest caz poate exista compresia creierului. De asemenea, hematoamele se pot instala sub duramater (subdurale) sau chiar în parenchimul cerebral, aceste situații fiind grave.

respiratorii cu sânge sau lichid amniotic. În acest caz din urmă, pe buzele și în jurul gurii, gâtului se pot constata excoriații sau echimoze, consecințe ale auto-asistării.¹⁴

Moartea violentă prin omisiune se realizează ca urmare a neacordării îngrijirilor medicale aferente nașterii, imediat după finalizarea procesului. Spre exemplu, menținerea copilului nou-născut culcat pe abdomen, facilitează sufocarea, expus la temperaturii scăzute, hipotermia, preîntâmpinată de deces, ori privarea de alăptare.

Moartea violentă prin comisiune poate fi săvârșită printr-o varietate de modalități faptice.

Astfel de exemple pot ilustra: lovirea cu intensitate a unei zone vitale cu un obiect delict a cărui substanță prezintă consistență rugoasă ori impenetrabilă, ce generează leziuni craniene apte de a declanșa decesul, asfixierea prin astuparea intenționată a căilor respiratorii cu mâna sau cu un obiect delict, precum perna, punga de plastic, strangularea, înecarea sau chiar compresia toraco-abdominală.

În consonanță cu dispozițiile art. 185 alin. (1) C. pr. pen., autopsia medico-legală este dispusă de către organul de urmărire penală, prin procuror sau de către instanța de judecată în următoarele situații: în caz de moarte violentă ori când aceasta este suspectată a fi violentă, atunci când nu se cunoaște cauza morții sau atunci când există suspiciunea rezonabilă că de decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracțiune ori în legătură cu comiterea unei infracțiuni.¹⁶

Autopsia medico-legală se efectuează de către medicul legist, în cadrul instituției medico-legale, cu posibila participare prin cooptare și cooperare a altor specialiști aparținând altor domenii, în vederea stabilirii cauzei decesului, la solicitarea medicului legist, cu excepția medicului curant ce a executat acte de îngrijire medicală, art. 185 alin. (4), coroborat cu alin. (5).

În acord cu alin. (8) al prezentului articol, învedereăm obligația legală a medicului legist de a întocmi un raport de expertiză ce necesită să cuprindă următoarele mențiuni: „*a) identitatea persoanei decedate sau elemente de identificare, dacă identitatea nu este cunoscută;*

b) felul morții;

c) cauza medicală a morții;

d) existența leziunilor traumatiche, mecanismul de producere a acestora, natura agentului vulnerant și legătura de cauzalitate dintre leziunile traumatiche și deces;

e) rezultatele investigațiilor de laborator efectuate pe probele biologice prelevate de la cadavru și substanțele suspecte descoperite;

f) urmele biologice găsite pe corpul persoanei decedate;

g) data probabilă a morții;

h) orice alte elemente care pot contribui la lămurirea împrejurărilor producerii morții”.

¹⁴ Prof. univ. dr. Marius Popa, curs de Medicină legală, Ediția 2007, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, p. 215.

Acestor dispoziții li se circumscriu prevederile art. 187 alin. (2) C. pr. pen. , astfel: „*Autopsia medico-legală a nou-născutului se dispune pentru a stabili dacă copilul a fost născut viu, viabilitatea, durata de supraviețuirii extrauterine, felul și cauza medicală a morții, data morții, dacă i s-au acordat îngrijiri medicale după naștere, precum și stabilirea filiației, când este cazul*”.

5. CERCETAREA LA LOCUL FAPTEI

În vederea stabilirii cu exactitate și în mod obiectiv a modului de operare ce interesează comiterea infracțiunii de ucidere ori vătămarea a copilului nou-născut, astfel încât, să poată fi înlăturate orice teze prezumate sau neverificate, se va recurge la investigația tehnico-științifică a locului fapt.

Investigarea tehnico-științifică la locul faptei reprezintă o activitate psihocriminalistică de cunoaștere a comportamentului infractorului și de descoperire a urmelor/microurmelor infracțiunii cu ajutorul postdicției și predicției efectuate pe baza modificărilor survenite ca urmare a interacțiunii dintre făptuitor, obiecte instrumente folosite și mediul în care s-a săvârșit fapta, în vederea stabilirii existenței sau inexistenței faptei, identificării făptuitorului și probării vinovăției sale.¹⁵

Accepțiunea termenului de „locul săvârșirii faptei” transpune în plan material spațiul în cadrul căruia, suspectul/făptuitorul a desfășurat acte și fapte materiale aparținând activității infracționale finalizându-se prin producerea urmărilor imediate conform rezoluției infracționale concepute sau insuflate și punerii în executare a acestora, ori prin producerea unei stări de pericol, situația în care ne aflăm în prezența tentativei. Locul săvârșirii faptei poate fi asemenea unui puzzle, în care fiecare piesă (urmă/microurmă) trebuie descoperită, fixată și interpretată, astfel încât, imaginea finală să corespundă imaginii reale imprimate pe ambalajul puzzle-ului.

Prin urmare, considerăm a fi de esență determinarea locului comiterii faptei, zonele proxime ale acestuia, dacă fapta s-a desfășurat inițial într-un prim spațiu, iar ulterior acțiunea infracțională a fost continuată într-un spațiu secundar în cadrul căruia s-a produs urmarea imediată sau în care pur și simplu, a fost abandonat cadavrul subiectul pasiv în cazul infracțiunilor de omucidere.

Mai mult decât atât, căile de acces și retragere relevă un rol principal în ceea ce privește actele preparatorii ale infracțiunii, deoarece prin intermediul acestora, suspectul/făptuitorul voluntar sau din neglijență, delimitează și poziționează locul săvârșirii faptei astfel încât, acesta să corespundă reprezentării rezoluției infracționale concepute în forul interior.

¹⁵ Prof. univ. dr. Popa Gheorghe, coautor dr. Nicolae Gamenț, Curs universitar Criminalistică, Ediția 2013, Editura Pro Universitaria, p. 58.

Din acest punct de vedere, în câmpul infracțional, respectiv locul comiterii faptei, se vor descoperii urme de picioare, cel mai adesea în practică fiind relevate urmele de încălțăminte ori urmele talpare, precum și urme palmare sau digitale, ce vor fi supuse identificării traseologice și dactiloscopice.

În acest sens, delimitarea în scopul asigurării perimetrului ce constituie locul săvârșirii faptei prezintă o condiție de fond a conservării intacte a câmpului infracțional, urmele și microurmele nefiind supuse alterării ori degradării parțiale ori ireversibile, ce ar putea genera imposibilitatea identificării criminalistice prin procedeele specifice.

Această obligație revine organelor polițienești, urmând ca organele judiciare ce au fost sesizate prin modalitățile enunțate în art. 288 alin. (1) C. pr. pen. – „(1) *Organul de urmărire penală este sesizat prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu*” – să intervină în vederea exercitării competenței materiale și demarării urmăririi penale prin ordonanța de începere a urmăririi penale în rem dispuse de către procurorul desemnat cauzei.

În ceea ce privește fixarea urmelor și microurmelor, criminaliștii apelează la fotografia judiciară de orientare și de detaliu, fiind una dintre cele mai bune metode de fixare a urmelor din câmpul infracțional, urmând efectuarea mulajelor în cazul urmelor caracteristice traseologiei (urme talpare, de încălțăminte și de picor acoperit cu ciorap), dactiloscopice (urme palmare, digitale, de buze), ondologiei (urme de dinți).

Există condiții speciale de realizare a mulajului în funcție de natura urmei, ce necesită a fi îndeplinite în vederea evitării și excluderii alterării materialului probatoriu.

Fotografia judiciară nu reprezintă o fotografie artistică, ci prin componența sa constituie o fotografie științifică și tehnică, totodată, ce ilustrează câmpul infracțional (fotografia de orientare), agentul vulnerat sau obiectele delict (fotografia de detaliu) ori urmele ce se relevă pe cadavrul descoperit în cazul infracțiunilor de omucidere (fotografia de identificare).

Pasul subsecvent efectuării fotografiei judiciare în scopul fixării urmelor și câmpului infracțional este conturat de întocmirea descrierii în conținutul procesului verbal de cercetare la fața locului.

În consecință, descrierea menționată în conținutul procesului verbal trebuie să fie succintă, precisă, obiectivă și completă, redând conform principiul „specialia generalis derogant” aplicabil în cazul identificării criminalistice, particularitățile definitorii ale urmelor ori obiectelor delict, sau chiar ale cadavrului. Acestei faze îi corespunde elaborarea planului-schiță în conținutul căruia sunt menționate cu exactitate dimensiunile reale ale locului săvârșirii faptei și desenul-schiță ce evidențiază simplă creionare orientativă a acestuia.

În etapa finală a acestei ample și complexe activități, se va realiza reconstituirea faptei la locul comiterii acesteia.

Reconstituirea în speța infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă este relevantă sub aspectul restabilirii din punct de vedere traseologic, modul de operare în vederea executării actului infracțional, de la momentul exteriorizării rezoluției infracționale până la producerea urmărilor imediate a executării elementului material.

Obiectivul reconstituirii îl constituie eliminarea și excluderea tezelor ce nu au fost verificate prin efectuarea procedurii, constatându-se veridicitatea postdicției verificate și, totodată, realizarea controlului cu privire la aptitudinea făptuitorului de a desfășura activitatea infracțională. În speță, aptitudinea mamei de a proba afirmațiile existente cu privire la nașterea precipitată, producerea involuntară a leziunilor ori survenirea morții accidentale.

În acest sens, criminaliștii prin reconstituirea faptei la locul comiterii acesteia, determină obiect concluziile deduse pe baza materialului probatoriu descoperit, ridicat, fixat, conservat, examina, valorificat și interpretat, reiterând asupra veridicității acestora.

6. URMELE BIOLOGICE

Urmele biologice prezintă esența identificării în personam a făptuitorului și totodată, concură la stabilirea nex-ului dintre acesta și titularul valorii sociale ocrotite, respectiv, subiectul pasiv secundar. Tot astfel, prin intermediul urmelor biologice relevate la locul săvârșirii faptei, criminalistul poate constata a priori specificitatea infracțiunii dedusă cercetării.

În scopul înțelegerii implicației ce o incubă recoltarea și valorificarea urmelor biologice este necesar a defini din punct de vedere didactic noțiunea de „urme biologice”.

Astfel, într-o accepțiune lato sensu a noțiunii, acestea pot fi definite ca ansamblul urmelor alcătuite din organisme biologice sau componente ale acestora. Se impune menționarea faptului că, organismele biologice constituie factorul extrinsec apt de a periclita calitatea probelor, prin contactarea fungilor sau microorganismelor ce prin acțiunea fermentativă anaerobă și prin atacul propriilor enzime proteolitice, vor metaboliza mediile proteice și polizaharidice, finalitate ce va determina alterarea proteinelor, lipidelor și glucidelor, distrugând în integritate acizii nucleici¹⁶.

Într-o accepțiune stricto sensu, urmele biologice asupra cărora criminalistică acordă o atenție deosebită sunt urmele de sânge, secrețiile, firele de păr, țesuturi și celule.

¹⁶ Prof. univ. dr. Popa Gheorghe, coautor dr. Nicolae Gamenț, Curs universitar Criminalistică, Ediția 2013, Editura Pro Universitaria, p. 192.

Identificăm urme cu înalt grad de precizie în identificarea genomului prin sânge, salivă, urme cu potențial în definirea profilului genetic prin secreții vaginale, secreții nazale, păr, fragmente osoase, urină, piele și urme cu potențial în analize genetice mitocondriale prin probe biologice sub forma microurmelor sau care au fost supuse degradării totale¹⁷.

De asemenea, urmele biologice sunt susceptibile și prezintă o predispunere către degradarea generată de factori extrinseci termici, chimici, biologici prin microorganisme și fungi sau chiar enzime celulare.

Transferul probelor biologice poate fi realizat prin transmutarea urmelor biologice prin care se identifică făptuitorului pe suprafața agentului vulnerat, pe corpul persoanei vătămate aflate în viață sau pe cadavru, cum de asemenea se poate realiza viceversa, urme biologice aparținente victimei ce sunt supuse „perpetuării” pe suprafața corpului delict, pe corpul făptuitorului. De asemenea în câmpul infracțional pot fi constatate urme biologice specifice martorilor ce au fost transferate pe corpul victimei/cadavru, făptuitor ori agent vulnerant.

Prin urmare, în cazul infracțiunii de ucidere ori vătămare a copilului nou-născut de către mamă, urmele biologice ce pot fi descoperite în câmpul infracțional trebuie analizate prin prisma exercitării *verbum regens*, sens în care vom analiza următoarele urme: de sânge, de transpirație, depozitele subunghiale și firele de păr.

O primă modalitate de săvârșire a infracțiunii de pruncucidere ce precedă moartea accidentală este expulzarea precipitată a nou-născutului, urmată de declanșarea hemoragiei mamei și survenirea stării de inconștiență. În consecință, prin căderea copilului în urma expulzării pe podea se poate produce în funcție de intensitatea loviturii, hematoma pericranian sau fractura craniană. În aceste situații, odată cu expulzarea fetală vor fi eliminate placenta și sângele.

Astfel, sângele permite prin intermediul genotipării ADN-ului conținut, identificarea mamei pruncuigașe, constituind material probatoriu cu valență semnificativă, în ipoteza uciderii și abandonării nou-născutului. În acest sens, urmele de sânge pot prelua mai multe forme: dăre dacă mama se află în mișcare/deplasare, picături izolate sau în grup, aspect pe care îl putem întâlni și în cazul survenirii morții prin comisiune în ipoteza în care mama din neglijență/incapacitate, prin manipularea agentului vulnerat se auto-lezează, mânjituri ce pot fi realizate de către mamă cu propriu sânge datorită stării de tulburare psihică în care se afla.

În contextul hemoragiei masive în urma expulzării nou-născutului, urmele de sânge se vor prezenta sub forma bălților.

Moartea accidentală prin asfixiere survenită ca urmare a inconștienței mamei și nașterii auto-asistate este determinată de lipsa acordării îngrijirilor medicale, prin dezobstrucționarea căilor respiratorii și foselor nazale, obturare naturală

¹⁷ Prof. univ. dr. Popa Gheorghe, coautor dr. Nicolae Gamenț, Curs universitar Criminalistică, Ediția 2013, Editura Pro Universitaria, p. 191.

generată de prezența lichidului amniotic în interiorul acestora. Tot în acest context, ulterior expulzării, va fi eliminată și placenta, aceasta din urmă constituind probă biologică în vederea căreia se poate stabili identitatea mamei. În acest caz, moarta survenită prin asfixiere este naturală, însă există posibilitatea producerii morții violente prin asfixiere aplicându-se comisiuni asupra nou-născutului, precum acoperirea căilor respiratorii cu o pernă, acoperirea capului cu o pungă sau strangularea, caz în care vom putea identifica prezența depozitelor subunghiale posedate de mamă, ca urmare a excoriațiilor pe care le produce prin alunecarea mâinilor pe gâtul copilului datorită transpirației.

Depozitele subunghiale reprezintă urme biologice prin intermediul cărora se poate constata moartea violentă prin comisiuni, materialul biologic provenind de la victimă și fiind localizat sub unghiile purtătorului, observând transferul primar al urmelor.

Transpirația este un proces fiziologic care permite termoreglarea organismului și se manifestă printr-o secreție a glandelor sudoripare, fiind secretată în urma activităților fizice intense sau în urma stresului. Prin acest proces se elimină 99% apă și 1% substanțe precum săruri, proteine, proteine și uree. Datorită eliminării proteinelor prin transpirație, care se realizează prin secretarea acestora de glandele sudoripale, prin porii pielii, criminalistica poate identifica prezenta urmă biologică, în vederea stabilirii identității făptuitorului.

Moartea violentă prin comisiune expune o varietate de modalități faptice de executarea rezoluției infracționale. În acest sens, se pot găsi la locul comiterii faptei urme de sânge, de transpirație și fire de păr.

Firele de păr în această speță, independent de natura sa, corporală sau capilară, contribuie la identificarea în personam, prin examinarea celulelor ADN prezente în bulbul firului de păr, analiza mitocondrială a firului.

Cu toate acestea, în ipoteza în care copilului nou-născut îi sunt aplicate măsurile de asistență medicală și mama recurge la trecerea la act, pe îmbrăcămintea mamei se pot descoperi fire de păr specifice lanugo-ului. Verificarea probei, urmată de confirmare prezentând un caracter decisiv, concludent în ceea ce privește raportul de identitate.

În privința vernix-ului caseosa ce se regăsește pe corpul copilului, acesta constituie o secreție susceptibilă de identificare genetică între mamă și prunc.

7. EXPERTIZA GENETICĂ JUDICIARĂ

Pentru a analiza particularitățile expertizei genetice judiciare și pentru desluși această artă, este necesară definirea accepțiunii de genetică umană coroborând implicațiile pe care aceasta prezintă.

În acest sens, genetica umană reprezintă știința ce studiază ereditatea și variabilitatea organismelor, explicând mecanismele de înregistrare, modificare și

transmitere a informațiilor din generație în generație, precum și procesul de interacțiune a genotipului cu mediu.

Genomul uman constituie ansamblul informațiilor genetice din celule umane fiind alcătuit din genom nuclear¹⁸ și genom mitocondrial¹⁹. Structura sa cuprinde ADN-ul celular sau totalul de 25 de molecule diferite de ADN, 24 aflate în cromozomi (22 în cromozomii autozomali la care se adaugă cele 2 molecule de ADN din gonozomii X și Y) și o moleculă aflată în mitocondrii.

ADN-ul sau acidul deoxiribonucleic reprezintă substratul molecular al eredității, fiind alcătuit din catene polinucleodice dispuse spațial sub forma unei duble spirale helicoidale, îndeplinind o importanță tripartită, ci anume: deținerea informației genetice codificată pentru realizarea caracterelor specifice organismului, exprimă expresia ereditară prin sinteza proteinelor și conservă informația ereditară pe parcursul generațiilor.

Materialul genetic, ADN-ul din cromozoni este compus din secvențe codate numite exoni (porțiuni ce codifică sinteza proteinelor) și porțiuni noncodate cunoscute sub numele introni²⁰, secvențele codificate reprezentând genele umane.

Genetica constituie fundamentul și raționamentul adaptabilității genelor prin intermediul cărora, variabilitatea va determina premisa perpetuării alelelor²¹ viabile ale unei generații, asigurându-se continuitatea genelor identificatoare ale acestora și transmiterea informațiilor cu caracter ereditar moștenitorilor, eludându-se riscul extincției generației.

Adaptarea este procesul prin intermediul căruia, o generație este supusă unor alterări ale mediului generând un nivel ridicat de stres, determinând variații genetice care predispun supraviețuirea la factori extrinseci ca urmare a efectelor pe care selecția naturală le produce.

Teoria neutră a evoluției moleculare afirmă că modificările evolutive se regăsesc la nivel molecular, iar variațiile se raportează la gradul de dezvoltare al generației în sine și la relațiile dintre generații distincte, datorită derivei genetice și alelelor ce au suferit mutații genetice dobândind în mod selectiv un caracter

¹⁸ Genomul nuclear conține 99% din totalitatea informației genetice, adică 99% din ADN-ul celular. ADN-ul asociat cu proteine histonice și non-histonice formează cei 24 de cromozomi autozomali din nucleu și cei 2 cromozomi sexuali, X și Y.

¹⁹ Conține un singur tip de ADN circular și bicatenar, iar totalitatea ADN-ului mitocondrial din toate celulele însumează 0,5% din genomul uman. Este foarte compact, 93% din ADN-ul mitocondrial fiind alcătuit din secvențe informaționale codante dispuse pe 37 de gene mitocondriale. Genele mitocondriale se transmit doar de la mamă la copil, deoarece genomul mitocondrial al zigotului provine exclusiv de la ovul.

²⁰ Prof. univ. dr. Popa Gheorghe, coautor dr. Nicolae Gamenț, Curs universitar Criminalistică, Ediția 2013, Editura Pro Universitaria, p. 350.

²¹ Reprezintă una sau mai multe forme a unei variante genetice existente. O alelă este una dintre două sau mai multe versiuni ale aceleiași gene în același loc pe un cromozom. Aceasta poate cuprinde mai multe variații ale unei secvențe a câtorva sute de perechi de baze sau mai multe regiuni ale genomului care codifică o proteină.

neutru. În consecință, mutațiile genetice neutre nu prezintă aptitudinea de a afecta capacitatea de supraviețuire a unui organism, implicit cea de reproducere. Teoria prezintă compatibilități cu evoluția fenotipică²², fiind supusă unui triaj haotic și impredictibil, fenomen cunoscut ca „selecție naturală sau negativă” (susținută și promovată de Charles Darwin) prin intermediul căruia, într-o proporție semnificativă, în mod natural, sunt eliminate mutațiile genetice ce ar putea dăuna sau degenera alelele adaptate, stabilizându-se astfel, selecția.

Cu toate acestea, selecția negativă își răsfărânge efectele asupra unei generații a cărei adaptabilitate se află într-o relație de interdependență cu transformările mediului și gradul de stres la care este supusă, sens în care selecția produce urmări doar la nivel intern al fiecărui descendent al generației.

Mutațiile genetice sunt rezultanta unor variații constante ale alelelor, astfel că, o mutație va genera o creștere a diversității genetice pe termen scurt, pe măsură ce o nouă genă este introdusă în grupul de gene. Durata de existență a mutației este influențată de devierea genetică și de selecția la care alelele sunt supuse.

Devierea operează cu privire la frecvența unei alele deja existente într-o populație datorită selecției eșantioanelor genetice ale ascendenților de către noul organism aflat în procesul de formare a vieții. Acest organism va prelua în mod selectiv alelele ascendente. În consecință, pe parcursul mai multor generații, frecvența unei alele ascendente se va regăsi în structura genetică a descendenților. Frecvența alelei unei generații constituie fracțiunea unei copii a unor gene ce prezintă particularități identice. Prin acest proces se poate ajunge la un rezultat negativ, dispariția completă a unor alele ascendente, reducându-se numărul variațiilor, sau un rezultat pozitiv perpetuarea continuă și ciclică a acestora.

Devierea genetică și mutațiile genetice constituie fundamentul eredității și variabilității genelor.

Fluxul genetic reprezintă mișcarea continuă a materialului genetic prin migrațiune. Prin această migrațiune pot fi inserate noi alele într-o generație, care sunt predispuse integrării sau vor fi supuse selecției.

Știința a supus atenției destul de recent, o teorie conform căreia, ar exista un strămoș comun al tuturor organismelor vii.

LUCA (last universal common ancestor) constituie un concept înrudit cu progenotul (prima celulă). Cu toate acestea, strămoșul universal comun nu reprezintă prima viață pe pământ, ci din contră, unicul tip de organism din perioada sa care are descendenți în momentul actual.

În pofida afirmațiilor și entuziasmului științific, au existat voci care au contrazis această teză, din lipsa dovezilor concludente ce ar putea atesta faptul în concreto. Însă, acest murmur cu intensitate slabă a fost combătut, prin compararea

²² Ansamblul caracteristicilor sau trăsăturilor morfologice și structurale, compuse din procesele de dezvoltare, proprietățile biochimice și fiziologice, însumând rezultatul atitudinilor comportamentale.

genomului tuturor organismelor moderne, descendente, identificându-se un set de 355 de gene componente ale LUCA. Genele prezintă particularități aparte, senzaționale am putea afirma, datorită posibilității acestui organism unicelular de a se coadapta²³ condițiilor mediului impropriu în care exista și capacităților sale de transcriere²⁴ și traducere²⁵.

În conformitate cu dispozițiile art. 191 C. pr. pen., expertiza genetică judiciară se poate dispune de către organul judiciar, prin ordonanță în cursul urmăririi penale de către procuror, ori de către instanță în dispozitivul încheierii în faza judecății, cu privire la orice probe biologice recoltate de la persoane sau alte probe ce au fost descoperite și ridicate.

Alin. (2) al prezentului articol învederează obligativitatea legală ce incumbă instituțiilor medico-legale, laboratoarelor de specialitate ori altor instituții competente și acreditate, efectuarea expertizei genetice.

În consonanță cu prevederile alin. (3) și (4) ale articolului evocat, probele biologice recoltate cu ocazia examinării corporale pot fi utilizate exclusiv în identificarea profilului genetic judiciar, constituind date personale și fiind necesară asigurarea confidențialității conform Regulamentului GDPR.

De asemenea, în ipoteza conform căreia organul de urmărire penală sau instanța, la cerere sau din oficiu, consideră faptul că expertiza este incompletă, iar această deficiență nu poate fi suplinită prin audierea expertului, se va dispune efectuarea suplimentului de expertiză de către același expert, iar atunci când această împrejurare nu este posibilă, se va dispune efectuarea unei alte expertize realizată de către un expert distinct, conform art. 180 alin. (1) C. pr. pen.

8. ADMINISTRAREA PROBELOR ÎN CONSONANȚĂ CU DISPOZIȚIILE DREPTULUI PROCESUAL PENAL

În conformitate cu dispozițiile art. 100 C. pr. pen., în cursul urmăririi penale, organul judiciar căruia îi revine competența materială de a exercita faza urmăririi penale, poate strânge și administra materialul probatoriu în acord cu principiul administrării legale și loiale a probelor, în favoarea, cât și în defavoarea suspectului/inculpatului, din oficiu sau la cerere.

²³ Coadaptarea este procesul prin care două sau mai multe specii, gene sau trăsături fenotipice sunt supuse adaptării ca pereche sau grup.

²⁴ Transcrierea este procesul de copiere a unui segment de ADN în ARN.

²⁵ În biologia moleculară și genetică, traducerea este procesul în care ribozomii în citoplasmă sau reticulul endoplasmic sintetizează proteinele după procesul de transcriere a ADN - ului pentru ARN în celulele nucleu. Întregul proces se numește expresie genetică.

The replication machinery of LUCA: common origin of DNA replication and transcription (nih.gov).

Cu atât mai mult, art. 100 alin. (2) prevede faptul că, în cursul judecății, instanța administrează probele la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau părților, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale.

Alin. (4) al prezentul articol învederează prerogativa organului judiciar de a respinge cererea privind administrarea probelor în următoarele situații: atunci când probele nu sunt relevante în raport de obiectul probațiunii în cauză, ce apreciază că pentru dovedirea elementului de fapt care constituie obiectul probei au fost administrate suficiente mijloace de probă, proba nu este necesară, întrucât faptul este notoriu, proba este imposibil de obținut, cererea a fost formulată de o persoană neîndreptățită, administrarea probei este contrară legii.

În privința administrării loiale și legale a probelor, codul procesual penal reglementează expres în art. 101 faptul că, întrebuințarea prin violență, constrângere fizică, morală, psihică, metode și tehnici de ascultare apte de a altera capacitatea persoanei de a-și aminti, de a relata conștient și voluntar faptele, săvârșirea unui fapte penale sau promisiunilor este prohibită imperativ de legiuitor.

De asemenea, probele obținute prin tortură ori probele derivate nu pot fi utilizate în cursul procesului penal, fiind nule absolut, iar principiul legalității impune excluderea probelor nelegal sau neloial administrate.

CONCLUZII

Pe parcursul prezentei lucrări am urmărit expunerea metodologiei investigării criminalistice ce o presupune infracțiunea de ucidere ori vătămarea copilului nou-născut de către mamă, analizând în detaliu premisele comiterii infracțiunii, consecințele acesteia și modalitățile sau procedeele criminalistice prin intermediul cărora putem decela starea de tulburare psihică a mamei pricinuită de procesul nașterii și identitatea de genă între mamă și nou-născutul ucis.

Titlul I a fost consacrat introducerii auditoriului în tainele științelor penale, astfel încât, explicațiile ulterioare să excludă orice imposibilitate de a asimila noțiunile și de a le aplica.

Titlul II a fost dedicat în integralitate studiului stării de tulburare psihică a mamei pricinuită de procesul nașterii și delimitarea acesteia de alte cauze preexistente sau concomitente, prin efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice.

Titlurile III și IV au prezentat ca obiectiv descrierea semnelor nașterii pe corpul pruncului și modalitățile de săvârșire a infracțiunii de către mamă prin acte comise sau omise, în situații excepționale survenind moartea accidentală a pruncului.

În conținutul titlurilor V, VI, VII am abordat cercetarea la fața locului și procedeele de descoperire, fixare, ridicare, conservare, valorificare prin examinare și interpretare a urmelor biologice prezente în câmpul infracțional, urmând a fi

supuse expertizei genetice judiciare în scopul realizării analogiilor între probe și identificării raportului de genă între mamă și prunc.

Titlul VIII a fost destinat administrării materialului probatoriu conform principiului legalității și principiului administrării legale și loiale a probelor, astfel încât, organele judiciare să nu exercite forța coercitivă în mod abuziv.

Concluzionând, din informațiile și spețele analizate deducem teza conform căreia, știința criminalisticii este indispensabilă de activitatea de cercetare și identificare a fenomenului criminal, iar în absența acestora științele penale materiale și substanțiale nu și-ar contura aplicabilitatea în mod eficient, astfel încât, participanții procesului penal să beneficieze de un proces echitabil, în vederea stabilirii exclusive a adevărului obiectiv.

PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Având în vedere teoriile genezei criminalității ce se conturează tot mai proeminent și acut în lumea științelor juridice, aspect care facilitează funcția deductivă în ceea ce privește *modus operandi* de care uzează autorul în comiterea faptei, Teoria lui Lombroso fundamentată pe premisa existenței unei anormalități biologice, de natură filogenetică, concepută prin corespondența dintre atavismul organic și patologia epileptică, își regăsește aplicabilitatea practică. În acest sens, anormalitatea biologică parcurge trei faze²⁶: natura atavică a criminalului, ce se concretizează prin încetarea dezvoltării lanțului filogenetic, astfel încât, mutațiile genetice ce constituie rezultanta unor variații constante ale alelelor²⁷ prin perpetuare și supunerea acestora selecției negative, conjugată cu devierea²⁸ genetică, proces ce se poate finaliza cu dobândirea unei alele ascendente ce prezintă mutația MAOA, natura generată de raportul dintre degenerescență și criminalitate, influențat de malformațiile morfo-funcționale de natură degenerativă, apelând la stabilirea analogiilor între „nebunul moral” și „criminalul născut” (aflate într-un

²⁶ Conf. univ. dr. Ioniță Gheorghe Iulian, *Curs Criminologie teoretică și aplicată*, Ediția a V-a adăugită și revizuită 2020, Editura Pro Universitaria, Cap. IV Teoriile cauzalității. Orientarea biologică, p. 43.

²⁷ Mutațiile genetice sunt rezultanta unor variații constante ale alelelor, astfel că, o mutație va genera o creștere a diversității genetice pe termen scurt, pe măsură ce o nouă genă este introdusă în grupul de gene. Durata de existență a mutației este influențată de devierea genetică și de selecția la care alelele sunt supuse.

²⁸ Operează cu privire la frecvența unei alele deja existente într-o populație datorită selecției eșantioanelor genetice ale ascendenților de către noul organism aflat în procesul de formare a vieții. Acest organism va prelua în mod selectiv alelele ascendente. În consecință, pe parcursul mai multor generații, frecvența unei alele ascendente se va regăsi în structura genetică a descendenților. Frecvența alelei unei populații constituie fracțiunea unei copii a unor gene ce prezintă particularități identice. Prin acest proces se poate ajunge la un rezultat negativ, dispariția completă a unor alele ascendente, reducându-se numărul variațiilor, sau un rezultat pozitiv perpetuarea continuă și ciclică a acestora.

nex cu gena MAOA) și criminalitatea ca formă epileptică sub aspectul „psihozelor mai atavice”, notând substituirea convulsiilor cu impulsuri violente și incontrolabile.

Un studiu recent în domeniul neurocriminologiei atestă descoperirea unei legături intercondiționate între comportamentul criminal violent și genetică, consecința constând în unitatea dintre variația genetică și manifestarea agresivității datoritei existenței genei mutagene de monoaminooxidază A (MAOA). Astfel, gena codifică prin fenomenul de codificare și transcripție²⁹ enzima responsabilă pentru catabolizarea³⁰ neurotransmițătorilor de amine, respectiv dopamină, serotonină și noradrenalină.

În consecință, ceea ce dorim să evidențiem prin aspectele prezentate în antecedent rezidă în faptul conform căruia, latura subiectivă a infracțiunii de pruncucidere, astfel cum era intitulată în considerarea dispozițiilor vechiului Cod penal, exhibă două potențiale etiologii în ceea ce privește fenomenul din punct de vedere teleologic, ci anume: sorgintea patologică astfel cum am precizat în anterioritate prin psihoza puerperală, ipoteză în care se ridică problema decelării existenței sau inexistenței discernământului mamei în momentul comiterii elementului material sau sorgintea genezei infracționale, prin subzistența genei MAOA, susceptibilă de a fi relevată în urma expertizei medico-legale, prin intermediul căreia linia fină de demarcație între teribilismul atavic, mânat de frivolitatea afirmării și remarcării potențialului criminal și pierderea temporală și reversibilă a discernământului ce generează omisiuni în privința îngrijirii post-partum a fătului.

În consecință, problema practică ce se evidențiază rezidă în stabilirea existenței sau inexistenței discernământului mamei la momentul comiterii, Codul punând în discuție aspectele privitoare la starea de tulburare psihică a mamei, fiind o condiție *sine qua non* pentru întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de pruncucidere. Un alt aspect ce se impune a-l aborda vizează conținutul normei de incriminare în ceea ce privește sancționarea conduitei prohibite, sens în care, literatura de specialitate apreciază teza conform căreia, infracțiunea de vătămare ori ucidere a copilului nou-născut de către mamă reprezintă o atenuantă a infracțiunii de omor, apanaj al dispozițiilor art. 199 din C. pen.

În considerarea celor analizate în antecedent și în consonanță cu dispozițiile art. 200 C. pen. raportat la prevederile art. 199 C. pen. și totodată per a contrario poziției adoptate de literatura de specialitate, formulăm prezenta propunere de lege ferenda în virtutea căreia, apreciem a se impune sancționarea mai aspră a infracțiunii de vătămare ori ucidere a copilului nou-născut de către mamă, înlăturând astfel caracterul atenuant al faptei.

²⁹ Transcrierea este procesul de copiere a unui segment de ADN în ARN.

³⁰ Sau dezasimilația este procesul metabolic care transformă moleculele complexe ale unor substanțe energetice (lipide, proteine, glucide) în unele mai simple (care sunt ulterior eliminate) pentru producerea de energie.

Ca urmare a circumstanțierii subiecților infracțiunii, decelarea laturii subiective în ceea ce privește forma vinovăției este susceptibilă a fi disputată, întrucât contextualitatea conferită de dispozițiile art. 200 C. pen. poate tăinui adevărata rezoluție infracțională născută în forul interior al mamei. În concret, în absența expertizei medico-legale psihiatrice menită să ateste starea tulburării psihice a mamei post-partum în primele 24 de ore la momentul nașterii, dispozițiile art. 200 C. pen. reprezintă conjunctura ideală pentru ca mama să fie „ocrotită” de norma de incriminare, bucurându-se de o sancțiune atenuată, în pofida intenției sale reale în ceea ce privește fapta ca fenomen infracțional.

Concluzionând, punem în vedere legiuitorului necesitatea revenirii asupra dispozițiilor art. 200 C. pen., în ceea ce privește sancționarea faptei de pruncucidere sub aspectul întinderii acesteia în timp, astfel încât, caracterul atenuant al acesteia să fie asanat, iar pedeapsa să se circumscrie limitei speciale de 5 ani prevăzute de norma de incriminare ca minimă specială, iar limitele speciale maxime să fie apropiate dispozițiilor art. 188 C. pen., respectiv limita specială maximă de 10 ani.

FORMAREA PROFESIONALĂ A JUDECĂTORILOR - DREPT SAU OBLIGAȚIE?

Jud. drd. Maria-Roxana MUNTEAN

Abstract: *The article highlights the importance of the professional training of judges to ensure a quality act of justice in a state of law and emphasizes the need for judges to learn not only professional legal aspects, but also those related to court management and international cooperation to achieve this goal. The goal of developing the fundamental skills of the profession of judge is achieved in several stages that are presented in the article. The methods of training candidates for the position of judge or judges throughout their career cannot be classified, as they are extremely varied in the member states, and the stimulation of professional training programs throughout their career is also done through other financial components of the remuneration European judges which, although not part of the salary, represent important material benefits. The article concludes that the professional training of judges is both their right and their obligation.*

Keywords: *independence, initial training, continuing training, competence, good reputation.*

1. Considerații introductive

România s-a numărat printre cele zece state membre care a semnat Carta Socială Europeană revizuită. Prin Legea nr. 74/1999, Carta, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1961, a fost ratificată de țara noastră. În Partea I la punctul 10 din acest document de referință în materia drepturilor sociale, se prevede obligația statelor semnatare de a asigura mijloacele corespunzătoare de formare profesională. Mai mult, cel dintâi articol ce instituie dreptul la muncă, impune părților semnatare angajamentul de a asigura sau facilita o „orientare, formare și readaptare profesională corespunzătoare”. Acest angajament revine și în privința respectării dreptului la protecție al persoanelor cu handicap ori a copiilor și tinerilor. Obligațiile specifice în vederea garantării efectivității dreptului la formare profesională sunt enumerate la articolul 10 din Cartă.

Legea nr. 74 din 3 mai 1999 nu enumeră printre articolele cu privire la care România se consideră legată și articolul 10 din Partea a II-a a Cărții, dar stabilește că Statul român acceptă Partea I ca o declarație ce determină obiectivele asumate.

Comitetul European pentru Drepturile Sociale a interpretat conținutul articolului 10 ca incluzând formarea inițială, respectiv învățământul general, profesional, universitar ori superior neuniversitar, ce sunt asimilate pregătirii profesionale în măsura în care le permite studenților să dobândească cunoștințele și aptitudinile necesare exercitării unei profesii, precum și formarea și educația profesională continuă.

Europa a fost în permanență preocupată de cariera magistraților, apreciată ca afectând calitatea actului de justiție, iar preocupările s-au concretizat în dezvoltarea unor rețele pentru schimburi de informații în vederea îmbunătățirii sistemelor naționale și europene de formare. În acest sens, în capitolul dedicat formării judecătorilor din Nota explicativă ce însoțește Declarația de la Bordeaux, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni și cel al Procurorilor Europeni au subliniat că „cel mai înalt nivel al aptitudinilor profesionale este una din condițiile prealabile încrederii publice atât în judecători, cât și în procurori, și pe care își fundamentează, în principal, rolul și legitimitatea. Formarea profesională adecvată joacă un rol crucial din moment ce permite îmbunătățirea activității acestor două categorii de protagoniști ai justiției, astfel sporind calitatea actului de justiție în ansamblu”. Tot aici este subliniată importanța ambelor forme de pregătire profesională, inițială și continuă, care să vizeze nu doar aspecte profesionale juridice, dar și cele ce privesc managementul instanțelor și cooperarea internațională a judecătorilor.

Apreciem că formarea profesională a judecătorilor depășește granițele articolului 10 și nu poate fi dedusă nici din Cartă, dar nici din Legea nr. 1/2011 a educației naționale, noțiunea fiind una specifică atât din punct de vedere teleologic, cât și din punct de vedere instituțional.

2. Formarea inițială a judecătorilor – garanție a unei justiții independente

Scopul formării inițiale este crearea competențelor și calificării necesare exercitării funcției de judecător prin instruirea specialiștilor cu studii juridice superioare în cadrul unei instituții speciale organizate cu scopul de a realiza formarea inițială a judecătorilor și procurorilor. În cuprinsul Regulamentului Institutului Național al Magistraturii¹, se prevede în mod expres la art. 1 alin. (5) că „Institutul nu face parte din sistemul național de învățământ și educație și nu este supus dispozițiilor legale referitoare la acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor”.

¹ Regulamentul Institutului Național al Magistraturii, din 25.05.2023, face parte integrantă din Hotărârea nr. 92/2023 a Consiliului Superior al Magistraturii, text în vigoare de la 08.06.2023, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 499 din 08 iunie 2023.

Așadar, din punct de vedere instituțional, formarea judecătorilor în România este realizată în cadrul Institutului Național al Magistraturii, iar obiectivul dezvoltării competențelor fundamentale profesiei de judecător este atins în mai multe etape.

Prima etapă în formarea inițială este aceea a evaluării candidaților prin organizarea concursului de admitere. Cea de-a doua etapă este cea de acumulare a competențelor pe parcursul celor câteva luni până la 3 ani de studii, iar ultima etapă este cea a evaluării finale destinată verificării dobândirii respectivelor competențe.

În cele ce urmează vom detalia cea de-a doua etapă în formarea inițială, respectiv cea de „pregătire teoretică și practică a auditorilor de justiție pentru a deveni judecători și procurori”², etapă ce diferă în funcție de modalitatea de admitere în profesie, respectiv prin Institutul Național al Magistraturii (în continuare, INM) sau admitere directă în magistratură.

Așadar, auditorii de justiție, titlatură purtată de cursanții INM, efectuează o pregătire continuă de 3 ani, pentru ca, la finalul studiilor, să opteze pentru posturile de judecător stagiar. Programul de formare inițială a auditorilor de justiție cuprinde conferințe, seminare și stagii de practică, cu discipline de studiu și durată aprobate de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii.

Auditorii de justiție beneficiază de un statut special, dispozițiile privind incompatibilitățile și interdicțiile judecătorilor aplicându-li-se în mod corespunzător și acestora, inclusiv cele privind obligația de a păstra confidențialitatea lucrărilor și secretul deliberărilor. Totodată, pe perioada studiilor, auditorii beneficiază de o indemnizație ce are natura și regimul juridic al unui drept salarial, iar perioada în care au avut calitatea de auditori de justiție constituie vechime în funcția de judecător, cu condiția promovării examenului de absolvire a INM.

Pe lângă drepturile de natură salarială, asistență medicală, concedii și indemnizații de asigurări sociale de sănătate, auditorii de justiție sunt pasibili de sancțiuni disciplinare pentru abaterile de la îndatoririle legale și regulamentare ce le revin³. Consiliul Științific al INM este organul responsabil de efectuarea cercetării prealabile și de aplicarea sancțiunilor disciplinare.

Ultima etapă în formarea inițială realizată de Institutul Național al Magistraturii este cea a testării psihologice și a examenului de absolvire susținute după cel de-al treilea an de formare. Testarea psihologică, în fața unei comisii alcătuite din

² Art. 25 din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, ce a intrat în vigoare în 16 decembrie 2022.

³ Potrivit art. 31 alin. (2) din Legea nr. 303/2022, „Constituie abateri disciplinare: a) atitudinile care aduc atingere bunelor moravuri sau ordinii publice, atitudinile ireverențioase față de colegi, personalul de instruire și de conducere al Institutului Național al Magistraturii, precum și față de persoanele cu care intră în contact în perioada cursurilor; b) absențele nemotivate de la activitățile obligatorii stabilite prin programul de formare, dacă acestea depășesc 8 ore într-o lună; c) faptele prevăzute la art. 271 lit. a), c), i), k), l), m) și p), dispoziții care se aplică în mod corespunzător”.

trei psihologi, se realizează pe baza unei metodologii aprobate de Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare, CSM) în urma căreia auditorii abțin calificativul „apt” sau „inapt”. Acest din urmă calificativ poate fi contestat, urmând ca auditorul să fie evaluat de o comisie alcătuită din cinci psihologi care va acorda un calificativ definitiv.

Opinăm că evaluarea psihologică a auditorilor de justiție, atât în cadrul etapei de admitere în profesie, cât și în etapa finală de verificare a dobândirii competențelor necesare exercitării profesiei de magistrat este esențială și deosebit de valoroasă pentru ansamblul sistemului judiciar. Trebuie subliniate, în opinia noastră, și pârghiile legale avute la dispoziție de conducerea din cadrul INM (director, director adjunct, Consiliul științific) pentru înlăturarea temporară, până la o eventuală însănătoșire, sau definitivă a auditorilor de justiție care suferă de o boală psihică. În acest sens, dispozițiile articolului 32 din Legea nr. 303/2022 prevede procedura de urmat în cazul existenței unor indicii că auditorul de justiție suferă de o boală psihică, procedură care se coroborează cu Metodologia aprobată de plenul CSM pentru efectuarea expertizei medicale de specialitate⁴.

În mod predictibil, testarea psihologică nu este singura modalitate de evaluare a auditorilor de justiție în cadrul absolvirii cursurilor de formare inițială în cadrul Institutului. Examenul de absolvire constă în susținerea unor probe scrise la disciplinele drept civil și drept procesual civil, drept penal și drept procesual penal, precum și la disciplina etică și organizare judiciară, examene desfășurate conform unui calendar aprobat de Plenul CSM. Obținerea calificativului „apt” la testarea psihologică și promovarea examenului de absolvire nu sunt suficiente pentru a fi numit în funcția de judecător stagiar de către Secția pentru judecători a CSM, ci este necesară îndeplinirea condiției „bunei reputații”.

Articolul 41 din Legea privind statul judecătorilor și procurorilor prevede că verificările privind îndeplinirea acestei condiții se fac de INM, pe baza documentelor depuse în mod obligatoriu de candidați, respectiv: „a) curriculum vitae care să cuprindă datele de identificare, datele de stare civilă, datele cu privire la studiile absolvite și locurile de muncă anterioare; b) adeverințele eliberate de angajatorii de la locurile de muncă avute în ultimii 3 ani anterior datei susținerii primei probe din cadrul primei etape a concursului care să cuprindă mențiuni privind existența ori inexistența unor eventuale sancțiuni disciplinare, aplicate în această perioadă, pentru care nu a intervenit radierea; c) adeverințe eliberate de unitățile de învățământ superior care să cuprindă mențiuni privind existența ori inexistența unor eventuale sancțiuni disciplinare aplicate în ultimii 3 ani anterior datei susținerii primei probe din cadrul primei etape a concursului, pentru care nu

⁴ Ultima Metodologie privind efectuarea expertizei medicale de specialitate în cazul suspendării din calitatea de auditor de justiție a fost aprobată de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii prin Hotărârea nr. 117 din 28 iunie 2023, disponibilă online pe <https://www.csm1909.ro/ViewFile.ashx?guid=d417c271-cd4f-49ce-bd18-c45d59631b67-InfoCSM> (accesat la 3 martie 2024).

a intervenit radierea; d) adeverințe eliberate de primării și/sau, după caz, de administrațiile financiare de la domiciliile avute în ultimii 3 ani anterior datei susținerii primei probe din cadrul primei etape a concursului, din care să rezulte, dacă este cazul, natura și tipul contravențiilor comise și sancțiunile contravenționale aplicate în această perioadă; e) orice alte înscrisuri pe care candidații le consideră relevante pentru verificarea îndeplinirii condiției bunei reputații”.⁵

Deși opinăm că o bună reputație este esențială pentru păstrarea încrederii în sistemul judiciar și contribuie la o imagine pozitivă a acestuia, exprimăm îndoieli cu privire la modalitatea de verificare a condiției bunei reputații a candidaților și a absolvenților INM. Apreciem că lipsa unor sancțiuni disciplinare ori contravenționale în ultimii 3 ani anterioare susținerii primei probe din cadrul concursului nu poate fi unicul criteriu în stabilirea condiției bunei reputații. În susținerea opiniei noastre, amintim că în Anexa 1 la Raportul Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (RECJ) privind încrederea publicului și imaginea justiției⁶ se arată că încrederea publicului în instanțe și sistemul judiciar are trei aspecte, printre care se numără încrederea în persoana judecătorului. Or, această încredere se bazează pe caracteristicile personale ale judecătorului și se referă la activitatea și aspectul acestuia, la conduita persoanei, la respectul pe care îl impune, precum și la comportamentul față de alte persoane în diverse circumstanțe.

În ceea ce privește etapa a doua de formare inițială parcursă de judecătorii numiți în urma admiterii în magistratură, și anume aceia care au o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani și îndeplinesc condițiile prevăzute de articolul 5 alin. (3) din Legea nr. 303/2022⁷, aceasta se desfășoară după data numirii în funcție și are o durată de 6 luni, perioadă în care judecătorii proaspăt numiți au obligația de a urma un curs de formare profesională în cadrul INM. În acest caz, însă, cursul de formare nu este urmat de o testare a cunoștințelor dobândite, cursanții având deja calitatea de judecători.

Aprecierea îndeplinirii condiției bunei reputații se realizează pentru judecătorii numiți în urma concursului de admitere în magistratură după afișarea rezultatelor definitive ale concursului și înainte de validarea rezultatelor de către Plenul CSM. Criteriile de apreciere, precum și modalitatea de verificare a îndeplinirii condițiilor, este cea valabilă și pentru auditorii de justiție.

⁵ A se vedea dispozițiile art. 32 din Regulamentul din 28 iunie 2023 privind admiterea la Institutul Național al Magistraturii, emis de Consiliul Superior al Magistraturii și publicat în Monitorul Oficial nr. 605 bis din 3 iulie 2023.

⁶ Raportul RECJ privind Proiectul „Încrederea Publicului și Imaginea Justiției” 2017-2018, adoptat în cadrul Adunării Generale, Lisabona, 1 iunie 2018, disponibil pe <https://www.csm1909.ro/ViewFile.ashx?guid=b77ce20f-e5ff-4097-a0d5-de00b816202b-InfoCSM> (accesat la 3 martie 2024).

⁷ Potrivit art. 5 alin. (3) din Legea nr. 303/2022, „Poate fi admisă la Institutul Național al Magistraturii persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: a) are cetățenia română, domiciliul în România și capacitate deplină de exercițiu; b) este licențiată în drept; c) nu are antecedente penale și se bucură de o bună reputație; d) cunoaște limba română; e) este aptă, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției”.

Structurile responsabile de formarea profesională inițială pentru judecători în statele membre ale Uniunii Europene sunt variate, existând țări unde sunt organizate Școli speciale cu acest scop, în vreme ce în alte țări cursurile de formare inițială și continuă sunt organizate de Ministerul Justiției ori în cadrul instanțelor.

Așadar, cu titlu de exemplu, potrivit informațiilor preluate de pe portalul european E-justiție⁸ și de pe paginile oficiale ale rețelelor și structurilor de formare din fiecare stat membru, structura responsabilă cu formarea profesională a judecătorilor în Croația este Croatian Judicial Academy. Formarea inițială a judecătorilor și procurorilor este obligatorie și durează un an. Partea teoretică a programului de formare judiciară este aceeași pentru toți însoțitorii Școlii de Stat indiferent de postul candidaților, care pot fi viitori judecători sau viitori procurori, și indiferent de domeniul de drept de care se ocupă în justiție. În cursul pregătirii lor practice, însoțitorii au mentori care le monitorizează munca și îi pregătesc pentru îndeplinirea autonomă, responsabilă, independentă și imparțială a atribuțiilor judiciare. Mai mult, programele de formare profesională continuă sunt organizate anual, dar acestea nu sunt obligatorii.

În schimb, în Letonia, formarea judecătorilor și a personalului instanțelor este o responsabilitate a administrației instanțelor. Inițial, judecătorii sunt numiți pentru o perioadă de 3 ani. Legea obligă fiecare judecător nou numit să participe la programul de formare specială în primul an de activitate, dar nu există alte programe de pregătire continuă obligatorii.

Centrul de formare al Administrației Naționale Judiciare a Republicii Lituania organizează un program special de pregătire introductivă pe care judecătorii nou numiți sunt obligați să îl urmeze în primul an de activitate. Perioada de formare inițială durează 6 săptămâni și este obligatorie pentru persoanele numite pentru prima dată ca judecători ai instanțelor districtuale. Programele de formare continuă sunt obligatorii pentru magistrați. Fiecare judecător sau procuror trebuie să se prezinte la cel puțin o sesiune de formare o dată la 5 ani sau când sunt transferați la o instanță specializată, când li se modifică specializarea ori când reglementarea juridică a relațiilor publice se modifică fundamental. Sesiunile de formare durează între o zi și 5 zile.

Majoritatea statelor membre pregătesc judecătorii prin intermediul unor organisme special organizate în acest scop, existând însă și țări în care programele de pregătire profesională destinate judecătorilor sunt furnizate de Ministerele de resort (Austria, Luxemburg, Slovenia, Finlanda) sau de instanțele superioare (Estonia, Cipru). Formarea judecătorilor și procurorilor reprezintă prioritatea acestor structuri, dar sunt vizați și alți profesioniști din domeniul justiției.

Modalitățile de formare inițială a candidaților pentru funcția de judecător ori a judecătorilor nou numiți nu pot fi clasificate, acestea fiind extrem de variante în

⁸ https://e-justice.europa.eu/120/RO/training_of_justice_professionals.

statele membre. Remarcăm că, în mod surprinzător, există state membre care nu oferă cursuri de formare inițială pentru judecători (Slovenia) ori acestea sunt de doar câteva zile (Cipru, Slovacia).

Apreciem esențial ca modalitățile de instruire a candidaților pentru funcția de judecător să fie mai degrabă din sfera activităților practice, de monitorizare și participare efectivă la activitatea judiciară.

Parte a procesului de formare o constituie și evaluarea finală care, în punctul nostru de vedere, este absolut necesară pentru a se verifica abilitățile și competențele dobândite în cadrul programelor, dar și însușirea cunoștințelor necesare exercitării activității. În această manieră sunt evaluate, deopotrivă, calitatea formării, precum și eficiența programelor de instruire.

La fel ca și România, majoritatea statelor membre pun accentul pe pregătirea practică a judecătorilor nou numiți, astfel că pregătirea practică este parte din cursurile de formare inițială (în Belgia, Bulgaria, Republica Cehă, Danemarca, Grecia, Irlanda, Italia, Spania, Croația, Letonia, Luxemburg, Austria, Țările de Jos, Franța, Polonia, Finlanda și Portugalia) sau constituie singura modalitate de formare (în Cipru și Malta).

3. Formarea continuă a judecătorilor – garanție a unei justiții competente și eficace

Daca programele de formare profesională inițială sunt diverse și depind în mare măsură de modalitatea de accedere în profesie, formarea judiciară continuă este uniformă la nivelul statelor membre, fiecare dintre acestea organizând periodic activități diverse de formare profesională destinate judecătorilor și altor profesii din sistemul judiciar.

În majoritatea țărilor membre, participarea la programele de formare continuă pentru judecători nu este obligatorie, fiecare participant având opțiunea de a se înscrie sau nu la cursuri și seminarii de formare profesională organizate fie la nivel central, fie la nivel descentralizat. Există însă și state membre, printre care se numără și România, în care participarea cu o anumită frecvență la programele de formare este obligatorie (Lituania, Franța, Austria, Polonia, Italia). Astfel, formarea continuă reprezintă un proces complex și un instrument care poate asigura performanța judecătorilor, fiind esențial ca fiecare participant să își poate alege tematica de formare care răspunde cel mai bine nevoilor individuale de însușire ori aprofundare a cunoștințelor din domeniul de interes profesional.

Este demn de amintit că, la nivelul Uniunii, funcționează o rețea de formare judiciară a judecătorilor și procurorilor, înființată din necesitatea diseminării legislației și jurisprudenței unionale pentru a răspunde nevoilor sistemului judiciar de adaptare la creșterea mobilității cetățenilor europeni și, implicit, a necesității specialiștilor de aplicare a dreptului Uniunii Europene. Astfel, Rețeaua Europeană

de Formare Judiciară (The European Judicial Training Network - EJTN) a fost înființată în anul 2000 și „elaborează standarde și programe în materie de formare, coordonează schimburi și programe privind formarea în domeniul judiciar și promovează cooperarea între structurile naționale care asigură formarea judecătorilor și a procurorilor”⁹.

Stimularea parcurgerii programelor de formare profesională pe tot parcursul carierei judecătorilor, chiar și când acestea nu au caracter obligatoriu pentru profesioniștii dreptului ori nu influențează evaluările profesionale periodice, se face și prin alte componente financiare din remunerația judecătorilor europeni care, deși nu fac parte din salariu, reprezintă beneficii materiale importante. Printre acestea se numără posibilitatea de decontare a anumitor cheltuieli efectuate de judecători, cum sunt cele pentru literatura academică¹⁰, pentru formarea profesională specifică, cheltuielile privind călătoriile în interes de serviciu¹¹ ori acelea privind relocarea¹².

Judecătorii români care participă la activitățile de formare profesională continuă organizate de INM beneficiază de suportarea cheltuielilor de cazare și masă din bugetul acestei instituții, drept stipulat de prevederile art. 84 din Legea nr. 303/2022. În schimb, potrivit aceluiași articol, „cheltuielile de transport ale judecătorilor (...) aferente activităților de formare profesională continuă organizate de Institutul Național al Magistraturii se suportă din bugetul instituțiilor unde îndeplinesc funcția de bază”.

Distinct de modalitatea de evaluare a candidaților pentru funcția de judecător și rolul esențial pe care standardul ridicat ale concursului de admitere în profesie îl are pentru construirea unui corp profesional de înaltă calitate, apreciem că evaluarea dinamică profesională a judecătorilor pe tot parcursul carierei acestora

⁹ https://e-justice.europa.eu/122/RO/eu_training_networks_amp_structures (accesat la 3 martie 2024); Pagina oficială a Rețelei Europene de Formare Judiciară poate fi accesată la <https://ejtn.eu/>.

¹⁰ A se vedea în acest sens Secțiunea 5 din Legea nr. 236/1995 a Republicii Ceha privind salariul și alte cerințe legate de îndeplinirea funcțiilor reprezentanților puterii de stat și ale anumitor autorități ale statului și judecători și membri ai Parlamentului European, disponibilă pe <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-236>.

¹¹ A se vedea în acest sens Secțiunea 5 lit. d)-ch), Secțiunea 18 și Secțiunea 32 din Legea nr. 236/1995 a Republicii Ceha privind salariul și alte cerințe legate de îndeplinirea funcțiilor reprezentanților puterii de stat și ale anumitor autorități ale statului și judecători și membri ai Parlamentului European, disponibilă pe <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-236>.

¹² Dispozițiile art. 76 din Legea privind sistemul instanțelor comune, în vigoare în Polonia din 27.07.2001, prevăd dreptul judecătorului transferat în interesul serviciului la rambursarea cheltuielilor de transfer, iar art. 77 alin. (6) din același act normativ stabilește că dacă un judecător este delegat într-un alt oraș decât acela în care se află locul său de muncă și care nu este locul de reședință permanentă a judecătorului, acesta are dreptul de a primi o serie de compensații financiare rezultate din delegare sa, precum: cazare gratuită, rambursarea primei și ultimei călătorii de la reședința permanentă la locul de delegare, o sumă forfetară pentru acoperirea costurilor de deplasare cu transportul local și altele. Text legii este disponibil pe: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-o-ustroju-sadow-powszechnych-16909701>.

este fundamentală. Scopul unui astfel de demers nu vizează doar autodezvoltarea și responsabilizarea persoanelor evaluate, dar și creșterea încrederii publice în calitatea actului de justiție.

Printre indicatorii de evaluare analizați de comisia de evaluare a activității profesionale în legătură cu comportamentul etico-moral al judecătorului, capacitatea de organizare și calitatea lucrărilor realizate, se numără și cel privind îndeplinirea de către judecător a obligației de formare profesională, respectiv disponibilitatea de a participa la programele de formare profesională continuă sau la cele de învățământ profesional ori privind unificarea practicii judiciare. Mai mult, se ține seama și de eventualele participări ale judecătorului la colocvii, conferințe sau publicarea de articole, culegeri de acte normative etc., fără ca lipsa unei astfel de activități să constituie temei pentru depunere.

Esențial de remarcat este faptul că ponderea punctajului pentru indicatorii ce vizează eficiența și calitatea activității reprezintă 80% din punctajul final, restul de 20% revenind indicatorilor privind integritatea și, respectiv, formarea profesională.

4. Concluzii

Este evident că instrumentele pentru realizarea unei formări actuale și adaptate nevoilor reale profesiei de judecător trebuie puse la dispoziția celor interesați, și, pe lângă dezvoltarea competențelor în materia juridică, să promoveze cultura statului de drept, a drepturilor fundamentale, dar și a competențelor personale necesare exercitării depline a profesiei.

Mai mult, în acord cu cele punctate de Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni în Avizul Nr. 4 (2003), opinăm că este nu doar esențial, dar și obligatoriu, ca instituțiile însărcinate cu formarea profesională a judecătorilor să aibă caracter autonom, iar specialiștii responsabili cu formarea să fie recrutați de autoritatea judecătorească sau o altă autoritate independentă.

Aplicarea corectă a legii, realizarea unei justiții de înaltă calitate, dar și păstrarea încrederii cetățenilor în actul de justiție, nu se pot realiza decât printr-o educație juridică continuă a judecătorilor, iar rolul formatorilor în asigurarea calității generale a sistemului de justiție este deosebit de important. Cu toate acestea, în mod surprinzător spunem noi, cursurile de formare profesională continuă a judecătorilor sunt uneori considerate ca aducând atingere independenței acestora.¹³

Înțelegem să subliniem și în finalul acestui articol importanța majoră a pregătirii profesionale a judecătorilor pentru realizarea justiției într-un stat de

¹³ Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni a recomandat ca participarea la programele de formare profesională continuă pentru judecători să fie voluntară, iar nu obligatorie. A se vedea OPINION No. 4 OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE) TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE COUNCIL OF EUROPE, Strasbourg, 27 Noiembrie 2003, disponibilă pe <https://rm.coe.int/1680747d37>.

drept, având în vedere impactul și consecințele sociale (și nu numai) pe care le au acțiunile sistemului judiciar.

Exercitarea corespunzătoare a îndatoririlor și atribuțiilor judiciare este esențială în asigurarea protecției intereselor tuturor persoanelor, a drepturilor și libertăților fundamentale și asigură menținerea încrederii în sistemul de justiție.

Așadar, judecătorii nu au doar dreptul la formare profesională pe tot parcursul carierei lor în cadrul timpului normal de lucru, fără a fi afectată activitatea judiciară, cu sprijinul instituțiilor responsabile din statele membre, ci și obligația de a se forma profesional continuu și de a-și menține și crește nivelul de competență profesională.

Note bibliografice:

1. Regulamentul Institutului Național al Magistraturii, din 25.05.2023, face parte integrantă din Hotărârea nr. 92/2023 a Consiliului Superior al Magistraturii, text în vigoare de la 08.06.2023, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 499 din 08 iunie 2023.

2. Art. 25 din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, ce a intrat în vigoare în 16 Decembrie 2022.

3. Potrivit art. 31 alin. (2) din Legea nr. 303/2022, „Constituie abateri disciplinare: a) atitudinile care aduc atingere bunelor moravuri sau ordinii publice, atitudinile ireverențioase față de colegi, personalul de instruire și de conducere al Institutului Național al Magistraturii, precum și față de persoanele cu care intră în contact în perioada cursurilor; b) absențele nemotivate de la activitățile obligatorii stabilite prin programul de formare, dacă acestea depășesc 8 ore într-o lună; c) faptele prevăzute la art. 271 lit. a), c), i), k), l), m) și p), dispoziții care se aplică în mod corespunzător”.

4. Ultima Metodologie privind efectuarea expertizei medicale de specialitate în cazul suspendării din calitatea de auditor de justiție a fost aprobată de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii prin Hotărârea nr. 117 din 28 iunie 2023, disponibilă online pe <https://www.csm1909.ro/ViewFile.ashx?guid=d417c271-cd4f-49ce-bd18-c45d59631b67-InfoCSM> (accesat la 3 martie 2024).

5. A se vedea dispozițiile art. 32 din Regulamentul din 28 iunie 2023 privind admiterea la Institutul Național al Magistraturii, emis de Consiliul Superior al Magistraturii și publicat în Monitorul Oficial nr. 605 bis din 3 iulie 2023.

6. Raportul RECJ privind Proiectul „Încrederea Publicului și Imaginea Justiției” 2017-2018, adoptat în cadrul Adunării Generale, Lisabona, 1 iunie 2018, disponibil pe <https://www.csm1909.ro/ViewFile.ashx?guid=b77ce20f-e5ff-4097-a0d5-de00b816202b-InfoCSM> (accesat la 3 martie 2024).

7. Potrivit art. 5 alin.(3) din Legea 303/2022, „Poate fi admisă la Institutul Național al Magistraturii persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: a) are cetățenia română, domiciliul în România și capacitate deplină de exercițiu; b) este licențiată în drept; c) nu are antecedente penale și se bucură de o bună reputație; d) cunoaște limba română; e) este aptă, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției”.

8. https://e-justice.europa.eu/120/RO/training_of_justice_professionals (accesat la 3 martie 2024).

9. https://e-justice.europa.eu/122/RO/eu_training_networks_amp_structures (accesat la 3 martie 2024); Pagina oficială a Rețelei Europene de Formare Judiciară poate fi accesată la <https://ejtn.eu/>

10. A se vedea în acest sens Secțiunea 5 din Legea 236/1995 a Republicii Cehe privind salariul și alte cerințe legate de îndeplinirea funcțiilor reprezentanților puterii de stat și ale anumitor autorități ale statului și judecători și membri ai Parlamentului European, disponibilă pe <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-236> (accesat la 20 aprilie 2024).

11. A se vedea în acest sens Secțiunea 5 lit.d)-ch), Secțiunea 18 și Secțiunea 32 din Legea 236/1995 a Republicii Cehe privind salariul și alte cerințe legate de îndeplinirea funcțiilor reprezentanților puterii de stat și ale anumitor autorități ale statului și judecători și membri ai Parlamentului European, disponibilă pe <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-236> (accesat la 20 aprilie 2024).

12. Dispozițiile art. 76 din Legea privind sistemul instanțelor comune, în vigoare în Polonia din 27.07.2001, prevăd dreptul judecătorului transferat în interesul serviciului la rambursarea cheltuielilor de transfer, iar art. 77 alin.(6) din același act normativ stabilește că dacă un judecător este delegat într-un alt oraș decât acela în care se află locul său de muncă și care nu este locul de reședință permanentă a judecătorului, acesta are dreptul de a primi o serie de compensații financiare rezultate din delegare sa, cum sunt: cazare gratuită, rambursare a primei și ultimei călătorii de la reședința permanentă la locul de delegare, o sumă forfetară pentru acoperirea costurilor de deplasare cu transportul local și altele. Text legii este disponibil pe: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-o-ustroju-sadow-powszechnych-16909701> (accesat în 21 aprilie 2024).

13. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni a recomandat ca participarea la programele de formare profesională continuă pentru judecători să fie voluntară, iar nu obligatorie. A se vedea OPINION No. 4 OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE) TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE COUNCIL OF EUROPE, Strasbourg, 27 Noiembrie 2003, disponibilă pe <https://rm.coe.int/1680747d37> (accesat în 12 ianuarie 2024).

HOTĂRÂREA C.J.U.E. C-318/24 PPU DIN 29 IULIE 2024 – PAUL PHILIPPE AL ROMÂNIEI

Av. Răzvan-Gabriel Dalu

Abstract: *The Brasov Court of Appeal decided to refer seven preliminary questions to the Court of Justice of the European Union regarding the interpretation of European Union Law regarding the procedure for the execution of a European arrest warrant. On this occasion, the Court of Justice of the European Union clarified a multitude of issues regarding the interpretation and application of European Union law.*

Keywords: *international judicial cooperation in criminal matters, european arrest warrant, Court of Justice of the European Union, charter of fundamental rights, area of freedom, security and justice, police cooperation.*

I. ASPECTE INTRODUCTIVE

Cauza C-318/24 PPU a avut ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată de Curtea de Apel Brașov, în temeiul articolului 267 TFUE, în cadrul procedurii privind executarea mandatului european de arestare emis împotriva lui Paul Philippe al României.

La 17 decembrie 2020, Curtea de Apel Brașov a emis un mandat european de arestare împotriva lui Paul Philippe al României în vederea executării unei pedepse cu închisoarea aplicate acestuia prin sentința Secției penale a acesteia din 27 iunie 2019, rămasă definitivă prin decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție din 17 decembrie 2020.

În urma deciziei definitive de condamnare din 17 decembrie 2020, Biroul executări penale din cadrul Curții de Apel Brașov a emis, în aceeași zi, un mandat european de arestare împotriva lui Paul Philippe al României în vederea executării pedepsei care îi fusese aplicată.

Ulterior, la 28 iunie 2022, Paul Philippe al României a fost arestat la Paris, în Franța, fiind astfel declanșată procedura de predare a acestuia, care a fost încheiată

printr-o hotărâre a Curții de Apel din Paris din 29 noiembrie 2023, rămasă definitivă, aceasta din urmă refuzând executarea mandatului european de arestare.

Curtea de Apel din Paris și-a întemeiat decizia de refuz pe existența unui risc de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituite în prealabil prin lege, consacrat la art. 47 al doilea paragraf din cartă.

Această instanță a considerat, pe de o parte, că existau deficiențe sistemice și generalizate care afectau puterea judecătorească în România, în măsura în care locul de păstrare a proceselor-verbale de depunere a jurământului de către judecători ar fi incert, ceea ce ar da naștere unei îndoieli cu privire la compunerea legală a instanțelor judecătorești.

Pe de altă parte, această deficiență sistemică ar fi avut incidență asupra procedurii penale împotriva lui Paul Philippe al României în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, din moment ce procesul-verbal de depunere a jurământului de către unul dintre cei trei judecători din completul de judecată care a trebuit să judece cauza în discuție nu ar fi putut fi găsit, iar un alt judecător din cadrul acestui complet de judecată ar fi depus jurământul numai în calitate de procuror, în condițiile în care din dispozițiile aplicabile ale dreptului român nu ar reieși în mod clar că nu era necesară o nouă depunere a jurământului la numirea sa în calitate de judecător.

Ulterior, la 29 aprilie 2024, Paul Philippe al României a fost arestat în Malta în temeiul mandatului european de arestare emis împotriva sa. În aceeași zi, autoritatea judiciară de executare malteză a solicitat instanței de trimitere informații suplimentare, precizând că Paul Philippe al României invocase hotărârea Curții de Apel din Paris.

II. ÎNTREBĂRILE PRELIMINARE ADRESATE DE CURTEA DE APEL BRAȘOV

Având în vedere contextul prezentat, Curtea de Apel Brașov a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene următoarele întrebări preliminare:

1) „Art. 15 alin. (1) din Decizia-cadru 2002/584 poate fi interpretat în sensul că hotărârea definitivă privind decizia autorității judiciare de executare de refuz al predării persoanei solicitate are autoritate de lucru judecat în fața unei alte autorități judiciare de executare dintr-un alt stat membru sau trebuie interpretat

în sensul că nu se opune reiterării cererii de predare în baza aceluiași mandat european de arestare, atunci când elementele care au împiedicat executarea unui mandat european de arestare precedent au fost înlăturate sau atunci când decizia de a refuza executarea mandatului european de arestare respectiv nu era conformă cu dreptul Uniunii, în măsura în care executarea unui nou mandat european de arestare nu ar conduce la o încălcare a art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584 și reiterarea cererii de predare ar avea un caracter proporțional, în acord cu interpretarea Deciziei-cadru 2002/584 prin Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții (C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 141 și punctul 5 din dispozitiv)?”

2) „Art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584 raportat la art. 47 al doilea para. din cartă poate fi interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea unui mandat european emis în scopul executării pedepsei atunci când, în cadrul verificării obligației de respectare a drepturilor omului în procedura de executare a unui mandat european de arestare, în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil, sub aspectul cerinței unei instanțe instituite de lege, prevăzut de art. 47 al doilea para. din cartă, au fost identificate neregularități privind depunerea jurământului de către membri ai completului de judecată din cadrul instanței care a pronunțat hotărârea de condamnare, fără punerea în discuție a imixtiunii altor puteri publice în procesul de numire a judecătorilor?”

3) „Art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584, coroborat cu art. 47 al doilea para. din cartă poate fi interpretat în sensul că, într-o situație în care o persoană care face obiectul unui mandat european de arestare susține că predarea sa către statul membru emitent ar determina nerespectarea dreptului său la un proces echitabil, existența unei decizii a CCF, care se referă direct la situația acestei persoane, nu poate justifica, în sine, refuzul autorității judiciare de executare de a executa mandatul european de arestare în cauză, dar o astfel de hotărâre poate, în schimb, să fie luată în considerare de către autoritatea judiciară respectivă, printre alte elemente, în vederea evaluării existenței unor deficiențe sistemice sau generale în ceea ce privește funcționarea sistemului jurisdicțional al statului membru în cauză sau a unor deficiențe care afectează protecția jurisdicțională a unui grup de persoane identificabil în mod obiectiv din care ar face parte persoana respectivă?”

4) „Decizia-cadru 2002/584 poate fi interpretată în sensul că nu se opune reiterării cererii de predare a persoanei solicitate, în baza aceluiași mandat european de arestare a cărui executare a fost refuzată inițial de o instanță de executare a unui stat membru, în fața unei alte instanțe de executare dintr-un alt stat membru, atunci când autoritatea judiciară emitentă constată ea însăși că decizia anterioară de a refuza executarea mandatului european de arestare nu era

conformă cu dreptul Uniunii, în funcție de practica judiciară existentă deja a Curții de Justiție sau doar ca urmare a sesizării Curții de Justiție cu o întrebare prealabilă privind interpretarea dreptului Uniunii aplicabil în acea cauză?”

5) „Principiul recunoașterii reciproce, prevăzut de art. 1 alin. (2) din Decizia-cadru 2002/584, precum și principiile încrederii reciproce și cooperării loiale, prevăzute la art. 4 alin. (3) primul para. TUE, coroborate cu necesitatea de a asigura o protecție jurisdicțională efectivă a drepturilor persoanelor implicate în procedură, toate prin raportare și la art. 15 și 19 din Decizia-cadru 2002/584, permit autorităților judiciare din statul membru emitent (instanța emitentă fiind reprezentată de un reprezentant direct sau, la invitația acestuia din urmă, de către alte organe judiciare precum un magistrat de legătură, membrul național pentru Agenția Europeană pentru Consolidarea Cooperării Judiciare – Eurojust – sau procurorul din statul membru emitent) să participe în mod direct, prin formularea de cereri, propuneri de probe și în dezbaterile judiciare, în procedurile judiciare de executare a mandatului european de arestare, desfășurate de către autoritatea judiciară de executare, precum și să exercite calea de atac împotriva deciziei privind refuzul predării, în măsura și în condițiile în care este prevăzută o astfel de cale de atac în dreptul intern al statului membru de executare, în baza și cu respectarea principiului echivalenței?”

6) „Art. 17 alin. (1) TUE, privind atribuțiile Comisiei Europene, prin raportare la Decizia-cadru 2002/584, se poate interpreta în sensul că atribuțiile Comisiei privind promovarea interesului general al Uniunii cu luarea inițiativelor corespunzătoare în acest scop și atribuțiile privind asigurarea supravegherii aplicării dreptului Uniunii pot fi exercitate în materia mandatului european de arestare și la sesizarea autorității judiciare emitente a mandatului european de arestare, în cazul în care aceasta consideră că, prin respingerea executării mandatului european de arestare de către autoritatea judiciară de executare, se afectează în mod grav principiile încrederii reciproce și cooperării loiale, în vederea luării de către Comisie a măsurilor pe care aceasta din urmă le apreciază ca fiind necesare potrivit acestor atribuții și în deplină independență?”

La 16 mai 2024, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a adresat Curții de Apel Brașov o cerere de lămuriri privind natura procedurii în cadrul căreia această instanță i-a adresat cererea de decizie preliminară, obiectul acestei proceduri și conținutul deciziilor pe care ar putea fi determinată să le ia la finalul procedurii menționate.

Prin răspunsul formulat, Curtea de Apel Brașov a arătat printre altele că, la 20 mai 2024, instanța malteză competentă, în calitatea sa de autoritate judiciară de executare a mandatului european de arestare, a decis să nu îl predea pe Paul Philippe al României autorităților române, apreciind că informațiile referitoare la condițiile de detenție din România de care dispunea nu îi permiteau să constate că

interdicția pedepselor sau a tratamentelor inumane și degradante, prevăzută la art. 4 din cartă, ar fi respectată în ceea ce îl privește pe acesta în cazul în care ar fi predat autorităților române.

Potrivit Curții de Apel Brașov, pentru a ajunge la această concluzie, autoritatea judiciară de executare malteză, pe de o parte, s-a întemeiat pe informații accesibile, printre altele, pe site-ul internet al administrației penitenciarelor din România și, pe de altă parte, a luat în considerare faptul că aprobarea de către instanța de trimitere a asigurărilor autorităților competente române, potrivit cărora Paul Philippe al României nu ar suferi vreun tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor sale de detenție, era indicată, în traducerea în limba engleză a comunicării instanței de trimitere către autoritatea judiciară de executare malteză, prin termenul „approved”, iar nu prin termenul „endorsed”, acest din urmă termen fiind cel utilizat la punctul 68 din versiunea în limba engleză a Hotărârii din 15 octombrie 2019, Dorobanțu (C-128/18, EU:C:2019:857).

În aceste condiții, Curtea de Apel Brașov a adresat Curții de Justiție a Uniunii Europene a șaptea întrebare preliminară, respectiv:

7) „Art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborat cu art. 4 din cartă, cu privire la interzicerea unor tratamente inumane sau degradante, trebuie interpretate în sensul că, în analiza condițiilor de detenție din statul membru emitent, pe de o parte, autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea mandatului european de arestare în baza unor informații care nu au fost aduse la cunoștința autorității judiciare emitente și față de care aceasta nu a avut ocazia să ofere informații suplimentare în sensul art. 15 alin. (2) și (3) din Decizia-cadru 2002/584, iar pe de altă parte, autoritatea judiciară de executare nu poate aplica un standard mai ridicat decât cel prevăzut de cartă și fără precizarea cu exactitate a normelor la care se raportează, în mod particular cu privire la cerințe de detenție precum stabilirea unui «plan exact de executare a pedepsei», «criterii precise pentru stabilirea unui anumit regim de executare» și garanții împotriva discriminării datorate unei «poziții deosebit de unice și delicate»?”

III. ASPECTELE REȚINUTE DE CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE¹

3.1. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la prima întrebare

Prin intermediul primei părți a primei întrebări, Curtea de Apel Brașov solicită să se stabilească dacă art. 1 alin. (3) și art. 15 alin. (1) din Decizia-cadru

¹ Aspectele prezentate în continuare reprezintă considerentele relevante reținute de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în hotărârea pronunțată.

2002/584 trebuie interpretate în sensul că autoritatea de executare a unui stat membru este obligată să refuze executarea unui mandat european de arestare atunci când autoritatea de executare a unui alt stat membru a refuzat în prealabil să execute acest mandat pentru motivul că predarea persoanei în cauză ar risca să aducă atingere dreptului fundamental la un proces echitabil, consacrat la art. 47 al doilea para. din cartă.

Prin intermediul celei de a doua părți a primei întrebări, Curtea de Apel Brașov solicită să se stabilească dacă, în aceleași împrejurări, aceste dispoziții trebuie interpretate în sensul că se opun ca autoritatea judiciară emitentă să mențină mandatul european de arestare în discuție.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că rezultă din jurisprudența sa² că, atunci când autoritatea judiciară de executare chemată să se pronunțe cu privire la predarea unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare dispune de elemente care tind să demonstreze existența unui risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil garantat la art. 47 al doilea para. din cartă, ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește funcționarea sistemului jurisdicțional din statul membru emitent, autoritatea menționată trebuie să verifice în mod concret și precis dacă, având în vedere situația personală a acestei persoane, natura infracțiunii pentru care ea este urmărită și contextul factual în care se înscrie emiterea mandatului european de arestare, există motive serioase și temeinice de a crede că persoana respectivă va fi expusă unui asemenea risc în cazul predării către acest din urmă stat membru.

Cu toate acestea, nicio dispoziție din Decizia-cadru 2002/584 nu prevede posibilitatea sau obligația unei autorități de executare a unui stat membru de a refuza executarea unui mandat european de arestare pentru simplul motiv că executarea sa a fost refuzată de autoritatea de executare a unui alt stat membru, fără a proceda ea însăși la verificarea existenței unui motiv care să justifice neexecutarea acestuia³.

Cu alte cuvinte, decizia unei autorități judiciare de executare a unui stat membru de a refuza executarea unui mandat european de arestare, chiar dacă ar fi dobândit autoritate de lucru judecat potrivit dreptului național, nu poate fi asimilată unei „hotărâri definitive” în sensul art. 3 pct. 2 din Decizia-cadru 2002/584, singura susceptibilă să împiedice exercitarea urmăririi penale, pentru

² Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 97.

³ A se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2023, Sofiyska gradska prokuratura (Mandate de arestare succesive), C-71/21, EU:C:2023:668, punctul 51.

aceleași fapte și împotriva aceleiași persoane, în statul emitent sau începerea urmăririi penale în orice alt stat membru⁴.

Astfel, o persoană căutată este considerată că a fost judecată definitiv pentru aceleași fapte în sensul art. 3 pct. 2 din Decizia-cadru 2002/584 în cazul în care, în urma unei proceduri penale, acțiunea publică s-a stins în mod definitiv sau în cazul în care autoritățile judiciare ale unui stat membru au adoptat o decizie prin care inculpatul este achitat definitiv pentru faptele imputate⁵.

Or, examinarea unei cereri de predare nu implică începerea urmăririi penale de către statul de executare împotriva persoanei a cărei predare este solicitată și nu presupune o apreciere pe fond a cauzei⁶.

Deși din cele ce precedă rezultă că principiul recunoașterii reciproce, astfel cum este pus în aplicare prin Decizia-cadru 2002/584, nu se extinde la deciziile de neexecutare a mandatelor europene de arestare, mai este totuși necesar să fie precizate efectele pe care le poate produce asupra autorității de executare a unui stat membru împrejurarea că o autoritate de executare a unui alt stat membru a refuzat în prealabil să execute un asemenea mandat de arestare din cauza existenței unui risc de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe constituite prin lege, astfel cum este consacrat la art. 47 al doilea para. din cartă.

În speță, principiul încrederii reciproce impune, în prezența unei decizii de neexecutare adoptate într-un alt stat membru din cauza existenței unui risc de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil consacrat la art. 47 al doilea para. din cartă, ca autoritatea de executare a unui stat membru sesizată cu o nouă cerere de predare a persoanei în cauză să țină seama în mod corespunzător de motivele care stau la baza acestei decizii în cadrul propriei examinări a existenței unui motiv de neexecutare⁷.

Totodată, Curtea a reținut că nicio dispoziție din Decizia-cadru 2002/584 nu exclude posibilitatea autorității emitente de a menține cererea de predare în temeiul unui mandat european de arestare atunci când autoritatea de executare a unui stat membru a refuzat executarea acestui mandat de arestare.

⁴ A se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2023, Sofiyska gradska prokuratura (Mandate de arestare succesive), C-71/21, EU:C:2023:668, punctul 52.

⁵ Hotărârea din 16 noiembrie 2010, Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, punctul 45.

⁶ Hotărârea din 14 septembrie 2023, Sofiyska gradska prokuratura (Mandate de arestare succesive), C-71/21, EU:C:2023:668, punctul 54.

⁷ A se vedea prin analogie Hotărârea din 18 iunie 2024, Bundesrepublik Deutschland (Efectul unei decizii de acordare a statutului de refugiat), C-753/22, EU:C:2024:524, punctul 80.

Astfel, deși existența unei decizii a autorității judiciare de executare a unui stat membru de a refuza executarea unui mandat european de arestare nu implică în sine obligația autorității judiciare emitente a acestui mandat de arestare de a-l retrage, ea trebuie totuși să o determine pe aceasta din urmă să fie vigilentă⁸.

În acest context, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a precizat că prin Hotărârea din 31 ianuarie 2023, în cauza Puig Gordi și alții (C-158/21, EU:C:2023:57), **s-a pronunțat cu privire la posibilitatea de a emite mai multe mandate europene de arestare succesive** în împrejurări similare celor din cauza principală. Principiile expuse de Curte la punctele 139-143 din acea hotărâre pot fi transpuse prin analogie în prezenta cauză.

Mai precis, menținerea de către autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare se poate dovedi necesară printre altele după ce elementele care au condus la refuzul precedentei cereri de predare au fost înlăturate *sau* atunci când decizia de refuz nu a fost conformă cu dreptul Uniunii pentru a duce la capăt procedura de predare a unei persoane căutate și pentru a favoriza astfel realizarea obiectivului de combatere a impunității urmărit de această decizie-cadru⁹.

Cu toate acestea, sarcina garantării drepturilor fundamentale în cadrul unei proceduri referitoare la un mandat european de arestare revine în primul rând statului membru emitent.

Prin urmare, o autoritate judiciară emitentă nu poate, în lipsa unei schimbări a împrejurărilor, să mențină un mandat european de arestare atunci când o autoritate judiciară de executare a refuzat în mod legitim, în conformitate cu articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584, să dea curs acestui mandat de arestare din cauza unui risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil consacrat la art. 47 al doilea para. din cartă¹⁰. În schimb, în absența unui asemenea risc, ca urmare printre altele a unei schimbări a circumstanțelor, simpla împrejurare că autoritatea de executare a refuzat să execute mandatul de arestare menționat nu poate în sine să împiedice menținerea de către autoritatea judiciară emitentă a aceluiași mandat de arestare.

⁸ A se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2023, Sofiyska gradska prokuratura (Mandate de arestare succesive), C-71/21, EU:C:2023:668, punctul 55.

⁹ A se vedea prin analogie Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 141.

¹⁰ Ibidem, punctul 143.

Pe de altă parte, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că, întrucât menținerea unui mandat european de arestare a cărui executare a fost refuzată într-un stat membru poate avea ca rezultat arestarea persoanei care face obiectul acestuia într-un alt stat membru și, prin urmare, este de natură să aducă atingere libertății individuale a acesteia din urmă, **autorității judiciare emitente îi revine sarcina să examineze dacă, în lumina specificităților cauzei, această menținere are un caracter proporțional**. În cadrul unei astfel de examinări, această autoritate trebuie printre altele să țină seama de natura și de gravitatea infracțiunii pentru care este urmărită persoana căutată, de consecințele asupra acestei persoane ale menținerii mandatului european de arestare emis împotriva sa, precum și de perspectivele de executare a respectivului mandat¹¹.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la prima întrebare preliminară:

➤ Art. 1 alin. (3) și art. 15 alin. (1) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretate în sensul că autoritatea de executare a unui stat membru nu este obligată să refuze executarea unui mandat european de arestare atunci când autoritatea de executare a unui alt stat membru a refuzat în prealabil să execute acest mandat de arestare pentru motivul că predarea persoanei în cauză ar risca să aducă atingere dreptului fundamental la un proces echitabil consacrat la art. 47 al doilea para. din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

➤ Cu toate acestea, în cadrul propriei examinări a existenței unui motiv de neexecutare, această autoritate trebuie să țină seama de motivele care stau la baza deciziei de refuz adoptate de prima autoritate de executare. Aceste dispoziții nu se opun ca, în aceleași împrejurări, autoritatea judiciară emitentă să mențină mandatul european de arestare dacă, potrivit propriei sale aprecieri, executarea acestui mandat de arestare nu trebuie să fie refuzată din cauza unui risc de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil consacrat la art. 47 al doilea para. din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, iar menținerea mandatului de arestare menționat are un caracter proporțional.

3.2. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a doua întrebare

Cu titlu prealabil, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că deși Curtea de Apel Brașov se referă în textul celei de a doua întrebări la „neregularități privind depunerea jurământului”, din cererea de decizie preliminară reiese că, în

¹¹ Ibidem, punctele 144 și 145.

speță, aceste „neregularități” constau într-o incertitudine privind locul de păstrare a procesului-verbal de depunere a jurământului de către judecătorii din România, ceea ce ar avea drept consecință faptul că, pentru unul dintre cei trei judecători ai completului de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție care au trebuit să soluționeze cauza lui Paul Philippe al României în apel nu a putut fi găsit niciun proces-verbal de depunere a jurământului, iar pentru o altă judecătoare din cadrul acestui complet de judecată a putut fi găsit numai un proces-verbal de depunere a jurământului în calitate de procuror.

În aceste condiții, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a precizat că trebuie să se considere că prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584 trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare a unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse poate refuza executarea acestui mandat de arestare întemeindu-se **pe** o incertitudine cu privire la locul de păstrare a proceselor-verbale de depunere a jurământului judecătorilor din statul membru emitent, **pe** faptul că procesul-verbal al unui judecător din completul de judecată care a aplicat această pedeapsă nu ar fi fost găsit **sau pe** împrejurarea că un alt judecător din cadrul acestui complet de judecată ar fi depus jurământul numai la numirea sa în calitate de procuror.

În această privință, Curtea a reamintit că **executarea** mandatului european de arestare constituie **principiul**, în timp ce **refuzul** executării este conceput ca o **excepție** care trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte¹².

În plus, în temeiul **principiului încrederii reciproce**, statele membre trebuie să prezume că toate celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și în special drepturile fundamentale recunoscute de acest drept¹³. Mai precis, gradul ridicat de încredere dintre statele membre pe care se bazează mecanismul mandatului european de arestare se întemeiază pe premisa potrivit căreia instanțele penale ale statului membru emitent care, ca urmare a executării unui mandat european de arestare, vor trebui să efectueze procedura de urmărire penală sau de executare a unei pedepse ori a unei măsuri de siguranță privative de libertate, precum și procedura penală pe fond îndeplinesc cerințele inerente dreptului fundamental la un proces echitabil, garantat la articolul 47 al doilea paragraf din cartă¹⁴.

¹² Hotărârea din 21 decembrie 2023, GN (Motiv de refuz întemeiat pe interesul superior al copilului), C-261/22, EU:C:2023:1017, punctul 37.

¹³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctele 93 și 94.

¹⁴ Ibidem, punctul 95.

Având în vedere aceste considerații, **numai împrejurări excepționale pot justifica refuzul autorității de executare de a executa un mandat european de arestare din cauza existenței unui risc de încălcare a acestui drept fundamental.**

În acest context, înainte de a refuza, în temeiul art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584, **predarea unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare emis în vederea executării unei pedepse, autoritatea judiciară de executare a unui stat membru trebuie să efectueze o examinare în două etape.**

Într-o primă etapă, acestei autorități îi revine sarcina să stabilească dacă există elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care tind să demonstreze existența unui risc real de încălcare în statul membru emitent a dreptului fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe constituite în prealabil prin lege, garantat de art. 47 al doilea para. din cartă, ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate cu privire la independența și imparțialitatea puterii judecătorești din acest stat membru¹⁵.

Într-o a doua etapă, autoritatea competentă a statului membru de executare trebuie să verifice în mod concret și precis în ce măsură deficiențele constatate în cadrul primei etape au putut avea un impact asupra funcționării instanțelor statului membru emitent competente să se pronunțe cu privire la procedurile al căror obiect l-a făcut persoana în cauză și dacă, având în vedere situația personală a acesteia din urmă, natura infracțiunii pentru care a fost judecată și contextul factual în care se înscrie condamnarea ale cărei recunoaștere și executare sunt solicitate, precum și, dacă este cazul, informațiile suplimentare furnizate de acest stat membru în temeiul acestei decizii-cadru, există motive serioase și întemeiate de a crede că un asemenea risc s-a materializat efectiv în speță¹⁶.

În acest context, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că printre cerințele inerente dreptului fundamental la un proces echitabil, garantat la art. 47 al doilea para. din cartă, **figurează dreptul oricărei persoane la un proces în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Aceste din urmă cerințe includ, prin însăși natura lor, nu numai procesul de numire a judecătorilor, ci și condițiile de intrare în funcție a acestora din urmă.**

¹⁵ A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 22 februarie 2022, Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent), C-562/21 PPU și C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punctele 52 și 66, precum și jurisprudența citată.

¹⁶ Ibidem, punctul 53, precum și jurisprudența citată.

În consecință, este necesar ca condițiile de fond și modalitățile procedurale legate de numirea judecătorilor și de intrarea lor în funcție să fie de așa natură încât să nu poată da naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli legitime referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor numiți în fața unor elemente exterioare și la imparțialitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă¹⁷.

Cu toate acestea, nu orice neregularitate care intervine în cursul procedurii de numire a unui judecător sau cu ocazia intrării sale în funcție este de natură să ridice îndoieli cu privire la independența și imparțialitatea acestui judecător și, prin urmare, cu privire la calitatea de „instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege”, în sensul dreptului Uniunii, a unui complet de judecată din care acesta face parte¹⁸.

Astfel, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că din jurisprudența Curții EDO¹⁹, care este relevantă, din moment ce, în temeiul art. 52 alin. (3) prima teză din cartă, aceasta din urmă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, reiese că **numai încălcările care afectează normele fundamentale ale procedurii de numire și de intrare în funcție a judecătorilor sunt de natură să determine o încălcare a art. 6 para. 1 din CEDO**.

Așadar, nu poate constitui o deficiență sistemică sau generalizată în ceea ce privește independența puterii judecătorești împrejurarea că dreptul intern al unui stat membru prevede eventual că un procuror care a depus jurământul la momentul intrării sale în funcție nu trebuie, cu ocazia numirii sale ulterioare în funcția de judecător, să depună din nou jurământul.

Într-adevăr, o asemenea dispoziție de drept intern, justificată de faptul că, în acest stat membru, statutul procurorilor este **asimilat** celui al judecătorilor și că cele două categorii de magistrați sunt obligate să depună **același** jurământ la momentul preluării funcției lor, nu este de natură să dea naștere unei îndoieli cu privire la caracterul legal al numirii judecătorilor și, pe cale de consecință, cu privire la independența și la imparțialitatea lor.

În plus, o incertitudine în ceea ce privește locul de păstrare a proceselor-verbale de depunere a jurământului judecătorilor dintr-un stat membru sau imposibilitatea de a localiza aceste procese-verbale, în special dacă au trecut mai mulți ani

¹⁷ A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia, C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctul 71.

¹⁸ A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 29 martie 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punctul 123.

¹⁹ A se vedea, în acest sens, Hotărârea Curții EDO din 1 decembrie 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson/Islande (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 246 și 247).

de la depunerea jurământului de către judecătorul în cauză, **nu sunt, prin ele însele și în lipsa altor indicii pertinente**, susceptibile să demonstreze că judecătorii în cauză și-au exercitat funcțiile fără să fi depus vreodată jurământul necesar.

În orice caz, nu se poate considera că o incertitudine cu privire la aspectul dacă judecătorii dintr-un stat membru au depus înainte de intrarea lor în funcție jurământul prevăzut de dreptul intern constituie o deficiență sistemică sau generalizată în ceea ce privește independența puterii judecătorești în acest stat membru **dacă dreptul intern prevede căi de atac eficiente care permit să se invoce o eventuală omisiune a depunerii jurământului de către judecătorii care au pronunțat o anumită hotărâre și să se obțină astfel anularea acestei hotărâri**. Va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă astfel de căi de atac există în dreptul român.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la cea de-a doua întrebare preliminară:

➤ **Art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare a unui mandat european de arestare emis în vederea executării unei pedepse nu poate refuza executarea acestui mandat de arestare întemeindu-se pe motivul că procesul-verbal de depunere a jurământului unui judecător care a aplicat această pedeapsă nu poate fi găsit sau pe împrejurarea că un alt judecător din cadrul aceleiași complet ar fi depus jurământul numai la numirea sa în calitate de procuror.**

3.3. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a treia întrebare

Prin intermediul celei de-a treia întrebări, Curtea de Apel Brașov a solicitat să se stabilească dacă art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborat cu art. 47 al doilea para. din cartă trebuie interpretat în sensul că, într-o situație în care o persoană care face obiectul unui mandat european de arestare susține că predarea sa către statul membru emitent ar conduce la încălcarea dreptului său la un proces echitabil, existența unei decizii a CCF referitoare la situația acestei persoane poate justifica prin ea însăși refuzul autorității judiciare de executare de a executa acest mandat de arestare sau, în caz contrar, poate să fie luată în considerare de această autoritate judiciară pentru a decide dacă trebuie să refuze executarea mandatului de arestare menționat pentru motivul invocat de persoana respectivă.

Potrivit explicațiilor furnizate de Curtea de Apel Brașov, Camera de cereri a CCF a decis ștergerea din baza de date a Interpol a anunțului de urmărire internațională care îl privea pe Paul Philippe al României pentru motivul că

datele referitoare la acesta nu respectau regulile Interpol privind prelucrarea datelor cu caracter personal. Această decizie a CCF ar fi fost luată în considerare de Curtea de Apel din Paris în hotărârea din 29 noiembrie 2023 prin care aceasta a refuzat executarea mandatului european de arestare.

În contextul prezentat, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a remarcat că prin Hotărârea din 31 ianuarie 2023, în cauza Puig Gordi și alții (C-158/21, EU:C:2023:57), a analizat o problemă similară, privind luarea în considerare de către autoritatea de executare a unui raport al Grupului de lucru privind detenția arbitrară, organism aflat sub tutela Consiliului pentru drepturile omului al Organizației Națiunilor Unite. Principiile expuse de Curte la punctele 121-126 din acea hotărâre sunt aplicabile și în privința luării în considerare de către autoritatea de executare a unei decizii a CCF referitoare situația unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare.

Din moment ce **examinarea în două etape** menționată anterior de Curte în prezenta hotărâre trebuie să se întemeieze atât pe elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător referitoare la funcționarea sistemului jurisdicțional al statului membru emitent, cât și pe o analiză concretă și precisă a situației individuale a persoanei căutate, **o decizie a CCF prin care se dispune ștergerea anunțului de urmărire internațională referitor la persoana care face obiectul unui mandat european de arestare, din cauza unei încălcări a normelor Interpol referitoare la prelucrarea datelor cu caracter personal, nu poate fi suficientă pentru a justifica refuzul executării acestui mandat de arestare**²⁰.

În măsura în care autoritatea de executare a putut stabili existența unor astfel de deficiențe sistemice sau generalizate²¹, aceasta trebuie, **în cadrul celei de a doua etape**, să aprecieze în mod concret și precis dacă există motive serioase și întemeiate de a crede că persoana căutată va fi expusă, odată predată statului membru emitent, unui risc real de încălcare a dreptului său fundamental la un proces echitabil²².

O decizie a CCF este susceptibilă să se numere printre elementele care pot fi luate în considerare în cadrul acestei a doua etape, fără însă ca autoritatea judiciară de executare să fie ținută de aceasta.

²⁰ A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 123.

²¹ Ibidem, punctul 135.

²² A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 92, și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punctul 61.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la cea de-a treia întrebare preliminară:

➤ Art. 1 alin. (3) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, coroborat cu art. 47 al doilea para. din Carta drepturilor fundamentale trebuie interpretat în sensul că, într-o situație în care o persoană care face obiectul unui mandat european de arestare susține că predarea sa către statul membru emitent ar conduce la încălcarea dreptului său la un proces echitabil, existența unei decizii a Comisiei de control al fișierelor Interpol (CCF) referitoare la situația acestei persoane nu poate justifica în sine refuzul autorității judiciare de executare de a executa acest mandat de arestare.

➤ În schimb, o asemenea decizie poate să fie luată în considerare de această autoritate judiciară pentru a decide dacă trebuie să refuze executarea mandatului de arestare menționat.

3.4. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a patra întrebare

Prin intermediul celei de-a patra întrebări, Curtea de Apel Brașov solicită să se stabilească dacă articolul 267 TFUE trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare este obligată să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară înainte de a decide, având în vedere motivele care au determinat autoritatea judiciară de executare a acestui mandat de arestare să refuze executarea acestuia, să retragă sau să mențină mandatul de arestare menționat.

Autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare **nu este obligată să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară înainte de a decide**, în lumina motivelor care au determinat autoritatea judiciară de executare a acestui mandat de arestare să refuze executarea acestuia, să retragă mandatul de arestare menționat, în conformitate cu dreptul Uniunii, sau să îl mențină, **cu excepția cazului în care decizia sa nu este supusă niciunei căi de atac în dreptul intern.**

În această din urmă ipoteză, autoritatea judiciară emitentă **este în principiu obligată să sesizeze Curtea**, în sensul art. 267 al treilea para. TFUE, atunci când se invocă în fața sa o chestiune referitoare la interpretarea dreptului Uniunii. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții²³, ea nu poate fi exonerată de această obligație decât atunci când constată că problema invocată nu este relevantă sau că dispoziția de drept al Uniunii în cauză a făcut obiectul unei interpretări din partea Curții ori că interpretarea corectă a dreptului Uniunii se impune cu o asemenea evidență încât nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.

²³ Hotărârea din 6 octombrie 2021, Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punctele 32 și 33, precum și jurisprudența citată.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la cea de-a patra întrebare preliminară:

➤ **Art. 267 TFUE trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare nu este obligată să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară înainte de a decide, având în vedere motivele care au determinat autoritatea judiciară de executare a acestui mandat de arestare să refuze executarea acestuia, să retragă mandatul de arestare menționat sau să îl mențină, cu excepția cazului în care decizia pe care va trebui să o adopte nu este supusă niciunei căi de atac în dreptul intern, caz în care este în principiu obligată să sesizeze Curtea.**

3.5. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a cincea întrebare

Prin intermediul celei de-a cincea întrebări, Curtea de Apel Brașov solicită să se stabilească dacă Decizia-cadru 2002/584 trebuie interpretată în sensul că autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare dispune de dreptul de a participa, în calitate de parte, la procedura privind executarea acestui mandat de arestare în fața autorității judiciare de executare.

În această privință, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a constatat că nici art. 15, nici art. 19 din Decizia-cadru 2002/584, menționate de Curtea de Apel Brașov, și nici vreo altă dispoziție a acestei decizii-cadru nu prevăd participarea obligatorie directă a autorității judiciare emitente a unui mandat european de arestare în procedura în fața autorității judiciare de executare referitoare la executarea acestui mandat de arestare. O obligație de a prevedea o astfel de participare nu ar putea fi dedusă nici din principiile recunoașterii reciproce și cooperării loiale.

Deși este cert că Decizia-cadru 2002/584 nu poate fi interpretată în sensul că se opune unei asemenea participări, eventual prevăzută de normele procedurale ale dreptului intern al statului membru de executare, nu este mai puțin adevărat că această decizie-cadru prevede alte mijloace pentru a facilita cooperarea și schimbul de informații necesare între autoritatea judiciară emitentă și autoritatea judiciară de executare.

Astfel, art. 8 alin. (1) din Decizia-cadru 2002/584 enumeră o serie de informații pertinente care trebuie să figureze în mod obligatoriu într-un mandat european de arestare. În plus, potrivit art. 15 alin. (2) din această decizie-cadru, în cazul în care autoritatea judiciară de executare consideră că informațiile comunicate de statul membru emitent sunt insuficiente pentru a-i permite să decidă predarea, ea solicită furnizarea de urgență a informațiilor suplimentare necesare. Pe de altă parte,

potrivit art. 15 alin. (3) din decizia-cadru menționată, autoritatea judiciară emitentă poate, în orice moment, să transmită toate informațiile suplimentare utile autorității judiciare de executare.

În această privință, din jurisprudență²⁴ reiese că, pentru a asigura printre altele că funcționarea mandatului european de arestare nu va fi paralizată, obligația de cooperare loială trebuie să stea la baza dialogului dintre autoritățile judiciare de executare și cele emitente. Din principiul cooperării loiale rezultă printre altele că statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate.

În acest scop, pentru a asigura o cooperare eficientă în materie penală, autoritățile judiciare emitente și de executare trebuie să utilizeze pe deplin instrumentele prevăzute printre altele la art. 8 alin. (1) și la art. 15 din Decizia-cadru 2002/584, astfel încât să favorizeze încrederea reciprocă aflată la baza acestei cooperări²⁵.

Prin urmare, nu se poate considera că participarea autorității judiciare emitente în calitate de parte la procedura în fața autorității judiciare de executare este indispensabilă pentru a asigura respectarea principiilor recunoașterii reciproce și cooperării loiale care stau la baza funcționării mecanismului mandatului european de arestare.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la cea de-a cincea întrebare preliminară:

➤ **Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, trebuie interpretată în sensul că autoritatea judiciară emitentă a unui mandat european de arestare nu dispune de dreptul de a participa, în calitate de parte, la procedura privind executarea acestui mandat de arestare în fața autorității judiciare de executare.**

3.6. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a șasea întrebare

A șasea întrebare privește posibilitatea Comisiei Europene de a lua, pe baza sesizării din partea autorității judiciare emitente a unui mandat european de arestare, măsurile pe care le consideră necesare ca urmare a refuzului autorității judiciare de executare de a executa acest mandat de arestare.

²⁴ Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 131, precum și jurisprudența citată.

²⁵ Ibidem, punctul 132, precum și jurisprudența citată.

Cu privire la această întrebare, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a constatat că o astfel de întrebare nu are nicio legătură cu obiectul litigiului aflat pe rolul Curții de Apel Brașov, în care se urmărește să se stabilească dacă mandatul european de arestare emis împotriva lui Paul Philippe al României trebuie să fie retras sau, dimpotrivă, menținut, motiv pentru care a constatat că această întrebare este **inadmisibilă**.

3.7. Aspecte reținute de C.J.U.E. cu privire la cea de-a șaptea întrebare

Prin intermediul celei de-a șaptea întrebări, Curtea de Apel Brașov solicită să se stabilească dacă art. 1 alin. (3) și art. 15 alin. (2) și (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborate cu art. 4 din cartă trebuie interpretate în sensul că, în cadrul examinării condițiilor de detenție din statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea unui mandat european de arestare, *pe de o parte*, întemeindu-se pe elemente privind condițiile de detenție din penitenciarele din statul membru emitent fără să fi solicitat în prealabil autorității judiciare emitente informații suplimentare și, *pe de altă parte*, aplicând un standard mai ridicat în materie de condiții de detenție decât cel garantat la art. 4 menționat.

În acest scop, autoritatea judiciară de executare **trebuie mai întâi să se întemeieze pe elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător** cu privire la condițiile de detenție din cadrul penitenciarelor din statul membru emitent care ar dovedi realitatea unor deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie care afectează anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție. **Aceste elemente pot rezulta printre altele din decizii judiciare internaționale precum hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, din decizii judiciare ale statului membru emitent, precum și din decizii, din rapoarte și din alte documente întocmite de organele Consiliului Europei sau care fac parte din sistemul Organizației Națiunilor Unite**²⁶.

Cu toate acestea, constatarea existenței unui risc real de tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor generale de detenție în statul membru emitent nu poate conduce în sine la refuzul executării unui mandat european de arestare.

Astfel, simpla existență a unor elemente din care rezultă deficiențe *fie* sistemice sau generalizate, *fie* care afectează anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție în ceea ce privește condițiile de detenție din statul membru emitent nu implică în mod necesar că, *într-un caz concret*,

²⁶ Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condiții de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 60 și jurisprudența citată.

persoana în cauză ar fi supusă unui tratament inuman sau degradant în cazul predării sale autorităților acestui stat membru²⁷.

De asemenea, pentru a asigura respectarea art. 4 din cartă **în cazul special al unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare**, autoritatea judiciară de executare **care se confruntă cu** elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător din care rezultă existența unor astfel de deficiențe **este ținută apoi să aprecieze în mod concret și precis dacă în împrejurările speței există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale acestui stat membru, persoana respectivă se va confrunta cu un risc real de a fi supusă în acest stat unui tratament inuman sau degradant**, în sensul articolului menționat, ca urmare a condițiilor în care va fi deținută în statul membru emitent²⁸.

În acest scop, această autoritate trebuie să solicite autorității judiciare din statul membru emitent, în temeiul art. 15 alin. (2) din Decizia-cadru 2002/584, furnizarea de urgență a oricărei informații suplimentare necesare în ceea ce privește condițiile în care urmează să fie deținută persoana în cauză în respectivul stat membru, iar autoritatea judiciară emitentă este ținută să furnizeze aceste informații autorității judiciare de executare²⁹. Această cerere poate să privească și existența în statul membru emitent a unor eventuale proceduri și mecanisme naționale sau internaționale de control al condițiilor de detenție, legate, de exemplu, de vizite în penitenciare, care să permită să se aprecieze starea actuală a condițiilor de detenție în aceste unități³⁰.

Astfel, numai dacă, având în vedere *informațiile furnizate în temeiul art. 15 alin. (2) din Decizia-cadru 2002/584*, precum și orice alte informații de care dispune autoritatea judiciară de executare, această autoritate constată că **în privința persoanei care face obiectul mandatului european de arestare există un risc real de tratament inuman sau degradant în sensul art. 4 din cartă, executarea acestui mandat de arestare trebuie să fie amânată, fără însă a fi abandonată**.

În schimb, în ipoteza în care informațiile primite de autoritatea judiciară de executare de la autoritatea judiciară emitentă **conduc la înlăturarea existenței unui risc real** ca persoana în cauză să facă obiectul unui tratament inuman sau degradant în statul membru emitent, **autoritatea judiciară de executare trebuie să adopte, în termenele stabilite de Decizia-cadru 2002/584, decizia sa privind executarea mandatului european de arestare**³¹.

²⁷ Ibidem, punctul 61 și jurisprudența citată.

²⁸ Ibidem, punctul 62 și jurisprudența citată.

²⁹ Ibidem, punctul 64 și jurisprudența citată.

³⁰ Ibidem, punctul 63 și jurisprudența citată.

³¹ Ibidem, punctele 65 și 66, precum și jurisprudența citată.

Astfel, rezultă că autoritatea judiciară de executare nu poate constata existența unor motive serioase și întemeiate de a crede că, în urma predării sale statului membru emitent, persoana care face obiectul unui mandat european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul art. 4 din cartă, fără să fi sesizat în prealabil autoritatea judiciară emitentă, în temeiul art. 15 alin. (2) din Decizia-cadru 2002/584, cu o cerere de informații.

În speță, Curtea de Apel Brașov a arătat că a furnizat informații cu privire la condițiile de detenție a lui Paul Philippe al României în cazul predării sale autorităților române, dar că autoritatea judiciară de executare malteză a refuzat predarea acestuia întemeindu-se pe informații pe care a putut să le consulte pe internet.

Trebuie amintit în această privință că asigurarea furnizată de autoritățile competente ale statului membru emitent că persoana în cauză nu va suferi un tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor sale concrete și precise de detenție oricare ar fi penitenciarul în care va fi încarcerată în statul membru emitent *este un element pe care autoritatea judiciară de executare nu îl poate ignora*. Astfel, încălcarea unei asemenea asigurări, întrucât aceasta este susceptibilă să fie obligatorie pentru autorul său, ar putea fi invocată împotriva acestuia din urmă în fața instanțelor din statul membru emitent³².

Astfel, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că, atunci când această asigurare a fost dată sau cel puțin aprobată de autoritatea judiciară emitentă, la nevoie, după ce a solicitat asistența autorității centrale sau a uneia dintre autoritățile centrale ale statului membru emitent, autoritatea judiciară de executare, având în vedere încrederea reciprocă care trebuie să existe între autoritățile judiciare ale statelor membre și pe care se întemeiază sistemul mandatului european de arestare, trebuie să se bazeze pe aceasta, cel puțin în absența oricărui element precis care să permită să se considere că condițiile de detenție existente în cadrul unui centru de detenție determinat sunt contrare art. 4 din cartă³³.

Or, din cele prezentate rezultă că autoritatea judiciară de executare nu poate înlătura informațiile furnizate de autoritatea judiciară emitentă numai pe baza unor informații pe care cea dintâi le-ar fi obținut ea însăși din surse accesibile publicului, fără a solicita celei de a doua, în temeiul art. 15 alin. (2) din Decizia-cadru 2002/584, informații și explicații suplimentare.

³² Ibidem, punctul 111.

³³ Ibidem, punctul 112, și Hotărârea din 15 octombrie 2019, Dorobanțu, C-128/18, EU:C:2019:857, punctul 68.

În plus, din moment ce Curtea de Apel Brașov arată că autoritatea judiciară de executare malteză a luat în considerare pentru a refuza executarea mandatului european de arestare în discuție în litigiul principal faptul că aprobarea de către instanța de trimitere a unei asigurări precum cea avută în vedere la punctul 115 din prezenta hotărâre era indicată printr-un termen diferit de cel utilizat în versiunea în limba engleză a jurisprudenței în materie, este necesar să se arate că o astfel de aprobare nu necesită utilizarea unui termen sau a unei formule determinate. Este suficient ca din comunicarea adresată de autoritatea judiciară emitentă autorității judiciare de executare să reiasă cu suficientă claritate că cea dintâi a aprobat această asigurare, oricare ar fi termenii concreți utilizați.

De asemenea, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că **simpliciter** nestabilirea a unui „plan exact de executare a pedepsei” sau a unor „criterii precise pentru stabilirea unui anumit regim de executare”, evocată de Curtea de Apel Brașov în cuprinsul celei de-a șaptea întrebări, nu intră în sfera noțiunii de „tratament inuman sau degradant”, în sensul art. 4 din cartă.

Presupunând că stabilirea unui astfel de plan sau a unor astfel de criterii ar fi impusă în statul membru de executare, Curtea a statuat în repetate rânduri că, potrivit principiului încrederii reciproce, statele membre pot fi ținute să prezume respectarea drepturilor fundamentale de către celelalte state membre, așa încât *sunt lipsite de posibilitatea, printre altele, de a pretinde din partea unui alt stat membru un nivel național de protecție a drepturilor fundamentale mai ridicat decât cel asigurat de dreptul Uniunii*³⁴.

Prin urmare, autoritatea judiciară de executare nu poate refuza predarea persoanei căutate pentru simplul motiv că autoritatea judiciară emitentă nu i-a comunicat un „plan exact de executare a pedepsei” sau „criterii precise pentru stabilirea unui anumit regim de executare”.

Sintetizând cele de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a formulat următorul răspuns la cea de-a șaptea întrebare preliminară:

➤ Art. 1 alin. (3) și art. 15 alin. (2) și (3) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, citite în lumina art. 4 din Carta drepturilor fundamentale și a principiului încrederii reciproce, trebuie interpretate în sensul că, în cadrul examinării condițiilor de detenție din statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea unui mandat european de arestare întemeindu-se pe elemente privind condițiile

³⁴ Hotărârea din 15 octombrie 2019, Dorobanțu, C-128/18, EU:C:2019:857, punctul 47 și jurisprudența citată.

de detenție din penitenciarele din statul membru emitent pe care le-a obținut ea însăși și cu privire la care nu a solicitat informații suplimentare autorității judiciare emitente.

➤ **Autoritatea judiciară de executare nu poate aplica un standard mai ridicat în materie de condiții de detenție decât cel garantat la acest art. 4.**

IV. CONCLUZII

Din cele prezentate exhaustiv de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene rezultă în mod clar că instanța de judecată din Franța nu a procedat conform dreptului european în momentul în care a decis să refuze extrădarea persoanei ce făcea obiectul mandatului european de arestare, încălcând mai multe principii directoare ce trebuie să călăuzească statele membre cu ocazia punerii în aplicare a dispozițiilor unionale.

Asemănător celei franceze a procedat și instanța de judecată din Malta, aceasta refuzând extrădarea numai pe baza informațiilor obținute prin intermediul unor surse deschise (online), fără să parcurgă procedurile prevăzute și impuse de dreptul unional, încălcând astfel principiile încrederii reciproce și cooperării loiale ce trebuie să stea la baza relațiilor dintre statele membre.

Astfel, prin intermediul mecanismului privind întrebările preliminare, Curtea de Apel Brașov a adresat Curții de Justiție a Uniunii Europene mai multe întrebări, fiecare cuprinzând o multitudine de aspecte de analizat și interpretat de către instanța europeană, iar cu această ocazie, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a efectuat o amplă analiză a dreptului unional, stabilind noi linii directoare în materia executării mandatului european de arestare, dar a și confirmat și dezvoltat jurisprudența acumulată pe parcursul anilor cu privire la anumite principii ale dreptului unional.

Având în vedere toate aspectele prezentate, considerăm salutară hotărârea instanței europene, aceasta aducând claritate, previzibilitate și predictibilitate în interpretarea și aplicarea dreptului unional în materia executării mandatelor europene de arestare.

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. MOLDOVA ȘI UCRAINA)

LATURA SUBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII DE POLUARE A APEI

Prof. Andrei NASTAS, Alexandrina RUSEV

Abstract: *Knowledge of the psychological factors that negatively influence the perpetrator's conscience in committing water pollution offences is an indispensable requirement for the process of clarifying and individualising criminal liability, as well as for regulating the rules of conduct specific to the activity with an impact on the environment. The present paper analyses from a legislative and theoretical perspective the element of general order specific to the composition of the water pollution crime, with a view to clarifying some contradictory aspects referring to the subjectivity and its features, by supporting the idea that the lack of research on the subject creates and might continue to create inaccuracies in clarifying this crime.*

Keywords: *mental attitude; pollution; water resources; guilt; intent; recklessness; harmful consequences; social danger.*

Introducere

În calitatea de semn obligatoriu la considerarea infracțiunii, latura subiectivă exprimă atitudinea psihică a făptuitorului ce precedă și însoțește acțiunile sau inacțiunile sale infracționale, atitudine influențată și controlată de funcția intelectuală, volitivă și afectivă (emoțională) a psihicului uman ce, odată fiind exteriorizată, permite determinarea vinovăției, motivului și scopului săvârșirii infracțiunii.

Pentru realizarea studiului propus a fost utilizat un spectru larg de surse cu caracter didactic, dar și științific publicate de autorii în domeniu, atât din țară, cât și de peste hotare.

De asemenea, au fost utilizate metode de cercetare, cum ar fi: observația, deducția, metoda cantitativă, precum și cea sistemică.

După cum spuneam, latura subiectivă constă într-un complex de stări de conștiință specifice, care precedă și însoțesc actele exterioare și care converg spre acte periculoase, sau produc astfel de urmări, datorită neglijenței infractorului [15, p. 173]. Deci, reieșind din noțiunea atribuită laturii subiective în calitate de semn al componenței de infracțiune, și ea, la rândul ei se compune din anumite elemente, unele fiind obligatorii (vinovăția), iar altele facultative (motivul și scopul).

Vinovăția. Deși nu este definită expres în Codul penal, vinovăția în calitatea sa de semn obligatoriu al laturii subiective este definită de doctrina penală drept atitudinea psihică (conștientă și obiectivă) a persoanei față de fapta prejudiciabilă săvârșită și urmările prejudiciabile ale acesteia, ce se manifestă sub formă de intenție sau de imprudență¹. Prin urmare, aceste din urmă două categorii diferite de atitudine manifestată de către făptuitor atât față de acțiunile sale sau inacțiuni, cât și față de consecințele acestora, nu reprezintă altceva decât forme derivate ale vinovăției care indică asupra gradului diferit de pericol social al manifestării negative.

Intenția. Pentru o consecventă examinare și o mai bună înțelegere a faptului cum poate fi apreciată intenția și ce rol are aceasta la calificare și individualizarea pedepsei pentru infracțiunea de poluare a apei, considerăm că e oportun să începem de la tălmăcirea definiției atribuite acesteia de legiuitor în textul normei de la art. 17 C. pen. al Republicii Moldova. Potrivit acesteia, *se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări*. La prima vedere pare a fi destul de clar că intenția înseamnă atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta sa (săvârșită prin acțiune sau inacțiune), precum și față de urmările prejudiciabile. Însă, atunci când încercăm să înțelegem cum va fi apreciată aceasta în funcție de caracterul formal sau material al infracțiunii, ne apare întrebarea: la care urmări s-a referit legiuitorul în textul normei citate mai sus, la urmările de pericol sau cele de rezultat, pentru că până la urmă ambele sunt urmări prejudiciabile. În același timp mergând mai departe cu interpretarea, și anume examinând înțelesul ultimei părți a textului ce redă conținutul aceleiași norme: *le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări*, ne dăm seama că legiuitorul, totuși, s-a referit la consecințele de rezultat, deoarece, dacă era vorba de cele de pericol, nu mai era necesar a fi precizat că făptuitorul și *le-a dorit sau le admitea*. Or, odată cu săvârșirea oricărei infracțiuni, dacă nu există un prejudiciu real (consecință de rezultat), atunci în mod obligatoriu există unul eventual sau cel puțin pericolul de a se produce (consecință de pericol). Această din urmă consecință se subînțelege atât timp cât se produce simultan cu acțiunea făptuitorului, în timp ce consecința de rezultat are o altă natură, fapt ce determină a fi precizată în textul legii, ceea ce a și făcut legiuitorul la formularea conținutului art. 17 C. pen. al Republicii Moldova. Mai ales că în cazul infracțiunilor intenționate, făptuitorul urmărește obținerea rezultatului (daunei), iar dacă acesta nu s-a produs, consecința oricum există dar rămâne a fi una de pericol, una „de rezultat neîmplinit”, sau mai bine zis una „nematurizată”, neveritabilă. Deși în cazul infracțiunii de poluare a apei, însăși poluarea constituie o consecință ce constă în pericolul de a se

¹ Macari I. Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială. CF USM, Chișinău, 2003. 509 p. 235.

transforma în daune, iar prin urmare consecința poate fi atât una de pericol, cât și una de rezultat, în contextul în care tindem să atribuim acesteia caracter formal, considerăm că aprecierea intenției trebuie raportată doar la fapta, consecințele de pericol fiind subînțelese, absorbite de aceasta, odată ce se produc concomitent.

De altfel, orice infracțiune generează anumite consecințe (urmări). Adică în toate situațiile există un raport cauzal între faptă și consecință, însă în funcție de categoria acesteia (de pericol sau de rezultat) se determină și gravitatea faptei. De aceea, reiterăm că atunci când se face diferențierea între componentele formale și cele materiale de infracțiune, simpla consecință a faptei nu trebuie să fie folosită deja în calitate de element determinant în delimitarea infracțiunilor formale de cele materiale. Infracțiunile formale generează și ele consecințe negative, numai că acestea constau în primejdia de a se materializa, altfel spus, transforma în consecințe materiale (de rezultat - prejudicii). La rândul său și consecințele de pericol pot fi „gradate”, altfel spus, divizate în categorii diferite de consecințe, unde cele ce au grad prejudiciabil redus, nesemnificativ fără a crea un pericol iminent (sporit), constituie doar temei al calificării lor drept contravenții. Prin urmare și contravenția de poluare a apei s-ar diviza în componentă formală și materială.

Contrar acestor considerente, în dreptul spaniol și cel german, spre exemplu, punerea în pericol a mediului, a persoanelor sau bunurilor trasează frontiere între dreptul penal și dreptul administrativ, în sensul că în lipsa acesteia, fapta nu constituie infracțiune, ci abatere administrativă. Venim cu aceste precizări, deoarece mai există unele confuzii la nivel de doctrină în considerarea caracterului material sau formal al infracțiunii, fapt care creează mari dificultăți și la stabilirea criteriilor de apreciere în conținutul fiecăreia din semnele obligatorii ale laturii subiective, adică a vinovăției, nevorbind de formele acesteia (intenția și imprudența) cu modalitățile ei (intenția directă și indirectă).

Precizarea se mai cere și în condițiile în care există două opinii contradictorii asupra esenței și conținutului intenției atunci când este raportată la infracțiunile formale și respectiv la cele materiale. Prima se referă la faptul că intenția are importanță doar la calificarea componentelor materiale de infracțiuni (ea indică atitudinea psihică a subiectului atât față de acțiune sau inacțiune, cât și față de consecințe – de rezultat). În cazul infracțiunilor formale la care consecințele (de rezultat) nu constituie un element obligatoriu ce ar avea influență la calificare, atitudinea psihică a subiectului se determină numai față de acțiuni sau inacțiuni. Cu atât mai mult, la componentele formale de infracțiuni clasificarea intenției în directă și indirectă este lipsită de sens, iar în cazul lor ar trebui să vorbim doar de intenție directă² față de acțiune sau inacțiune.

Cea de-a doua poziție se referă la faptul că atitudinea psihică a făptuitorului atât față de faptă, cât și față de consecințe trebuie de determinat indiferent de

² Nastas A., Cernomoreț S., *Criminologie: Tratat*. București: Pro Universitaria, 2023. 586 p. 80.

faptul dacă este vorba de componente materiale sau formale de infracțiuni, deoarece fiecare infracțiune este materială, odată ce generează o consecință negativă, fie formală sau materială³.

Iată tocmai aici se observă că unii autori nu apreciază corect categoriile de consecințe la stabilirea caracterului infracțiunii, fapt ce complică procesul evaluării importanței intenției în funcție de fiecare categorie de infracțiune în parte, formală sau materială, atunci când nu se face diferență între consecințe (de pericol și de rezultat). Nu sunt toate infracțiunile materiale pentru că sunt urmate de consecințe, ci doar cele a căror consecințe sunt de rezultat material (produc o daună).

Cu toate aceste observații aduse, rămânem, totuși, adepți a celei din urmă poziții, adică a faptului că și în cazul infracțiunile formale, deopotrivă cu cele materiale trebuie analizată atitudinea psihică a făptuitorului atât față de faptă, cât și față de consecințe. Numai că, la aprecierea vinovăției făptuitorului trebuie analizată pe rând atitudinea lui psihică față de faptă și apoi față de consecințe, indiferent dacă sunt de pericol sau de rezultat. Prin urmare, infracțiunea de poluare a apei, în principiu, se săvârșește doar din *intenție directă* prin acțiune sau inacțiune, fără a mai fi necesară examinarea acestora în raport cu consecința. Or, doar acțiunile făptuitorului, în principal, sunt coordonate cu factorul volitiv ce reprezintă facultatea psihică prin care sunt mobilizate ori orientate conștient energiile fizice în vederea săvârșirii actului de conduită exterioară. În caz contrar, dacă nu privim lucrurile diferențiat (în parte față de acțiune și consecință) ar trebui să spunem că dacă fapta este săvârșită din intenție, atunci și consecința a fost generată tot intenționat, ceea ce nu este corect, deoarece nu ne vom afla în prezența infracțiunii de poluare a apei (ci a celei prevăzute la art. 151, 152, 149 C. pen. al Republicii Moldova) atât timp cât ea cere pentru a fi considerată manifestarea atitudinii imprudente din partea făptuitorului față de consecințele de rezultat. Da, înțelegem că din punct de vedere psihologic atitudinea unei persoane față de un fenomen sau altul nu poate fi separată, însă în cazul infracțiunilor de poluare, anterior și în momentul săvârșirii ei, autorul își concentrează mai întâi emoțiile și conștiința asupra actului fizic (aruncarea deșeurilor), apoi asupra consecințelor. De cealaltă parte, sintagma „*a admite, în mod conștient*” (intenția indirectă) utilizată în textul ce descrie intenția (art. 17 C. pen. al Republicii Moldova) nu este caracteristică acțiunii de poluare, deoarece sensul ei, într-un fel sau altul, ne duce în zona fenomenului imprudenței. Adică, persoana nu a săvârșit fapta intenționat, însă ea s-a produs totuși din cauza că nu a fost prudentă în desfășurarea activităților sale deși putea și era obligată să o facă, *adică era conștientă, dar a admis* (art. 18 C. pen. al Republicii Moldova). Din toate aceste considerente, susținem teza precum căreia în cazul infracțiunilor formale nu putem vorbi despre *intenție indirectă* față de faptă, cu atât

³ Жевлаков Э.Н. Экологические правонарушения и ответственность. «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. 77 с. 35; Borodac A.I., Gherman M., Maldea N., c.a. Manual drept penal. Partea generală. Tipografia centrală, Chișinău, 2005. 516 p. 163.

mai mult, atunci când ne referim la infracțiunea de poluare a apei. Chiar și în cazul poluării accidentale vorbim de imprudență față de acțiune și consecință și nu despre intenție indirectă, pentru că nu este în puterea făptuitorului să admită sau să nu admită o acțiune, deoarece în acest caz ar trebui în general să se abțină de la orice acțiune legală din teama că activitatea sa într-un moment sau altul va genera o daună. Trăim într-o lume a riscurilor, fapt care nu ar trebui să constituie un motiv de a ne abține de la orice activitate susceptibilă de riscuri, de altfel, toate activitățile umane sunt însoțite de ele. Această concepție, de fapt, ar depăși chiar și limitele principiului precauției care este cel mai restrictiv în acest sens. Or, săvârșirea *acțiunilor* de poluare, tot timpul au loc din intenție directă, doar făptuitorul *a dorit* în mod conștient să arunce gunoiul să împrăstie pe suprafața solului pesticide etc. și nu a admis acțiunea sa (intenție indirectă). Și doctrina penală autohtonă apreciază că latura subiectivă a infracțiunii de poluare a apei se caracterizează prin vinovăție intenționată (intenție directă) față de faptă și din *intenție indirectă față de consecințe*, în sensul că persoana în unele cazuri admite sau crede ușuratic că acestea nu vor surveni sau că vor putea fi ușor înlăturate⁴.

Cu toate acestea, în privința ultimei părți a frazei enunțate (crede ușuratic că acestea nu vor surveni) observăm că deși autorul menționează despre intenție indirectă față de consecințe, atitudinea respectivă seamănă mai mult cu o imprudență din încredere exagerată în sine (vezi art. 18 C. pen. al Republicii Moldova). Și în general, se observă că atitudinea ce indică la intenția indirectă a făptuitorului atunci când este raportată la consecințe, se aseamănă, contopește practic, cu imprudența (încrederea exagerată în sine), precum și cu intenția depășită (atunci când făptuitorul a prevăzut consecințe mai grave, dar considera în mod ușuratic că nu se vor produce). De aceea, actualmente se cere ca intenția și imprudența să fie apreciate distinct față de faptă și față de urmări, pentru că intenția poate fi directă sau indirectă doar atunci când se raportează la consecințe. Nu în zadar unii autori atunci când clasifică intenția, precizează că ea se prezintă sub două modalități (directă și indirectă), doar în funcție de *atitudinea făptuitorului față de survenirea urmărilor prejudiciabile*⁵. Tot aceștia precizează că nu pot fi săvârșite cu *intenție indirectă* infracțiunile cu componente formale. În același sens, se exprimă și alți autorii, considerând că intenția indirectă este străină componentelor de infracțiune formale⁶. Doctrina mai arată, și pe bună dreptate, că în ce privește vinovăția față de acțiunea ce formează latura obiectivă a infracțiunilor formale, aceasta poate fi exprimată doar sub forma intenției directe, deoarece voința persoanei în aceste

⁴ Pasat A., Latura subiectivă a infracțiunilor vamale potrivit legislației Republicii Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2016, nr. 3 (93), p. 224.

⁵ Brînză S., Stati V., Tratat de drept penal. Partea specială, vol. I. Tipografia centrală. Chișinău, 2015, p. 204.

⁶ Rusu M., Drept penal. Partea generală. Hamangiu, București, 2014, p. 68.

cazuri este îndreptată spre săvârșirea acțiunii⁷, chiar dacă există în cazul tuturor infracțiunilor consecințe, măcar de pericol dacă nu de rezultat. Iată de ce despre intenție sub toate aspectele sale putem vorbi doar în cazul infracțiunilor materiale (de rezultat), modalitățile sale putând fi analizate doar prin raportarea concomitentă la faptă și la consecință, iar în cazul infracțiunilor formale doar despre intenția directă față de acțiune sau inacțiune. Cu atât mai mult, astăzi în doctrină tot mai insistent, formele vinovăției (intenția și imprudența) sunt analizate diferențiat, raportate în parte față de faptă și față de consecință chiar și în cazul infracțiunilor materiale. În acest sens, se mai spune că pentru alegerea normei juridico-penale concrete în vederea efectuării unei calificări exacte a faptei prejudiciabile comise, este necesar ca, pe de o parte, să se stabilească atitudinea psihică manifestată de făptuitor în raport cu fapta prejudiciabilă săvârșită și, după caz, față de urmarea prejudiciabilă⁸. Bunăoară, fiind încă examinată din optica infracțiunii materiale, atunci când se ajunge la descrierea laturii subiective, se menționează că infracțiunea de poluare a apei se caracterizează prin intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și prin imprudență față de urmările prejudiciabile⁹. În literatura rusă de specialitate, de asemenea sunt identificate opinii potrivit cărora infracțiunea de poluare a apei se caracterizează drept infracțiune săvârșită din intenție și din imprudență în raport cu acțiunea și din imprudență față de consecințe¹⁰.

Observăm, deci, că acțiunea de poluare a apei poate fi săvârșită atât din intenție directă, cât și din imprudență față de faptă.

Aceeași situație rămâne valabilă și în cazul trecerii la considerarea infracțiunii de poluare a apei drept una cu caracter formal. Astfel, vom spune de fiecare dată că acțiunea de introducere în ape pe orice căi și cu orice mijloace a substanțelor nocive de orice fel poate fi săvârșită cu intenție directă (făptuitorul și-a dorit realizarea acestor acțiuni), iar în cazul în care sunt prezente și consecințe de rezultat (daune), vom afirma că față de acestea făptuitorul din punct de vedere psihic a manifestat imprudență sub toate formele sale. Cu toate că adesea infracțiunea de poluare a apei se săvârșește din intenție directă față de fapta prejudiciabilă, nu sunt excluse situațiile în care aceasta ar pute fi săvârșită și din intenție directă față de consecințe. Spre exemplu, în scopul generării unor consecințe imateriale (de pericol), de agrement sau de altă natură, o persoană aruncă substanțe toxice în iazul vecinului, iar din cauza acestui fapt proprietarul, deși nu a suportat careva

⁷ Никифоров, Б. С. Об умысле по действующему законодательству. Советское государство и право. 1965. № с. 214.

⁸ Duțu M., Duțu A., Răspunderea în dreptul mediului. București: Editura Academiei Române, 2015, p. 61.

⁹ Barbăneagră A. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Arc, Chișinău, 2003, p. 1273.

¹⁰ Горелик И. И. Ответственность за поставление в опасность по советскому уголовному праву. Высшая школа. 192 с. 42.

pierderi materiale, pentru că în el nu erau pești, cu acea apă nu a irigat, nu a adăpat animalele, nu s-a scăldat, etc. totuși suportă unele consecințe (imateriale) ce constau în blocare posibilității de a valorifica obiectivul acvatic respectiv. Deci, în situația de față, în pofida faptului că nu putem califica fapta drept infracțiune contra patrimoniului (art. 197 C. pen. al Republicii Moldova) sau contra sănătății persoanei (art. 151, 152 C. pen. al Republicii Moldova), în mod sigur fapta va fi calificată drept infracțiune de poluare a apei săvârșită din intenție directă față de consecințele de pericol.

Însă pot exista și situații când acțiunea de poluare a apei poate fi săvârșită și considerată drept cale sau mijloc prin care a fost atins alt scop infracțional. În asemenea caz, chiar dacă prin infracțiunea de poluare a apei făptuitorul și-a dorit survenirea urmărilor de rezultat (intenție directă), cum ar fi: moartea peștelui, a animalelor ce se vor adăpa cu această apă, decesul persoanei, cu toate că identificăm o intenție directă și față de consecințele de rezultat, până la urmă acestea deviază de la componenta acvatică, atentând deja la alte valori decât apa. Ea fiind folosită drept mijloc pentru atingerea scopului infracțional, iar cu această ocazie fapta va fi califică drept infracțiune de poluare a apei (înainte de toate), în concurs cu infracțiunea prevăzută la art. 145 alin. 2 lit. m) C. pen. al Republicii Moldova în cazul în care a dus la decesul persoanei. Așa ar trebui să fie calificată, cel puțin, pentru că în prezent se consideră că ultima o absoarbe pe prima stabilind o pedeapsă mai aspră, evident, ne având aplicabilitate aici noua structură a normei de la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova, aceasta fiind aplicată doar cauzării decesului persoanei din imprudență ca urmare a săvârșirii infracțiunii de poluare a apei. Or, după cum se mai afirmă, în privința provocării decesului persoanei, făptuitorul acționează din imprudență, iar în cazul constatării vinovăției intenționate, acțiunile lui sunt calificate drept infracțiune contra vieții și sănătății persoanei¹¹.

În acest context observăm că infracțiunea de poluare a apei poate fi săvârșită și din intenție directă față de consecințe, fapt care contrazice poziția unor penaliști¹² care susțin că infracțiunile ecologice nu pot fi săvârșite intenționat, prin urmare poluarea intenționată a apei trebuie de calificat drept infracțiune de diversiune. Da, poluare intenționată a apei poate fi calificată ca diversiune, însă în toate situațiile aceasta urmează a fi calificată numai cu luarea în considerare a atitudinii psihice față de consecințe, corelate în mod obligatoriu cu scopul urmărit. Spre exemplu, dacă făptuitorul poluează apa din intenție directă și în scopul slăbiri bazei economice și capacității de apărare a statului, atunci fapta va fi calificată drept diversiune în temeiul art. 343 C. pen. al Republicii Moldova.

Deci, reieșind și din prevederile legislației penale europene în compartimentul infracțiuni ecologice, acestea sunt considerate fapte săvârșite din intenție.

¹¹ Copețchi S., Hadîrcă I., Calificarea infracțiunilor după latura subiectivă. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE, 2015, nr. 11, p. 478.

¹² Borodac Al., Drept penal. Partea specială, Tipografia centrală, Chișinău, 2004, p. 291.

Bunăoară, în Spania, infracțiunile de mediu sunt infracțiuni săvârșite cu intenție. Subiectul trebuie să aibă conștiință și voința de a realiza un act de poluare care nu respectă reglementarea administrativă care protejează mediul. În dreptul german, acționează același principiu: un comportament nu este infracțional atâta timp, cât autorul său nu a acționat cu intenție, cu excepția cazurilor în care legea incriminează și faptele săvârșite din culpă. Din acest punct de vedere, infracțiunile ecologice sunt infracțiuni comise cu intenție¹³.

Cu toate acestea, în literatura juridică de specialitate¹⁴, se mai susține că după latura subiectivă, infracțiunea de poluare a apei este caracterizată a fi săvârșită prin imprudență sau prin două forme de vinovăție. Într-adevăr, în cazul în care infracțiunea de poluare a apei este urmată de daune, spunem că ea este săvârșită cu două forme de vinovăție: atunci când făptuitorul, săvârșind cu intenție o faptă prevăzută de legea penală, produce din imprudență un rezultat mai grav sau un rezultat în plus față de acela prevăzut, urmărit și acceptat¹⁵. În literatura de specialitate această formă de vinovăție este numită *praeterintenție*, *intenție depășită* sau *intenție dublă*. Clar, infracțiunea săvârșită din praeterintenție nu ne dă temeii să credem că știința dreptului penal recunoaște și o a treia formă de vinovăție situată între intenție și imprudență, ci că există unele categorii de infracțiuni săvârșite cu două forme de vinovăție. Este și cazul infracțiunii de poluare a apei care, în sensul legislației noastre ar trebui să cunoască un șir de agravante, deoarece doar în cazul existenței acestora putem vorbi despre praeterintenție (poluarea apei soldată cu moartea animalelor, îmbolnăvirea oamenilor sau chiar decesul din imprudență a acestora). Or, acest lucru este susținut și de doctrina română¹⁶, acolo unde se menționează că în anumite modalități agravate, infracțiunea de mediu va cunoaște în latura subiectivă praeterintenția. Aceasta se va întâmpla în cazurile în care *faptele intenționate* vor produce *urmări* mai grave față de care atitudinea făptuitorului este una specifică culpei. Iată, de fapt, și aici se observă că atitudinea făptuitorului față de faptă trebuie privită diferențiat în comparație cu cea manifestată față de consecință (de rezultat) odată ce se menționează că în cazul urmărilor, atitudinea făptuitorului este specifică culpei (ce semnifică greșeală, imprudență).

Totuși, pe fondul clarificării instituției vinovăției depășite, considerăm necesar să venim cu precizarea că în cazul infracțiunii de poluare a apei, ea trebuie să fie considerată doar atunci când făptuitorul în momentul săvârșirii manifesta intenție directă atât față de acțiune, cât și față de consecințele de pericol (poluare) pe care inițial și le dorea, însă din anumite cauze au survenit unele mai grave decât cele la

¹³ Gorunescu M., *Infracțiuni contra mediului înconjurător*. C.H. Beck. București, 2011, p. 279.

¹⁴ Borodac Al., *Drept penal. Partea specială*, Tipografia centrală, Chișinău, 2004, p. 291.

¹⁵ Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. Курс советского уголовного права: Общая часть. Москва. Госюриздат, 1961. 666 с. 61.

¹⁶ Grama. M., Botnaru, S., Șavga S. c.a., *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia Centrală, p. 115.

care se aștepta. Spre exemplu, prin acțiunea de poluare a apei din iazul ce aparține vecinului, făptuitorul urmărea scopul determinării proprietarului de a nu o folosi, însă după ce acesta s-a scăldat, a decedat din cauza îmbolnăvirii. În această situație persoana va fi sancționată potrivit art. 145 C. pen. al Republicii Moldova, fiind în prezența omorului intenționat săvârșit prin praeterintenție, aplicat cu luarea în considerare a prevederilor de la art. 19 C. pen. al Republicii Moldova (dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave din imprudență, infracțiunea se consideră intenționată). În cazul în care, aceeași persoană a aruncat deșeuri sau alte substanțe toxice în iazul vecinului fără a-și manifesta vreo intenție față de consecință, iar în urma acestui fapt persoanei i s-au cauzat leziuni corporale grave sau deces, nu suntem în prezența infracțiunii de poluare a apei săvârșită cu praeterintenție, ci în prezența eventualului art. 229 alin. (4) C. pen. al Republicii Moldova. Spunem eventualul, deoarece optăm spre a modifica structura actualei norme de la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova prin a recurge la includerea agravantelor, astfel încât alin. (4) să prevadă răspunderea pentru decesul persoanei ca urmare a acțiunilor de poluare a apei. Anume astfel trebuie înțeleasă esența prevederilor art. 19 din C. pen. al Republicii Moldova. Or, aici se spune clar că *dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave*, în sensul că la săvârșirea infracțiunii de poluare a apei făptuitorul, totuși, intenționa să producă urmări, însă nu atât de grave. Deci în cel ultim caz, făptuitorul în general nu manifesta intenție față de consecințe, respectiv va fi sancționat pentru omor din imprudență survenit în urma poluării apei. Deși în aparență textul art. 19 C. pen. al Republicii Moldova, în partea care menționează că *răspunderea penală pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate*, indică la imprudența făptuitorului față de urmări, totuși aceasta nu se referă la atitudinea psihică față de urmări în general (ce le-ar include pe cele inițiale), ci doar la imprudența față de *urmările mai grave* ce au depășit intenția inițială a făptuitorului. Doar vorbim prin acest exemplu în partea respectivă a expunerii despre intenția depășită și nu despre imprudența depășită.

În aceste împrejurări, trebuie să recunoaștem că norma de la art. 19 C. pen. al Republicii Moldova se referă în exclusivitate la partea consecințelor ce a depășit intenția inițială și, doar față de aceasta, stabilește regula precum că răspunderea penală survine numai dacă persoana a prevăzut urmările, adică sunt din imprudență.

În context, dacă atitudinea făptuitorului față de consecința inițială este intenționată, iar față de cea care a depășit-o pe prima (urmarea mai gravă) este imprudentă, atunci consecința privită ca un tot întreg duce la considerarea infracțiunii drept intenționate. Însă, dacă atitudinea inițială față de consecință este imprudentă, iar partea din urmări care sunt mai grave sunt, de asemenea imprudente, atunci infracțiunea rămâne a fi considerată săvârșită tot din imprudență (art. 149 C. pen.

al Republicii Moldova, iar în cazul poluării apei, în prezent la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova și eventualul art. 229 alin. 4 C. pen. al Republicii Moldova). Deci, în toate situațiile, norma de la art. 19 C. pen. al Republicii Moldova trebuie aplicată doar în limita *urmărilor mai grave generate din imprudență* ce depășesc cuantumul consecinței inițiale urmărită de făptuitor cu intenție directă (intenția depășită), fiind considerată o a doua infracțiune ce formează o infracțiune unică compusă. Or, pe bună dreptate se spune că în infracțiunile cu două forme de vinovăție este necesar să determinăm separat, paralel *vinovăția intenționată a primei infracțiuni atât față de acțiuni, cât și față de consecințe*¹⁷. De aceea, praeterintenția este specifică doar infracțiunilor intenționate (vătămarea *intenționată* gravă a integrității corporale care a provocat decesul victimei – art. 151 alin. (4) C. pen. al Republicii Moldova, distrugerea sau deteriorarea *intenționată* a bunurilor care s-a soldat cu decesul persoanei – art. 197 alin. 2 lit. d) C. pen. al Republicii Moldova), respectiv, în cazul infracțiunii de poluare a apei, atunci când fapta este săvârșită din intenție față de consecințele de pericol (poluare intenționată). În același timp, dacă prin săvârșirea aceleiași fapte se urmărește survenirea consecințelor de rezultat (omor, diversiune) atunci vom vorbi de infracțiunile prevăzute la art. 145, art. 343 C. pen. al Republicii Moldova etc. Totuși, în acest ultim caz normele menționate trebuie aplicate în concurs cu art. 229 C. pen. al Republicii Moldova, și eventualul art. 229 alin. (1), deoarece până la urmă, pe lângă decesul persoanei mai există și un prejudiciu asupra mediului care trebuie și el reparat și, respectiv sancționat pecuniar.

Deci, pentru mai multă precizie și claritate, în scopul evitării unor confuzii la interpretarea și înțelegerea esenței textul de la art. 19 C. pen. al Republicii Moldova, acesta trebuie completat după cum urmează: „*Dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea pedepsei penale și care nu erau cuprinse de intenția făptuitorului, răspunderea penală pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile mai grave, dar considera în mod ușuratic (imprudență) că ele vor putea fi evitate*”. Printre altele, încă odată observăm că în limitele uneia și aceleiași infracțiuni se produc două atitudini psihice distincte ale făptuitorului, una față de acțiune și alta față de consecințe¹⁸, fără ca vinovăția să fie considerată mixtă.

Dacă tot am ajuns a discuta despre *imprudență*, amintim că infracțiunea de poluarea a apei în majoritatea cazurilor este săvârșită din *imprudență* față de consecințe.

¹⁷ Borodac Al., Gherman M., Maldea N., c.a. Manual drept penal. Partea generală. Tipografia centrală, Chișinău, 2005, p. 172.

¹⁸ Дагель П.С. Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. Воронеж, 1974; Nastas A., Cernomoreț S. Criminologie: Tratat. București: Pro Universitaria, 2023, pp. 158-178.

Spunem în majoritatea cazurilor, pentru că sunt admise și situațiile în care făptuitorul ar acționa cu *intenție directă* dorindu-și survenirea doar a consecințelor de pericol (poluarea apei). Însă există cazuri când prin poluare apei se urmărește scopul distrugerii unor bunuri, produse, sau chiar decesul persoanei (consecințe de rezultat). De aceea spuneam mai sus că intenția și imprudența trebuie de analizat diferențiat atât față de acțiune sau inacțiune, cât și față de consecințe, indiferent dacă sunt de pericol sau de rezultat. În acest sens, în doctrina penală se susține că suntem în prezența unei *intenții directe* nu numai față de scopul final (în cazul nostru decesul persoanei), ci și față de urmarea (poluarea apei) ce constituie mijlocul necesar pentru realizarea scopului prestabilit. De cealaltă parte, spunem că nici o infracțiune de poluare a apei soldată cu urmări mai grave (care în totdeauna sunt de rezultat) nu poate fi săvârșită din intenție față de consecința de rezultat, deoarece în acest caz ea nu va mai fi calificată astfel, ci în funcție de categoria consecințelor produse și dorite de făptuitor, se va califica în una din infracțiunile intenționate contra sănătății, patrimoniului etc. Și aici, atitudinea imprudentă a făptuitorului trebuie analizată în parte, față de faptă și față de consecință. Dacă în cazul manifestării intenției față de faptă nu există și o intenție față de consecință, atunci în cazul săvârșirii faptei din imprudență și consecința tot se datorează imprudenței.

Fără îndoială, după cum se mai susține, infracțiunea de mediu va fi comisă cel mai adesea cu o atitudine psihică ce corespunde culpei, atât din punct de vedere intelectual, cât și volitiv. Neglijența și ușurința vor fi cele care se vor regăsi cel mai adesea în latura subiectivă a unei infracțiuni care face parte din grupul faptelor de mediu¹⁹.

Potrivit literaturii de specialitate, dar reieșind și din prevederile art. 18 C. pen. al Republicii Moldova, imprudența cunoaște și ea două modalități: încrederea exagerată (*persoana își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate*) și neglijența (*persoana își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă*).

Deși se susține că infracțiunea de poluare a apei este întotdeauna săvârșită din intenție față de faptă, totuși nu excludem că aceasta s-ar putea comite și din imprudență față de faptă, însă e vorba mai mult de încredere exagerată întâlnită doar în cazurile de poluare accidentală. Spre exemplu, șoferul camionului care transporta substanțe toxice fiind încrezut în sine că va putea circula în curbă cu viteza de 80 km/h, s-a răsturnat, astfel substanțele toxice deversându-se pe sol sau în apă a cauzat poluarea ei. Fapta respectivă urmează a fi califică drept infracțiune de poluare a apei din imprudență sub forma *încrederii exagerate în sine* față de faptă.

¹⁹ Grama. M., Botnaru, S., Șavga S. c.a., Drept penal. Partea Generală. Chișinău: Tipografia Centrală, p. 115.

Adică, făptuitorul își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, însă în mod ușuratic credea că nu se vor produce. În cazul poluării apei prin acțiuni intenționate, făptuitorul manifestă neglijență față de consecințe, adică în momentul aruncării deșeurilor sau substanțelor toxice în apă conștientizează caracterul ilicit al faptei, însă nu a prevăzut că acestea pot să aducă după sine unele consecințe, deși putea și era obligat să le prevadă. În acest ultim caz, făptuitorul considera că acțiunile sale nici de cum nu vor duce la poluarea apei, adesea considerându-le chiar lipsite de ilegalitate, neprevăzând astfel că pot exista și consecințe, încercând prin aceasta să-și atingă scopul de profit, adesea prin economisirea banilor odată ce evită să întreprindă acțiuni prescrise de legislația în domeniul protecției mediului. De fapt, majoritatea activităților de poluare a apei sunt realizate conștient și volitiv de către făptuitor considerând în mod ușuratic că consecințele nu vor surveni, iar în majoritatea cazurilor, că acestea nu vor fi observate. Aceste semne ale laturii subiective, de fapt, indică la ideea că majoritatea infracțiunilor de poluare a apei sunt săvârșite din imprudență față de consecințe. După cum observă și unii autori ruși [16, p. 62], marea majoritate a infracțiunilor ecologice sunt săvârșite din imprudență (neatenție), atâta timp cât consecințele nu sunt prevăzute ori se consideră că vor fi evitate. Totodată, la săvârșirea infracțiunii de poluare a apei, deși adesea nu există un scop infracțional bine determinat, există totuși un scop ascuns, în multe cazuri cu caracter material, legat de obținerea unor foloase pecuniare. Prin urmare, un scop, așa-zis indirect, este evident și unic aproape în toate cazurile, obținerea avantajelor pecuniare prin economisire, în sensul că se evită a suporta cheltuieli pentru evacuare, transportare, depozitarea deșeurilor, construcția, amenajarea și întreținerea depozitelor speciale, a sistemelor de canalizare și stocare a apelor reziduale etc. În situația subiecților persoane fizice, scopuri de a săvârși această infracțiune aproape că nu există, e vorba mai mult de o nepăsare față de componentele de mediu sau de numeroase motive sau cauze mai bine zis: lipsa de surse financiare pentru construcția sistemelor de canalizare a apelor reziduale, lipsa de educație ecologică, cunoștințe în domeniul gestionării corecte a substanțelor nocive în agricultură etc.

Tocmai în aceste împrejurări se resimte importanța, dar în același timp, necesitatea expunerii și asupra semnelor facultative ale laturii subiective, vorbim aici de *motivul* și *scopul urmărit* de făptuitor la săvârșirea infracțiunii de poluare a apei. Deși, după esență sunt două elemente strâns legate între ele și apreciate tot timpul în mod corelativ, totuși, ele caracterizează diferențiat atitudinea psihică a făptuitorului la săvârșirea infracțiunii. Primul ajută la detectarea motivației, cauzei sau a pasiunii care a determinat persoana la săvârșirea infracțiunii, iar scopul reflectă obiectivul, rezultatul pe care tinde să-l obțină prin săvârșirea infracțiunii. Motivul în tot cazul precedă scopul în procesul plăsmuirii interne a intenției criminale, de aceea ele sunt considerate elemente caracteristice doar infracțiunilor intenționate față de consecințe.

În speță, cu toate că aceste două elemente subiective sunt apreciate de fiecare dată în mod facultativ, doar pentru individualizarea pedepsei penale, în cazul unor infracțiuni, importanța recurgerii la ele cunoaște anumite extremități diametral opuse. Dacă, pentru unele infracțiuni ce implică poluarea apei, pătrunderea în esența atitudinii psihice a făptuitorului față de motivul și scopul ce l-a determinat să acționeze sau să se abțină de la anumite acțiuni nu este necesară (lipsită de interes), atunci pentru unele infracțiuni, acest fapt este obligatoriu. Deci, de regulă, identificarea motivului și scopului săvârșirii infracțiunii de poluare a apei nu prezintă nici un interes la individualizarea pedepsei. Or, în cazul în care ne referim la faptul că majoritatea infracțiunilor de poluare a apei sunt săvârșite din imprudență față de consecințe, fie de pericol sau de rezultat, nu putem vorbi de un motiv și scop infracțional direct urmărit față de acestea.

De cealaltă parte, identificarea unor motive și scopuri premeditate de către făptuitor care nu vizează direct sau nu se limitează la poluare apei, ci decesul persoanei, pricinuirea unor pierderi materiale (moartea peștelui, distrugerea culturilor agricole în urma irigației cu apa poluată), slăbirea bazei economice a statului, ne duce deja la altă componență de infracțiune, apa poluată constituind aici doar un mijloc de săvârșire a infracțiunii de omor, etc., un instrument modelat în așa fel (modificată compoziția apei) încât să fie util pentru săvârșirea unei alte infracțiuni intenționate. În cazul de față, poluarea apei nu constituie în sine o infracțiune, ci coincide, se contopește cu mecanismul prin care se realizează acțiunea în calitate de element al faptei ce constituie la rândul său semnul (fapta prejudiciabilă) unei alte infracțiuni intenționate (art. 145, 151, 197 C. pen. al Republicii Moldova etc.), iar pedeapsa, care este una mai gravă, ar cuprinde-o, într-un fel sau altul, și pe cea stabilită pentru poluare. În alte cazuri, poluarea intenționată a apei în scopul slăbirii bazei economice a statului constituie un semn obligatoriu pentru considerarea altor infracțiuni, în cazul de față a diversivității (art. 343 C. pen. al Republicii Moldova) și nici de cum a infracțiunii de poluare a apei.

Deci, observăm că scopul acțiunilor de poluare a apei nu constituie un semn facultativ al acestei componențe (229 C. pen. al Republicii Moldova), ci mai degrabă un semn obligatoriu necesar a fi apreciat pentru calificarea altor infracțiuni decât cea de poluare a apei sau în unele cazuri coincide cu scopul acestora. Or, scopul urmărit la săvârșirea infracțiunii constituie un semn facultativ util și necesar la individualizarea răspunderii și pedepsei penale, aprecierea personalității infractorului și nu la calificarea infracțiunilor, distingerea unor categorii de infracțiuni de altele, cum se întâmplă în situația descrisă mai sus. În cazul infracțiunii de poluare a apei, mai degrabă contează aprecierea gradului consecințelor prejudiciabile decât scopul săvârșirii infracțiunii, fapt care determină identificarea circumstanțelor agravante. Însă, în același timp, nu trebuie de confundat scopul infracțiunii cu consecințele acesteia. Primul constituie atitudinea psihică lăuntrică a persoanei față de rezultatul urmărit pe care și-l va atribui doar sieși, pe când

consecințele prejudiciabile constituie urmările ce reflectă realitatea obiectivă, depășind chiar năzuința internă a făptuitorului. Prin săvârșirea infracțiunii de poluare a apei, făptuitorul în sine urmărește scopul economisirii din contul resurselor acvatice care pot găzdui și alte impurități, deșeuri, fără a fi observat efectul, pe când în realitate pot apărea consecințe mult mai mari decât cele la care acesta s-a așteptat. În acest context, nu trebuie să uităm că în materie de consecințe, infracțiunea de poluare a apei, adesea, este o infracțiune săvârșită din imprudență, iar în cazul acestor categorii de componente, motivul și scopul este lipsit de interes în procesul calificării²⁰.

Concluzii

Analizând situația infracțională ecologică (de mediu) din Republica Moldova, în special infracțiunea de poluare a apei, ne permitem să ajungem la o concluzie, aceea că organele de aplicare a normelor de drept nu prea se grăbesc sau nu doresc să pornească cauze penale pe infracțiunea de poluare a apei, bazată pe legea penală actuală, lucrând foarte slab la prevenirea și descoperirea infracțiunilor ecologice (inclusiv infracțiunea de poluarea apei). Având în vedere că în această situație este greu de a demonstra atitudinea psihologică (latura subiectivă) față de fapta infracțională și urmările prejudiciabile, multe persoane sunt eliberate de răspundere penală.

Latura subiectivă este unul din cele patru elemente cheie la formarea compoziției de infracțiunii de poluarea apei, determinarea cu exactitate a acesteia va avea importanță la calificarea infracțiunii. Vinovăția la infracțiunea prevăzută la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova este exprimată în ambele forme prevăzute de legea penală atât din intenție cât și din imprudență, însă nu este indicat expres în conținutul articolului. Ceea ce face să specificăm și să susținem că vinovăția la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova se manifestă prin intenție sau imprudență față de fapte și întotdeauna imprudență față de consecințe, acest fapt trebuie consemnat expres în conținutul de bază a articolului și propunem legiuitorului să modifice conținutul art. 229 din același cod.

Totodată, în concluzie, este important de remarcat și faptul că pentru infracțiunea specificată la art. 229 C. pen. al Republicii Moldova, motivul și scopul nu sunt prevăzute în calitate de semne obligatorii ale laturii subiective. Prin urmare, deseori infracțiunea de poluarea apei se consideră a fi comisă fără un anumit motiv și scop. Din aceste considerente, evitarea determinării motivului și scopului în cazul infracțiunii de poluare apei nu influențează cu nimic procesul calificării acesteia sau individualizării pedepsei ce urmează a fi aplicată și nu

²⁰ Игнатова А.Н., Краси́кова Ю.А. Уголовное право России. Общая часть. Москва: НОРМА, 2005, p. 342.

trebuie confundate cu însăși acțiunea prin care se săvârșește o altă infracțiune (spre exemplu, diversiunea). Or, în cazul diversiunii scopul constă în slăbirea bazei economice a statului și nu poluarea apei.

Bibliografie

- [1] Codul Penal, aprobat prin Legea nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74, art. 227, 228.
- [2] Barbăneagră A. Comentariul la Codul penal al Republicii Moldova. Ed. Arc, Chișinău, 2003.
- [3] Borodac Al. Drept penal. Partea specială, Tipografia centrală, Chișinău, 2004.
- [4] Borodac Al., Gherman M., Maldea N., c.a. Manual drept penal. Partea generală. Tipografia centrală, Chișinău, 2005.
- [5] Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal partea generală, Cartier juridic, Chișinău, 2005.
- [6] Brînză S, Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială, vol. I. Tipografia centrală. Chișinău, 2015.
- [7] Barbăneagră A. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Arc, Chișinău, 2003, 859
- [8] Copețchi S., Hadîrcă I. Calificarea infracțiunilor după latura subiectivă. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE, 2015, nr. 11.
- [9] Dușu M., Dușu A., Răspunderea în dreptul mediului. București: Editura Academiei Române, 2015.
- [10] Gorunescu M. Infracțiuni contra mediului înconjurător. C.H. Beck. București, 2011. 295 p.
- [11] Grama. M., Botnaru, S., Șavga S. c.a. Drept penal. Partea Generală. Chișinău: Tipografia Centrală.,
- [12] Macari I. Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială. CF USM, Chișinău, 2003.
- [13] Pasat A. Latura subiectivă a infracțiunilor vamale potrivit legislației Republicii Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2016, nr. 3 (93), pp. 67-73
- [14] Rusu M. Drept penal. Partea generală. Hamangiu, București, 2014.
- [15] Nastas A., Cernomoreț S. Criminologie: Tratat. București: Pro Universitaria, 2023.
- [16] Дагель П.С. Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. Воронеж, 1974.
- [17] Горелик И. И. Ответственность за поставление в опасность по советскому уголовному праву. Высшая школа.

[18] Жевлаков Э.Н. Экологические правонарушения и ответственность. «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997.

[19] Никифоров, Б. С. Об умысле по действующему законодательству. Советское государство и право. 1965. № с. 26 – 36.

[20] Игнатова А.Н., Красикова Ю.А. Уголовное право России. Общая часть. Москва: НОРМА, 2005.

[21] Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. Курс советского уголовного права: Общая часть. Москва. Госюриздат, 1961.

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

• ABSTRACT

In August 2024, several legislative acts were published in the Official Journal, among which we mention: G.O. no. 33/2024 for the regulation of some fiscal-budgetary measures, Law no. 243/2024 on the protection of consumers regarding the total cost of credit and the assignment of debts, G.D. no. 1010/2024 for the approval of the National Strategy on adaptation to climate change for the period 2024-2030, with a perspective of 2050; Order of the Minister of Justice no. 1727/C/2024 on the approval of the regulations for the organization and conduct of the examination or competition for acquiring the status of trainee notary; Order of the Minister of Justice no. 1544/C/2024 on the approval of the Norms on the approval and authorization, from the technical and information technology security point of view, of the IT solutions developed by IT specialists within the courts.

Moreover, in August, several legislative acts were amended, among which: Methodological Norms on the application in the Ministry of National Defense of the provisions of Government Decision no. 1.198/2022 on the transportation rights, on the national territory, of the personnel of the defense, public order and national security institutions, approved by OMApN no. M.8 /2023; Law no. 339/2005 on the legal regime of narcotic and psychotropic plants, substances and preparations; Law no. 295/2004 on the regime of arms and ammunition; Law no. 95/2006 on the reform in the health sector, GEO no. 83/2000 on the organization and functioning of the free practice cabinets for public services related to the medical act, Law no. 134/2019 on the reorganization of the National Agency for Medicines and Medical Devices, as well as for the amendment of some normative acts, GEO no. 144/2008 on the exercise of the profession of generalist medical assistant, midwifery profession and the profession of medical assistant, as well as the organization and functioning of the Order of Generalist Medical Assistants, Midwives and Medical Assistants in Romania, GO no. 18/2009 on the organization and financing of the residency, GEO no. 41/2023 on the transfer of the health network of the Ministry of Transport and Infrastructure to other ministries and institutions with their own health networks, as regulated by art. 4 para. (2) of Law no. 95/2006 on health reform.

Last but not least, the Official Gazette of august contained also the Government Ordinance no. 32/2024 on repealing Articles III and IV of Law no. 191/2011 amending and supplementing Law no. 672/2002 on public internal audit.

**REGLEMENTAREA UNOR MĂSURI FISCAL-BUGETARE
(O.G. NR. 33/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordonanța Guvernului (O.G.) nr. 33/2024 pentru reglementarea unor măsuri fiscal-bugetare (M. Of. nr. 839 din 22 august 2024)	<i>În temeiul:</i> – art. 108 din Constituția României; – art. 1 pct. I.3 din Legea nr. 187/2024 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe.	<i>Unitățile administrativ-teritoriale pot garanta împrumuturile contractate de către operatorii de servicii de alimentare cu energie termică din subordine care prestează serviciul public de producere a energiei termice în sistem centralizat, pentru achiziția de combustibil necesar asigurării energiei termice în sezonul rece 2024-2025. Unitățile administrativ-teritoriale care au calitatea de operator de serviciu de alimentare cu energie termică pot contracta împrumuturi de la instituțiile de credit pentru achiziția de combustibil necesar asigurării energiei termice în sezonul rece 2024-2025.</i>

În M. Of. nr. 839 din data de 22 august 2024 s-a publicat **Ordonanța Guvernului (O.G.) nr. 33/2024 pentru reglementarea unor măsuri fiscal-bugetare**.
Redăm, în continuare, prevederile ordonanței:

Articol unic

(1) În anul 2024, începând cu data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, **prin derogare** de la prevederile art. 61 alin. (1) și art. 63 alin. (4) și (41) din Legea

nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare, unitățile administrativ-teritoriale pot garanta împrumuturile contractate de către operatorii de servicii de alimentare cu energie termică din subordine care prestează serviciul public de producere a energiei termice în sistem centralizat, pentru achiziția de combustibil necesar asigurării energiei termice în sezonul rece 2024-2025, cu respectarea legislației în domeniul ajutorului de stat.

(2) **Prin derogare** de la prevederile art. 61 alin. (1) și ale art. 63 alin. (4) și (4¹) din Legea nr. 273/2006, cu modificările și completările ulterioare, precum și de la prevederile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 417/2023 pentru aprobarea plafoanelor unor indicatori specificați în cadrul fiscal-bugetar pe anul 2024, începând cu data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe și până la data de 31 decembrie 2024, unitățile administrativ-teritoriale care au calitatea de operator de serviciu de alimentare cu energie termică pot contracta împrumuturi de la instituțiile de credit pentru achiziția de combustibil necesar asigurării energiei termice în sezonul rece 2024-2025.

**NORME METODOLOGICE PRIVIND APLICAREA ÎN MAPN
A PREVEDERILOR H.G. NR. 1.198/2022 PRIVIND DREPTURILE
DE TRANSPORT, PE TERITORIUL NAȚIONAL,
ALE PERSONALULUI DIN INSTITUȚIILE DE APĂRARE,
ORDINE PUBLICĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ -
MODIFICĂRI (OMAPN NR. M.161/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Normele metodologice privind aplicarea în Ministerul Apărării Naționale a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională, aprobate prin OMApN nr. M.8/2023 (M. Of. nr. 41 din 13 ianuarie 2023)	Ordinul ministrului apărării naționale (OMApN) nr. M.161/2024 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind aplicarea în Ministerul Apărării Naționale a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională, aprobate prin OMApN nr. M.8/2023 (M. Of. nr. 759 din 2 august 2024)	- introduce: art. 2 alin. (1) lit. c [^] 1), lit. e [^] 1), e [^] 2), art. 2 alin. (5 [^] 1), art. 4 alin. (1) lit. d [^] 1), art. 5 [^] 1, art. 11 [^] 1, anexă după art. 20; - modifică: art. 1, art. 2 alin. (5), art. 4 alin. (1) partea introductivă, art. 4 alin. (1) lit. b), art. 10. - abrogă: art. 2 alin. (2), art. 2 alin. (6), art. 3.

În M. Of. nr. 759 din data de 2 august 2024 s-a publicat **Ordinul ministrului Apărării Naționale (OMApN) nr. M.161/2024 pentru modificarea și completarea**

Normelor metodologice privind aplicarea în Ministerul Apărării Naționale a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională, aprobate prin OMApN nr. M.8/2023.

Vă prezentăm, în cele ce urmează, modificările și completările aduse respectivului act normativ.

Art. 2 alin. (1) lit. c¹)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 2 alineatul (1), după litera c) se introduce o nouă literă, litera c¹)**, cu următorul cuprins:

„c¹) numele și prenumele membrilor de familie împreună cu care locuiește în localitatea pentru care solicită acordarea contravalorii transportului, precum și calitatea acestora, în situațiile prevăzute la art. 9 alin. (1) lit. i) și j) din Hotărâre;”.

Art. 2 alin. (1) lit. e¹) și e²)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 2 alineatul (1), după litera e) se introduc două noi litere, literele e¹) și e²)**, cu următorul cuprins:

„e¹) datele și informațiile prevăzute la art. 9 alin. (5) sau (10) din Hotărâre, după caz;

e²) mențiunea că datele și informațiile prezentate corespund realității, luând act de prevederile art. 326 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare;”.

Art. 2 alin. (5¹)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 2, după alineatul (5) se introduce un nou alineat, alineatul (5¹)**, cu următorul cuprins:

„(5¹) Copiile documentelor prevăzute la alin. (5) lit. a), b) și e) se certifică pentru conformitate cu originalul de compartimentul resurse umane al unității militare/persoana desemnată de comandantul/șeful unității militare sau se legalizează la notar, după caz”.

Art. 4 alin. (1) lit. d¹)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 4 alineatul (1), după litera d) se introduce o nouă literă, litera d¹)**, cu următorul cuprins:

„d¹) verifică îndeplinirea oricăror alte condiții care stau la baza acordării contravalorii transportului sub forma unei sume forfetare, prevăzute în Hotărâre;”.

Art. 5¹**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, **după articolul 5 se introduce un nou articol, articolul 5¹**, cu următorul cuprins:

„Art. 5¹

Nu se numesc în comisiile prevăzute la art. 4 alin. (1) sau art. 5 alin. (1) personalul ale cărui condiții de acordare a contravalorii transportului sub forma unei sume forfetare sunt analizate și nici soțul/soția, copiii sau părinții acestuia”.

Art. 20 – Anexă**ANEXĂ: DECLARAȚIE PE PROPRIA RĂSPUNDERE**

(- Anexa la normele metodologice)

Subsemnata/Subsemnatul,, CNP, soția/soțul lui, cunoscând prevederile art. 326 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, cu privire la falsul în declarații, declar pe propria răspundere următoarele:

- beneficiez/nu beneficiez de compensație lunară pentru chirie, locuință de serviciu, de intervenție ori din fondul locativ de stat cu plata subvenționată a chiriei sau cazare în unități de cazare aparținând instituțiilor de apărare, ordine publică și securitate națională;

- dețin/nu dețin locuință proprietate personală în localitatea în care soțul/soția a fost mutat(ă) în interes de serviciu, numit(ă) în prima funcție, transferat(ă), chemat(ă)/rechemat(ă) în activitate, detașat(ă) și/sau împuternicit(ă) ori pus(ă) la dispoziție;

- am înstrăinat/nu am înstrăinat¹ o locuință proprietate personală, în localitatea în care soțul/soția își desfășoară activitatea, după data mutării în interes de serviciu, numirii în prima funcție, transferării, chemării/rechemării în activitate, detașării și/sau împuternicirii ori punerii la dispoziție a acestuia/acesteia;

¹ Cu excepția celor care au deținut locuințe proprietate personală, iar ulterior, în baza unor titluri executorii sau prin partaj convențional/judiciar, au pierdut beneficiul folosinței acestor locuințe.

- beneficiez/nu beneficiez² de compensația lunară pentru chirie pentru plata ratei sau a unei fracțiuni din rata aferentă creditului sau contractului de vânzare-cumpărare cu plata în rate, conform statutelor proprii.

² Numai pentru situațiile prevăzute la art. 9 alin. (1) lit. i) și j) din Hotărârea Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională, cu modificările și completările ulterioare.

Data	Semnătura
---------------	--------------------

Alte reglementări

În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentului ordin, personalul care beneficiază de contravaloarea transportului sub forma unei sume forfetare până la intrarea în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 538/2024 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională întocmește rapoartele prevăzute la art. 2 sau 5 din Normele metodologice privind aplicarea în Ministerul Apărării Naționale a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1.198/2022 privind drepturile de transport, pe teritoriul național, ale personalului din instituțiile de apărare, ordine publică și securitate națională, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.8/2023, cu modificările și completările aduse prin prezentul ordin.

Nerespectarea termenului de 30 de zile prevăzut la alin. (1) atrage încetarea plății contravalorii transportului sub forma unei sume forfetare, începând cu data intrării în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 538/2024.

În vederea emiterii ordinului de zi pe unitate de alocare la plata drepturilor de transport sau a comunicării în scris a răspunsului referitor la respingerea cererii, se aplică în mod corespunzător prevederile art. 4-6 din normele metodologice prevăzute la alin. (1).

PROTECȚIA CONSUMATORILOR CU PRIVIRE LA COSTUL
TOTAL AL CREDITĂRII ȘI LA CESIUNEA DE CREANȚE
(LEGEA NR. 243/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Sumar
Legea nr. 243/2024 privind protecția consumatorilor cu privire la costul total al creditării și la cesiunea de creanțe (M. Of. nr. 807 din 13 august 2024)	<i>Se adoptă Legea nr. 243/2024 privind protecția consumatorilor cu privire la costul total al creditării și la cesiunea de creanțe care se aplică raporturilor juridice dintre consumatori, instituțiile financiare nebancare care acordă credite</i>

În M. Of. nr. 807 din 13 august 2024 s-a publicat **Legea nr. 243/2024 privind protecția consumatorilor cu privire la costul total al creditării și la cesiunea de creanțe.**

Redăm, în cele ce urmează, principalele prevederi ale actului normativ.

Art. 1

Prezenta lege se aplică raporturilor juridice dintre consumatori, instituțiile financiare nebancare care acordă credite potrivit Legii nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare, cu modificările și completările ulterioare, și entitățile care desfășoară activitatea de recuperare creanțe, stabilind reguli de protecție a consumatorilor contra dobânzilor excesive în scopul menținerii echilibrului contractual și al asigurării integrității pieței financiar-bancare interne.

Art. 2

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

a) *consumator* – persoana fizică ce acționează în scopuri care se află în afara activității sale comerciale sau profesionale, inclusiv codebitorul și fideiusorul care nu are calitatea de asociat, acționar semnificativ, administrator, director sau membru al organelor de conducere la debitorul principal – persoană juridică; sunt

asimilați fideiussorului și girantul și avalistul unei cambii sau al unui bilet la ordin care garantează prin semnătura pe cambie sau pe biletul la ordin o creanță care intră sub incidența dispozițiilor prezentei legi;

b) *cesionarul de creanțe* – orice entitate care efectuează un transfer al unei creanțe individuale sau al unui portofoliu de creanțe de la un creditor financiar la un terț, inclusiv o entitate care desfășoară activitatea de recuperare de creanțe sau o entitate ce are drept obiect de activitate emiterea de instrumente financiare securitizate în baza unui portofoliu de creanțe, în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 288/2010, cu modificările și completările ulterioare;

c) *contract de credit* – contractul prin care un creditor acordă, promite sau stipulează posibilitatea de a acorda unui consumator un credit sub formă de amânare la plată, împrumut sau alte facilități financiare similare, cu excepția contractelor pentru prestarea de servicii în mod continuu ori pentru furnizarea de bunuri de același fel, atunci când consumatorul plătește pentru asemenea servicii sau bunuri în rate, pe durata furnizării lor;

d) *creanță litigioasă* – o creanță asupra căreia există un proces sau care face obiectul unei urmăriri silite;

(...)

Art. 3

Calitatea de consumator care acționează în scopuri personale sau familiale se prezumă și se analizează în raport cu contractul care intră sub incidența prezentei legi, și nu cu întreaga activitate a debitorului.

Art. 4

Dobânda anuală efectivă, denumită în continuare *DAE*, la creditele ipotecare pentru investiții imobiliare nu poate depăși cu mai mult de 8 puncte procentuale dobânda la facilitatea de creditare practică de Banca Națională a României pe piața financiar-bancară internă.

Art. 5

În cazul creditelor de consum, *DAE* nu poate depăși cu mai mult de 27 puncte procentuale dobânda la facilitatea de creditare practică de Banca Națională a României.

Art. 6

(1) Prin excepție de la prevederile art. 5, în cazul creditelor de consum în valoare maximă de 5.000 lei, costul total al creditării nu poate depăși 1% pe zi și, concomitent, valoarea totală plătită de către consumator nu poate depăși dublul valorii totale a creditului.

(2) Prin excepție de la prevederile art. 5, în cazul creditelor de consum cu valoare cuprinsă între 5.001 lei și 10.000 lei, costul total al creditării nu poate depăși 0,8% pe zi și, concomitent, valoarea totală plătită de către consumator nu poate depăși dublul valorii totale a creditului.

(3) Prin excepție de la prevederile art. 5, în cazul creditelor de consum cu valoare cuprinsă între 10.001 lei și 25.000 lei, costul total al creditării nu poate depăși 0,6% pe zi și, concomitent, valoarea totală plătită de către consumator nu poate depăși dublul valorii totale a creditului.

Art. 7

(1) Dacă nivelul DAE sau, după caz, al costului total al creditării pe zi și/sau nivelul valorii totale plătibile de către consumator sunt mai ridicate decât plafoanele stabilite la art. 4-6, aceste niveluri vor fi reduse, în mod corespunzător, la cererea consumatorului, fie pe cale amiabilă, fie pe cale judecătorească, fie prin apelarea la o entitate de soluționare alternativă a litigiilor.

(2) Cererea consumatorului de rezolvare pe cale amiabilă sau prin apelarea la o entitate de soluționare alternativă a litigiilor poate fi făcută direct sau prin intermediul unei asociații de consumatori.

(...)

Art. 9

Constituie practică comercială incorectă și se sancționează conform Legii nr. 363/2007, cu modificările și completările ulterioare:

a) stipularea și utilizarea de dobânzi excesive sau de clauze privind valoarea totală plătită de către consumator care determină depășirea plafoanelor maxime de costuri prevăzute la art. 4-6 din prezenta lege;

b) stipularea și utilizarea de dobânzi penalizatoare care depășesc totalul sumei acordate cu titlu de împrumut sau de credit;

c) stipularea și utilizarea de dobânzi asupra sumelor care conțin dobânzi sau ascunderea cu rea-credință de dobânzi și anatocisme sub alte denumiri de costuri sau sub stipulații destinate reglementării altor aspecte ale raporturilor juridice cu consumatorii;

d) utilizarea de comisioane, speze, prime sau alte accesorii ale creditului, cu intenția de ascundere a dobânzilor excesive.

Art. 10

(1) În scopul echilibrării prestațiilor și al reducerii riscurilor generate de astfel de contracte, prezenta lege este aplicabilă și contractelor în derulare, respectiv contractelor active la data intrării în vigoare a prezentei legi, aflate în maturitate și pentru care întârzierile la plată sunt de cel mult 60 de zile.

(2) Aducerea tuturor contractelor aflate în derulare la conformitate cu prevederile prezentei legi se va realiza conform procedurii prevăzute la art. 8.

(3) Pentru contractele aflate în derulare care trebuie aduse la conformitate cu prevederile prezentei legi, plafoanele prevăzute la art. 4 - 6 se vor aplica exclusiv la valoarea principalului rămas de rambursat la data cererii depuse conform prevederilor art. 8.

(...)

Art. 12

(1) În vederea asigurării transparenței activității de cesiune de creanțe, la momentul transferului creanței individuale ori în cadrul unui portofoliu de creanțe, consumatorul este informat cu privire la quantumul sumei datorate, fiindu-i prezentate și documentele justificative, cu respectarea termenelor și a procedurilor prevăzute de art. 59 și 60 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 52/2016, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 134/2023, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Se interzice entității care desfășoară activitatea de recuperare a creanței să perceapă de la debitor o sumă totală care să depășească quantumul creanței, certificat de creditor la momentul încheierii contractului de cesiune, incluzând orice cheltuieli legate de recuperarea creditului, inclusiv cheltuielile cu executarea silită.

(3) Quantumul creanței va cuprinde toate costurile, inclusiv dobânda, dobânda penalizatoare, comisioanele, taxele și orice alt tip de costuri pe care trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu contractul de credit și care sunt cunoscute de către creditor, calculate la momentul cesionării contractului și prezentate defalcăt, în format scris, consumatorului.

Art. 13

Dispozițiile prezentei legi intră în vigoare la 90 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I.

**STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND ADAPTAREA
LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE PENTRU PERIOADA 2024-2030,
CU PERSPECTIVA ANULUI 2050 (H.G. NR. 1010/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul public în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Hotărârea Guvernului (H.G.) nr. 1010/2024 pentru aprobarea Strategiei naționale privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050 (M. Of. nr. 823 din 19 august 2024)	<i>Având în vedere:</i> – art. 4 pct. 1 lit. e) din Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, semnată la Rio de Janeiro la 5 iunie 1992, ratificată prin Legea nr. 24/1994, cu modificările ulterioare, și ale art. 7 din Acordul de la Paris, încheiat la Paris la 12 decembrie 2015 și semnat de România la New York la 22 aprilie 2016, ratificat prin Legea nr. 57/2017; <i>Luând în considerare:</i> – art. 4 lit. (a) pct. 1, art. 11, art. 17 alin. (2) lit. (d), art. 19 alin. (1) și anexa VIII – Informații privind acțiunile naționale de adaptare, sprijinul financiar și tehnologic acordat țărilor în curs de dezvoltare și veniturile din licitații – Partea 1 – Raportarea cu privire la acțiunile de	<i>Se aprobă Strategia națională privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050.</i> <i>Se abrogă partea a III-a din Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020 și capitolul 4 – Adaptarea la schimbările climatice: Acțiuni din Planul național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, aprobate prin H.G. nr. 739/2016, publicată în</i>

	<i>adaptare;</i> – lit. (d) din Regulamentul (UE) 2018/1.999 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2018 privind guvernanța uniunii energetice și a acțiunilor climatice, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 663/2009 și (CE) nr. 715/2009 ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor 94/22/CE, 98/70/CE, 2009/31/CE, 2009/73/CE, 2010/31/UE, 2012/27/UE și 2013/30/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, ale Directivelor 2009/119/CE și (UE) 2015/652 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 328 din 21 decembrie 2018; Ținând cont de: – art. 5 alin. (4) din Regulamentul (UE) 2021/1.119 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 iunie 2021 de instituire a cadrului pentru realizarea neutralității climatice și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 401/2009 și (UE) 2018/1.999, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii	Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 831 și 831 bis din 20 octombrie 2016.
--	--	--

	<i>Europene, seria L, nr. 243 din 9 iulie 2021;</i> În considerarea: – art. 4 din Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/1.208 al Comisiei din 7 august 2020 privind structura, formatul, procedurile de transmitere și revizuirea informațiilor raportate de statele membre în temeiul Regulamentului (UE) 2018/1.999 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 749/2014 al Comisiei, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 278 din 26 august 2020; Ținând seama de: – art. 2 alin. (3) din Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2022/2.299 al Comisiei din 15 noiembrie 2022 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (UE) 2018/1.999 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește structura, formatul, detaliile tehnice și procedurile pentru rapoartele naționale intermediare integrate privind energia și clima, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 306 din 25 noiembrie	
--	--	--

	2022; În temeiul: – art. 108 din Constituția României; – art. 25 lit. e) din O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ.	
--	--	--

În M. Of. nr. 823 din data de 19 august 2024 s-a publicat **Hotărârea Guvernului (H.G.) nr. 1010/2024 pentru aprobarea Strategiei naționale privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050.**

Redăm, în continuare, prevederile hotărârii:

Art. 1

Se aprobă Strategia națională privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050, denumită în continuare *SNASC*, prevăzută în anexa*) care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

*) – Anexa se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 823 bis, care se poate achiziționa de la Centrul pentru relații cu publicul din șos. Panduri, bloc P33, parter, sectorul 5, București.

Art. 2

(1) Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, denumit în continuare *MMAP*, ministerele competente, precum și celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale duc la îndeplinire acțiunile specifice domeniului lor de activitate prevăzute în planul național de acțiune care face parte integrantă din Strategia națională privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050.

(2) În vederea monitorizării și evaluării impactului implementării obiectivelor specifice, a direcțiilor de acțiune/programelor, precum și a măsurilor stabilite pentru implementarea acestora, astfel cum sunt formulate în cuprinsul *SNASC* și *PNASC*, autoritățile administrației publice centrale raportează către *MMAP*, până la data de 15 februarie, o dată la doi ani, începând cu anul 2025, stadiul îndeplinirii măsurilor prevăzute în *PNASC*, pentru fiecare sector de activitate în parte.

(3) Autoritățile administrației publice locale, prefectii, instituțiile publice centrale și locale, precum și alți factori relevanți au obligația de a transmite *MMAP* orice planuri, programe și strategii locale ori specifice pe care le adoptă și care au ca obiectiv adaptarea la efectele schimbărilor climatice, care decurg din *SNASC* și din *PNASC*.

(4) În vederea realizării obiectivelor specifice prevăzute la alin. (2), *MMAP* poate solicita autorităților administrației publice locale, prefectilor, instituțiilor

publice centrale și locale, precum și altor factori relevanți informări cu privire la planurile, programele și strategiile locale ori specifice care au ca obiectiv adaptarea la efectele schimbărilor climatice, care decurg din SNASC și PNASC.

(5) Pe baza evaluării impactului și a progreselor înregistrate în direcția punerii în aplicare a SNASC și PNASC prevăzute la alin. (2), MMAP actualizează și revizuieste periodic, cel mai devreme la fiecare 5 ani de la intrarea în vigoare a prezentei strategii și prezentului plan de acțiune, obiectivele, direcțiile de acțiune/programele, precum și măsurile aferente, în vederea actualizării și eficientizării implementării acestora.

Art. 3

La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, partea a III-a din Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020 și capitolul 4 – Adaptarea la schimbările climatice: Acțiuni din Planul național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 739/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 831 și 831 bis din 20 octombrie 2016, se abrogă.

LEGEA NR. 339/2005 PRIVIND REGIMUL JURIDIC
AL PLANTELOR, SUBSTANTELOR ȘI PREPARATELOR
STUPEFIANTE ȘI PSIHOTROPE – MODIFICĂRI
(O.G. NR. 42/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope (rep. M. Of. nr. 1.095 din 5 decembrie 2005, cu modif. și compl. ult.)	O.G. nr. 42/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope (M. Of. nr. 875 din 30 august 2024)	- <i>modifică</i>: art. 37, art. 42, art. 48, art. 52; - <i>abrogă</i>: art. 51; - <i>introduce</i>: art. 54¹, în anexă, în tabelul I – la secțiunea „Stupefiante”, pct. 36-41, la secțiunea „Psihotrope”, pct. 65-75, la secțiunea „Plante și substanțe aflate sub control național”, pct. 63-65, la secțiunea „Plante și substanțe aflate sub control național”, pct. 11-12. În întreg cuprinsul legii, titlaturile „Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale” și „Agenția Națională a Medicamentului și Dispozitivelor Medicale” se înlocuiesc cu titlaturile „Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale”, respectiv „Agenția Națională a

		<i>Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale din România”.</i>
--	--	--

În M. Of. nr. 875 din data de 30 august 2024 s-a publicat **O.G. nr. 42/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope.**

Redăm, mai jos, principalele modificări și completări aduse Legii.

Art. 37
Vechea reglementare

„Art. 37

(1) *Preparatele și substanțele stupefiante și psihotrope pot fi utilizate în scop medical numai pe baza prescripțiilor medicale, în conformitate cu normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(2) *Prescrierea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelul II din anexă se face pe formulare speciale, securizate, sau în condici de prescripții medicale ori condici de aparat, destinate exclusiv prescrierii acestora, în cadrul unităților sanitare umane sau veterinare, în condițiile prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(3) *Prescrierea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelul III din anexă se face pe formulare care se rețin la eliberare, în condițiile prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(4) *Eliberarea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelele II și III din anexă, fără prescripție medicală, este interzisă, cu excepția preparatelor prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi, în baza art. 6 alin. (2)”.*

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 37 se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 37

(1) *Preparatele și substanțele stupefiante și psihotrope pot fi utilizate în scop medical numai pe baza prescripțiilor medicale, în conformitate cu normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(2) *Prescrierea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelul II din anexă se face pe formulare speciale, securizate, care se rețin la eliberare, sau în condici de prescripții medicale ori condici de aparat destinate exclusiv prescrierii acestora, în cadrul unităților sanitare sau veterinare, în condițiile prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(3) *Prescrierea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelul III din anexă se face pe formulare speciale, securizate, care se rețin la eliberare, sau în condici de prescripții medicale ori condici de aparat destinate exclusiv prescrierii acestora, în cadrul unităților sanitare sau veterinare, în condițiile prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi.*

(4) Formularele de prescripție, condicile de prescripții și condicile de aparat prevăzute la alin. (2) și (3) se pot completa și păstra pe suport hârtie sau electronic, securizat, conform modelelor și în condițiile prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi.

(5) Eliberarea substanțelor și preparatelor prevăzute în tabelele II și III din anexă, fără prescripție medicală, este interzisă, cu excepția preparatelor prevăzute în normele metodologice de aplicare a prezentei legi, în baza art. 6 alin. (2)".

Art. 54¹

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **după articolul 54 se introduce un nou articol, art. 54¹**, cu următorul cuprins:

„Art. 54¹

(1) Taxa pentru eliberarea autorizațiilor prevăzute la art. 15 alin. (1) este de 1.000 de lei.

(2) Taxa pentru eliberarea autorizațiilor prevăzute la art. 20 este de 100 de lei.

(3) Taxa pentru aprobarea prevăzută la art. 48 alin. (1) este de 100 de lei.

(4) Taxa pentru eliberarea autorizațiilor prevăzute la art. 49 alin. (1) este de 500 de lei.

(5) În cazul persoanelor juridice ce dețin mai multe puncte de lucru, taxele prevăzute la alin. (1), (3) și (4) se percep pentru fiecare punct de lucru pentru care se solicită autorizarea.

(6) Taxa pentru modificările aduse autorizațiilor prevăzute la art. 15 alin. (1) și art. 48 alin. (1), indiferent de natura acestora, este de 100 de lei, cu respectarea prevederilor alin. (5).

(7) Taxele prevăzute la alin. (1) și (4) se percep și la reînnoirea autorizațiilor prevăzute cu termen de valabilitate, în conformitate cu prevederile normelor metodologice de aplicare a prezentei legi, în condițiile alin. (5). Taxa prevăzută la alin. (3) se percepe și la modificarea aprobării survenită din motive imputabile solicitantului.

(8) Taxele prevăzute de prezenta lege se fac venit la bugetul de stat".

Anexă

Pct. 65-75

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **în anexă, în tabelul I - la secțiunea „Psihotrope”, după punctul 64 se introduc 11 noi puncte, pct. 65-75**, cu următorul cuprins:

„65. ADB-BUTINACA = N-(1-amino-3,3-dimethyl-1-oxobutan-2-yl)-1-butyl-1H-indazole-3-carboxamide

66. alpha-PiHP = 4-methyl-1-phenyl-2-pyrrolidin-1-yl-pentan-1-one

67. 3-metilmecatınonă (3-MMC) = 2-(metilamino)-1-(3-metilfenil) propan-1-onă

68. Ethylone = 1-(2H-1,3-benzodioxol-5-yl)-2-(ethylamino) propan-1-one
69. CUMYL-PeGACLONE = (2-(1-methyl-1-phenylethyl)-5-pentyl-pyrido[4,3-b]indol-1-one)
70. MDMB-4en-PINACA = metil 3,3-dimetil-2-{{1-(pent-4-en-1-il)-1H-indazol-3-carbonil] amino}butanoat
71. 3-metoxifenciclidină (3-MeO-PCP) = 1-[1-(3-methoxyphenyl) cyclohexyl]pi peridine
72. Diphenidine = 1-(1,2-dyphenylethyl) piperidine
73. Clonazolam = 6-(2-chlorophenyl)-1-methyl-8-nitro-4H- [1,2,4]triazolo[4,3-a] [1,4]benzodiazepine
74. Diclazepam = 7-chloro-5-(2-chlorophenyl)-1-methyl-1,3-dihydro-2H-1,4-benzodiazepin-2-one
75. Flubromazolam = 8-bromo-6-(2-fluorophenyl)-1-methyl- 4H-[1,2,4]triazolo [4,3-a][1,4]benzodiazepine”.

Pct. 63-65**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, în anexă, în tabelul I - la secțiunea „Plante și substanțe aflate sub control național”, după punctul 62 se introduc trei noi puncte, pct. 63-65, cu următorul cuprins:

- „63. 3-CMC (clofedronă) = 1-(3-clorofenil)-2-(metilamino) propan-1-onă
64. 4F-MDMB-BICA = metil2-{{1-(4-fluorobutil)-1H-indol-3-carbonil] amino}- 3,3-dimetilbutanoat
65. Hexahydrocannabinol (HHC) = 6a,7,8,9,10,10a-hexahydro-6,6,9-trimethyl- 3-pentyl-6H-dibenzo[b,d]pyran-1-ol”.

Alte reglementări

Dispozițiile art. 52 din Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope, cu modificările și completările ulterioare, precum și cele aduse prin prezenta ordonanță, intră în vigoare la 30 de zile de la data publicării.

În termen de 180 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, Guvernul va modifica, în mod corespunzător, Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1.915/2006, cu modificările ulterioare.

**LEGEA NR. 295/2004 PRIVIND REGIMUL ARMELOR
ȘI AL MUNIȚIILOR – MODIFICĂRI (O.G. NR. 38/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor (rep. M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014, cu modif. și compl. ult.)	O.G. nr. 38/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor (M. Of. nr. 870 din 29 august 2024)	– introduce: art. 4 ¹ , art. 14 alin. (1 ¹), art. 57 alin. (4 ¹), art. 98 ¹ , mențiunea privind transpunerea normelor Uniunii Europene. – modifică: art. 90 alin. (3 ¹) și (5), la capitolul IV, denumirea secțiunii a 4-a, art. 97, art. 120 alin. (7),

În M. Of. nr. 870 din data de 29 august 2024 s-a publicat **O.G. nr. 38/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor**.

Redăm, mai jos, principalele modificări și completări aduse Legii.

Art. 90 alin. (3¹) și (5)

Vechea reglementare

„(3¹) Dimensiunea caracterelor utilizate pentru marcarea armelor și a componentelor esențiale ale acestora trebuie să fie de cel puțin 1,6 mm. Prin excepție, în cazul componentelor esențiale care sunt prea mici pentru a fi marcate potrivit prevederilor prezentului articol, se poate utiliza o dimensiune mai mică a caracterelor.

(4) Marcajul aplicat pe pachete de muniții trebuie să indice:

- a) denumirea producătorului;
- b) numărul de identificare a lotului;
- c) calibrul;
- d) tipul de muniție.

(5) Marcajul aplicat pe muniție trebuie să cuprindă elementele prevăzute la alin. (4) lit. a), c) și d)”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 90, alineatele (3^{^1}) și (5) se modifică** și vor avea următorul cuprins:

„(3^{^1}) Marcăjele aplicate pe arme și componentele esențiale ale acestora trebuie să aibă adâncimea de cel puțin 0,0762 mm, iar dimensiunea caracterelor utilizate pentru marcarea trebuie să fie de cel puțin 1,6 mm. Prin excepție, în cazul componentelor esențiale care sunt prea mici pentru a fi marcate potrivit prevederilor prezentului articol, se poate utiliza o dimensiune mai mică a caracterelor.

(5) Marcajul aplicat pe muniția cu percuție centrală trebuie să cuprindă elementele prevăzute la alin. (4) lit. a) și c)”.

Art. 98^{^1}**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, **după articolul 98 se introduce un nou articol, art. 98^{^1}**, cu următorul cuprins:

„Art. 98^{^1}: Prelucrarea datelor cu caracter personal

(1) Prelucrarea datelor colectate prin cererile depuse de solicitanți pentru eliberarea documentelor prevăzute de normele metodologice se realizează de către Inspectoratul General al Poliției Române cu respectarea prevederilor Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016, cu scopul verificării îndeplinirii condițiilor legale, cu excepția situațiilor în care prelucrarea se circumscrie dispozițiilor unei legi speciale.

(2) În vederea emiterii autorizațiilor de procurare a armelor și a munițiilor, acordării, menținerii, anulării, suspendării și retragerii drepturilor de deținere sau, după caz, de port și folosire a armelor și a munițiilor, precum și a acordării, menținerii și retragerii autorizării efectuării operațiunilor cu arme și muniții, în cadrul Registrului Național al Armelor și al platformei online eARM se stochează pe teritoriul României și se prelucrează următoarele tipuri de date și informații:

a) pentru persoanele fizice: numele și prenumele beneficiarului, numele anterior, prenumele părinților, sexul, data și locul nașterii, cetățenia, naționalitatea, seria și numărul actului de identitate, codul numeric personal, adresa de domiciliu, adresa de reședință, adresa de rezidență, adresa locului autorizat pentru păstrarea armelor și a munițiilor, numărul de telefon, adresa de e-mail, documentele care atestă dreptul de procurare, de deținere sau, după caz, de port și folosire a armelor și a munițiilor, precum și tipul, marca, seria și calibrul armelor și componentelor esențiale deținute;

b) pentru persoanele juridice: numele, prenumele și codul numeric personal ale administratorului, numele, prenumele și codul numeric personal ale gestionarului armelor și munițiilor, numele, prenumele și codul numeric personal ale persoanelor dotate cu arme și muniții din cadrul entității, precum și documentele care atestă dreptul de procurare, de deținere sau, după caz, de folosire a armelor și munițiilor.

(3) Datele și informațiile prevăzute la alin. (2) vizează persoanele fizice și juridice care dețin sau efectuează operațiuni cu arme și muniții, precum și pe cele care doresc să procure arme și muniții destinate uzului civil, în condițiile legii și ale normelor metodologice.

(4) În vederea stabilirii trasabilității armelor găsite, furate sau pierdute, în cadrul Registrului Național al Armelor se prelucrează și informații privind datele balistice ale acestora, precum și datele de stare civilă ale persoanelor cărora le-au aparținut sau asupra cărora au fost găsite.

(5) Datele colectate în temeiul prezentului act normativ nu pot fi prelucrate în alte scopuri, cu excepția situațiilor prevăzute expres de lege și numai dacă sunt asigurate garanțiile necesare pentru protejarea drepturilor persoanelor vizate.

(6) În scopul îndeplinirii atribuțiilor prevăzute de lege, la datele din Registrul Național al Armelor și platforma online eARM au acces:

a) Ministerul Afacerilor Interne, prin Poliția Română, Poliția de Frontieră Română, Jandarmeria Română, Direcția Generală de Protecție Internă și Direcția Generală Anticorupție;

b) Serviciul Român de Informații;

c) Serviciul de Informații Externe;

d) Serviciul de Protecție și Pază;

e) Ministerul Apărării Naționale, prin Direcția Generală de Informații a Apărării;

f) Ministerul Afacerilor Externe;

g) Ministerul Finanțelor;

h) Ministerul Justiției și Administrația Națională a Penitenciarelor;

i) Ministerul Public;

j) alte instituții sau autorități publice, stabilite prin normele metodologice de aplicare a prezentei legi.

(7) Registrul Național al Armelor și platforma online eARM se pot interconecta cu sisteme și baze de date ale instituțiilor sau autorităților publice prevăzute la alin. (6).

(8) La împlinirea termenului prevăzut la art. 97 alin. (2), datele se șterg în mod automat, printr-o procedură ireversibilă.

(9) Inspectoratul General al Poliției Române, în calitate de operator al sistemului, păstrează evidența accesărilor și consultărilor realizate în cadrul sistemului. Evidența întocmită în acest sens va include cel puțin următoarele:

a) data și ora accesării sau a consultării;

b) tipul de date utilizate pentru accesare sau consultare;

c) datele unice de identificare ale rezultatelor;

d) identificatorul de utilizator unic care a efectuat accesarea sau consultarea.

(10) Evidența prevăzută la alin. (9), precum și datele din platformă sunt protejate prin măsuri de securitate corespunzătoare.

(11) Evidența de la alin. (9) poate fi utilizată numai în scopul monitorizării protecției datelor, inclusiv pentru a se verifica legalitatea prelucrării datelor, precum și pentru asigurarea securității datelor.

(12) Persoanele din cadrul instituțiilor și autorităților publice prevăzute la alin. (6) autorizate să prelucreze datele în scopul prezentului act normativ trebuie să beneficieze de formare cu privire la dispozițiile prezentului act normativ și în domeniul protecției datelor cu caracter personal, cel puțin o dată la doi ani.

(13) Măsurile de securitate prevăzute la alin. (10) se stabilesc și se aplică potrivit următoarelor principii:

a) confidențialității – asigurarea accesului la date numai pentru persoanele autorizate potrivit atribuțiilor de serviciu;

b) disponibilității – asigurarea accesului la informații în termenul solicitat;

c) identificării și autentificării – asigurarea identificării și autentificării tuturor utilizatorilor în mod corespunzător, în funcție de competențe, înainte de efectuarea oricărei tranzacții;

d) autorizării – autorizarea participanților la efectuarea unei tranzacții, în vederea accesării datelor din platformă, în funcție de competențe;

e) nonrepudierii – asigurarea înregistrării în sistem a tranzacțiilor efectuate asupra datelor din platformă și atribuirea acestora utilizatorilor participanți la efectuarea lor”.

Mențiune

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **după articolul 137 se introduce mențiunea** privind transpunerea normelor Uniunii Europene, cu următorul cuprins:

”*

Prezenta lege transpune prevederile:

– Directivei de punere în aplicare (UE) 2019/68 a Comisiei din 16 ianuarie 2019 de stabilire a specificațiilor tehnice pentru marcajul armelor de foc și al componentelor lor esențiale în temeiul Directivei (UE) 2021/555 a Parlamentului European și a Consiliului privind controlul achiziționării și deținerii de arme, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 15 din 17 ianuarie 2019;

– Directivei de punere în aplicare (UE) 2019/69 a Comisiei din 16 ianuarie 2019 de stabilire a specificațiilor tehnice pentru armele de alarmă și de semnalizare în temeiul Directivei 91/477/CEE a Consiliului privind controlul achiziționării și deținerii de arme, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 15 din 17 ianuarie 2019;

– Directivei (UE) 2021/555 a Parlamentului European și a Consiliului din 24 martie 2021 privind controlul achiziționării și deținerii de arme (text codificat), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 115 din 6 aprilie 2021”.

Alte reglementări**Art. II**

Prevederile **art. 90 alin. (3¹)** referitoare la adâncimea marcajelor **se aplică armelor de foc și componentelor esențiale ale acestora introduse pe piață pentru prima oară după data de 22 iulie 2025.**

Art. III

(1) În termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, Guvernul va modifica/completa, în mod corespunzător, Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 11/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 83 din 29 ianuarie 2018.

(2) În termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, ministrul afacerilor interne va emite ordinul prevăzut la art. 97 alin. (4) din Legea nr. 295/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, astfel cum a fost modificată și completată prin prezenta ordonanță.

*

Prezenta ordonanță transpune prevederile Directivei de punere în aplicare (UE) 2024/325 a Comisiei din 19 ianuarie 2024 de modificare a Directivei de punere în aplicare (UE) 2019/68 în ceea ce privește adâncimea minimă a marcajelor aplicate pe armele de foc și pe componentele esențiale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, din 22 ianuarie 2024.

**ART. III ȘI IV DIN LEGEA NR. 191/2011
PENTRU MODIFICAREA LEGII NR. 672/2002 PRIVIND
AUDITUL PUBLIC INTERN – ABROGARE (O.G. NR. 32/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordonanța Guvernului (O.G.) nr. 32/2024 privind abrogarea art. III și IV din Legea nr. 191/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern (M. Of. nr. 835 din 21 august 2024)	<i>În temeiul: – art. 108 din Constituția României, rep.; – art. 1 pct. I.4 din Legea nr. 187/2024 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe.</i>	<i>Se abrogă art. III și IV din Legea nr. 191/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern.</i>

În M. Of. nr. 835 din data de 21 august 2024 s-a publicat **Ordonanța Guvernului (O.G.) nr. 32/2024 privind abrogarea art. III și IV din Legea nr. 191/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern.**

Redăm, în continuare, principalele prevederi ale ordonanței:

Articol unic

Articolele III și IV din Legea nr. 191/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 780 din 3 noiembrie 2011, cu modificările ulterioare, se abrogă.

**ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA EXAMENULUI
SAU A CONCURSULUI PENTRU DOBÂNDIREA CALITĂȚII
DE NOTAR STAGIAR (OMJ NR. 1727/C/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordinul ministrului Justiției (OMJ) nr. 1727/C/2024 privind aprobarea regulamentului pentru organizarea și desfășurarea examenului sau concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar. (M. Of. nr. 767 din 6 august 2024)	În acord cu: – art. art. 24 și art. 25 alin. (12) din Legea norarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995; – art. 6 din Regulamentul de aplicare a Legii norarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995 aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2333/C/2013. Având în vedere: – Adresa nr. 2063 din 03.04.2024 a Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România În temeiul: – art. 13 din H.G. nr. 592/2024 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției.	Se aprobă Regulamentul pentru organizarea și desfășurarea examenului sau a concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar

În M. Of. nr. 767 din 6 august 2024 s-a publicat **Ordinul ministrului Justiției (OMJ) nr. 1727/C/2024 privind aprobarea regulamentului pentru organizarea și desfășurarea examenului sau concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar.**

Redăm, în cele ce urmează, dispozițiile regăsite în respectivul act normativ:

Art. 1

Se aprobă **Regulamentul pentru organizarea și desfășurarea examenului sau a concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar**, prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2

Uniunea Națională a Notarilor Publici din România și Serviciul profesii juridice conexe duc la îndeplinire prevederile regulamentului prevăzut la art. 1.

Art. 3

La data intrării în vigoare a prezentului ordin se abrogă Ordinul ministrului justiției nr. 2.792/C/2017 privind aprobarea Regulamentului pentru organizarea și desfășurarea examenului sau a concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 861 din 1 noiembrie 2017, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 4

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Anexă: Regulamentul pentru organizarea și desfășurarea examenului sau a concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar

Capitolul I: Dispoziții generale**Art. 1**

(1) Institutul Notarial Român, denumit în continuare *INR*, organizează de regulă anual, într-o zi lucrătoare, la solicitarea Consiliului Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România, denumit în continuare *Consiliul Uniunii*, examenul sau, după caz, concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar, în condițiile Legii notarilor publici și a activității notariale nr. **36/1995**, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale prezentului regulament.

(2) Examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar este național și se desfășoară la București, pe posturile destinate dobândirii calității de notar stagiar.

Art. 2

(1) Data desfășurării examenului sau concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar se stabilește de președintele Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România (Uniunea), prin dispoziție.

(2) Posturile destinate dobândirii calității de notar stagiar se aprobă prin hotărâre a Consiliului Uniunii, după consultarea colegiilor directoare ale Camerelor Notarilor Publici.

(3) Un candidat se poate înscrie pentru ocuparea unui post de notar stagiar în cadrul unei singure Camere.

(4) Tematica și bibliografia de examen sau concurs se stabilesc de către Consiliul științific din cadrul INR, cu consultarea unui membru al corpului didactic din învățământul superior de specialitate, din următoarele domenii: drept civil, procedură civilă, procedură notarială și legislație notarială, se aprobă prin hotărâre a Consiliului Uniunii și se comunică de îndată Ministerului Justiției, în vederea avizării acestora. În situația în care se apreciază că nu se impune modificarea tematicii și a bibliografiei, Consiliul Uniunii adoptă o hotărâre în acest sens, pe care o comunică Ministerului Justiției, în vederea avizării.

(5) La elaborarea tematicii și bibliografiei se are în vedere ca acestea să nu conțină trimiteri la aspecte controversate la nivel teoretic și practic.

(6) Data desfășurării examenului sau concursului și lista care cuprinde posturile destinate dobândirii calității de notar stagiar se publică pe pagina de internet a INR cu cel puțin 45 de zile înainte de data susținerii examenului sau concursului, iar tematica și bibliografia avizate de către ministrul justiției se publică pe pagina de internet a INR cu cel puțin 90 de zile înainte de data susținerii examenului sau concursului.

(7) Cu cel puțin 15 zile înainte de data examenului sau a concursului, directorul INR stabilește, prin dispoziție, ora și locul desfășurării acestuia, care se publică pe pagina de internet a INR.

Capitolul II: Condițiile legale și procedura de înscriere la examenul sau la concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar

Art. 3

Poate deveni notar stagiar persoana care îndeplinește următoarele condiții:

a) are cetățenia română, a unui stat membru al Uniunii Europene, a unui stat aparținând Spațiului Economic European sau a Confederației Elvețiene și are domiciliul sau, după caz, reședința în România;

b) are capacitatea de exercițiu deplină;

c) este licențiată în drept;

d) nu are antecedente penale rezultate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul ori a săvârșirii cu intenție a unei alte infracțiuni;

e) se bucură de o bună reputație;

f) cunoaște limba română;

g) este aptă din punct de vedere medical și psihologic pentru dobândirea calității de notar stagiar;

h) achită taxele pentru susținerea examenului sau concursului;

i) se angajează să încheie cu INR contractul de pregătire și să depună, în condițiile stabilite la art. 20 alin. (1), documentele prevăzute la art. 4 alin. (2), dacă va fi declarată admisă la examen sau concurs;

j) este declarată admisă la examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar.

Art. 4

(1) Persoanele care se înscriu la examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar încarcă, în format scanat, cu cel puțin 25 de zile înainte de data examenului sau concursului, cererea de înscriere tipizată, însoțită de actele necesare înscrierii, în platforma informatică pusă la dispoziție de INR, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a solicita înscrierea în sesiunea respectivă.

(2) În vederea înscrierii, candidatul va depune cererea de înscriere tipizată (anexa nr. 1), însoțită de următoarele documente:

(...)

CAPITOLUL III: Organizarea, funcționarea și competența comisiilor constituite pentru examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar

Art. 5

Pentru organizarea și desfășurarea examenului sau concursului pentru dobândirea calității de notar stagiar funcționează următoarele comisii:

a) Comisia pentru verificarea îndeplinirii condițiilor de înscriere la examen sau concurs, alcătuită din 5 membri, dintre care cel puțin unul este notar public, 2 sunt reprezentanți ai Ministerului Justiției, iar ceilalți sunt persoane desemnate din cadrul Uniunii și/sau al INR;

b) Comisia pentru soluționarea contestațiilor formulate de candidații respinși la înscrierea la examen sau concurs, alcătuită din 5 membri, dintre care cel puțin unul este notar public, 2 sunt reprezentanți ai Ministerului Justiției, iar ceilalți sunt persoane desemnate din cadrul Uniunii și/sau al INR;

c) Comisia pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului, alcătuită din 6 membri, dintre care cel puțin unul este notar public, 2 sunt reprezentanți ai Ministerului Justiției, iar ceilalți sunt persoane desemnate din cadrul Uniunii și/sau al INR;

d) Comisia de examinare, alcătuită din 5 membri, respectiv un membru al Consiliului Uniunii, care este și președintele comisiei, un reprezentant al Ministerului Justiției, un membru al corpului didactic din învățământul superior de specialitate și 2 notari publici;

e) Comisia de soluționare a contestațiilor împotriva notării lucrărilor, alcătuită din 5 membri, respectiv un membru al Consiliului Uniunii, care este și președintele comisiei, un reprezentant al Ministerului Justiției, un membru al corpului didactic din învățământul superior de specialitate și 2 notari publici.

Art. 6

(1) Componența nominală a comisiilor prevăzute la art. 5 se stabilește prin hotărâre a Consiliului Uniunii, cu excepția reprezentanților Ministerului Justiției, care se numesc prin ordin al ministrului justiției.

(2) În vederea constituirii Comisiei de examinare și a Comisiei de soluționare a contestațiilor împotriva notării lucrărilor, Consiliul Uniunii desemnează notari

publici care au cel puțin 10 ani vechime în profesie și prestigiu profesional, dintre notarii publici propuși de Camere și/sau de Consiliul Uniunii și care nu sunt membri ai acestuia. Pentru celelalte comisii sunt desemnați notari publici care au prestigiu profesional.

(...)

CAPITOLUL IV: Verificarea îndeplinirii condițiilor de înscriere la examen sau concurs

Art. 8

(1) Cu cel puțin 10 zile înainte de data examenului sau concursului, Comisia pentru verificarea îndeplinirii condițiilor de înscriere la examen sau concurs verifică documentele de înscriere ale candidaților, puse la dispoziție de INR, și se pronunță cu acordul majorității membrilor săi asupra admisibilității cererilor de înscriere la examen sau concurs, prin hotărâre de admitere sau, după caz, de respingere. Hotărârile de respingere a cererilor de înscriere la examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar se motivează în fapt și în drept pentru fiecare candidat în parte și se comunică, la cerere, acestora de către INR. În baza hotărârilor de admitere și, după caz, de respingere, comisia întocmește situația centralizată a candidaților admiși sau respinși la înscriere (anexa nr. 6), care se publică de îndată pe pagina de internet a INR.

(2) Candidatul poate formula contestație împotriva hotărârii de respingere a cererii de înscriere la examen sau concurs, ce poate fi depusă personal sau prin mandatar cu procură autentică și specială, la sediul INR, sau în format electronic, în termen de 2 zile lucrătoare de la publicarea de către INR a situației centralizate prevăzute la alin. (1), sub sancțiunea decăderii.

(3) Termenul începe să curgă de la ora zero a zilei următoare celei în care a fost publicată situația centralizată prevăzută la alin. (1).

(4) În termen de 24 de ore de la expirarea termenului prevăzut la alin. (2), INR pune contestațiile la dispoziția Comisiei pentru soluționarea contestațiilor formulate de candidații respinși la înscrierea la examen sau concurs, pe bază de proces-verbal.

(...)

CAPITOLUL V: Stabilirea subiectelor și desfășurarea examenului sau concursului

Art. 9

(1) Examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar se susține în limba română și constă într-o probă scrisă tip grilă, cu caracter teoretic, din următoarele domenii: drept civil, drept procesual civil, procedură notarială și legislație notarială. Durata probei este stabilită de Comisia de examinare în funcție de complexitatea subiectelor și nu poate depăși 4 ore, socotite din momentul în care s-a încheiat distribuirea testelor către toți candidații.

(2) Comisia de examinare elaborează subiectele pentru testul-grilă, cu respectarea următoarelor reguli:

(...)

Art. 12

(1) În vederea rezolvării grilelor, candidații folosesc numai instrumentele de scris puse la dispoziție de INR.

(2) Pe prima filă a lucrării, după înscrierea în colțul din dreapta a numelui, prenumelui și a Camerei în care se află postul de notar stagiar pentru care candidează, colțul se lipește în fața candidatului de către unul dintre membrii Comisiei pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului, astfel încât datele înscrise să nu poată fi identificate, și se aplică semnătura unuia dintre reprezentanții Ministerului Justiției și a unuia dintre notarii publici membri ai comisiei, precum și ștampila INR și a Ministerului Justiției. Seturile de hârtie cuprind și instrucțiunile de completare a grilei.

(3) Lipirea colțului din dreapta al primei file a lucrării se poate face pe toată durata examenului sau concursului, dar nu mai târziu de predarea lucrării.

(4) Candidatul părăsește sala de examen sau concurs după predarea lucrării. Revenirea în sală a unui candidat după predarea lucrării este interzisă până la încheierea tuturor formalităților de examen sau concurs.

(5) La expirarea timpului alocat examenului sau concursului, candidatul are obligația de a preda lucrarea în faza în care se află, ciorna și setul de subiecte Comisiei pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului, semnând borderoul de predare a lucrărilor (anexa nr. 5). Ultimii 3 candidați rămân în sală până la predarea lucrării de către ultimul dintre aceștia.

(6) La predarea lucrărilor, Comisia pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului verifică dacă ștampilele și semnăturile sunt aplicate și solicită candidatului să semneze borderoul de predare a lucrării.

(7) În cazul în care unii candidați solicită să își transcrie lucrarea, fără a depăși timpul stabilit, aceștia primesc alte teze tipizate. Teza tipizată folosită inițial se anulează pe loc de către Comisia pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului, menționându-se pe aceasta „Anulat”, și se semnează de 2 membri ai comisiei, fiind păstrată în condițiile stabilite pentru lucrările scrise. Aceste aspecte sunt consemnate în procesul-verbal prevăzut de art. 7 alin. (3) pct. 7.

(8) Pe parcursul desfășurării examenului, membrii Comisiei pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului nu pot da candidaților indicații sau informații referitoare la rezolvarea subiectelor și nu pot aduce modificări acestora. Comisia de examinare poate transmite candidaților precizări privind eventualele erori materiale constatate în redactarea subiectelor.

(9) După predarea lucrărilor de către toți candidații, acestea sunt amestecate, cu excepția celor anulate, după care se numerotează în spațiul special delimitat pe

prima filă a lucrării, fără a fi desfăcute colțurile, și se predau Comisiei de examinare, pe bază de proces-verbal semnat de toți membrii Comisiei pentru organizarea și supravegherea desfășurării examenului sau concursului și ai Comisiei de examinare.

(10) Lucrările de examen sau concurs, împreună cu seturile de subiecte, ciornele, procesele-verbale și ștampilele pentru examen sau concurs, vor fi depuse de către toți membrii Comisiei de examinare, împreună cu reprezentantul INR, la sediul instituției, în locuri de depozitare sigilate, până la întrunirea Comisiei de examinare. Locul de depozitare este desigilat în prezența membrilor acestei din urmă comisii.

CAPITOLUL VI: Notarea lucrărilor

Art. 13

(1) După extragerea și comunicarea subiectelor, Comisia de examinare se întrunește și stabilește răspunsurile corecte la întrebări, întocmind baremul de notare: fiecare răspuns corect se evaluează cu 1 punct, care are ca echivalent 10 sutimi în sistemul de notare de la 1 la 10.

(2) La expirarea timpului alocat examenului, baremul de notare, împreună cu setul de subiecte extras, se afișează la sala de examen și se publică pe pagina de internet a INR, pentru a fi consultate de către candidați.

(...)

CAPITOLUL VII: Stabilirea și comunicarea rezultatelor examenului sau concursului

Art. 15

(1) Înainte de deschiderea colțurilor lucrării cuprinzând datele de identificare ale candidatului, nota se înscrie pe lucrare, în spațiul anume delimitat, sub semnătură, de către președintele Comisiei de examinare.

(2) După înscrierea notelor și a punctajelor pe toate lucrările, președintele Comisiei de examinare, în prezența tuturor membrilor comisiei, dezlipește colțurile lucrărilor în ordinea numerotării. La fiecare lucrare se citește numărul acesteia, numele și prenumele candidatului, întocmindu-se centralizatorul nominal (anexa nr. 9), care este semnat de toți membrii Comisiei de examinare.

(3) La sesizarea oricărui membru al Comisiei de examinare care constată că o lucrare conține semne distinctive, înainte de desigilarea colțului lucrării, cu acordul majorității membrilor Comisiei de examinare, președintele comisiei anulează lucrarea cu mențiunea „Fraudă”. În centralizatorul nominal (anexa nr. 9), în lista cuprinzând rezultatele examenului sau concursului (anexa nr. 10) și în procesul-verbal întocmit în acest sens se fac mențiunile corespunzătoare. Lucrările anulate nu se notează și se deschid după stabilirea situației care a generat anularea.

(4) Pe baza centralizatorului nominal (anexa nr. 9) se întocmește lista cuprinzând rezultatele examenului sau concursului (anexa nr. 10), care se semnează de către toți membrii Comisiei de examinare. În cazul candidaților care nu sau

prezentat la examen sau concurs se înscrie la toate rubricile mențiunea „Absent”, întocmindu-se în acest sens un proces-verbal.

(5) Lista cuprinzând rezultatele examenului sau concursului, prevăzută la alin. (4), se publică de îndată pe pagina de internet a INR.

(...)

CAPITOLUL VIII: Formularea și soluționarea contestațiilor

Art. 17

(1) În termen de 24 ore de la data publicării listei cu rezultatele examenului sau concursului (anexa nr. 10), candidații nemulțumiți de nota obținută pot formula și depune contestație, personal sau electronic, la INR, sub sancțiunea decăderii.

(2) Termenul prevăzut la alin. (1) începe să curgă de la ora zero a zilei următoare celei în care a fost publicată lista cu rezultatele examenului sau concursului.

(3) La primirea contestației, INR menționează pe aceasta numărul, data și ora înregistrării.

(4) În situația în care, în termenul prevăzut la alin. (1), nu se depun contestații, președintele examenului sau concursului întocmește lista cu rezultatele finale ale examenului sau concursului (anexa nr. 11).

(...)

CAPITOLUL IX: Validarea examenului sau concursului

Art. 21

(1) În vederea validării/invalidării examenului sau concursului, președintele examenului sau concursului înaintează Consiliului Uniunii propunerea de validare/invalidare a examenului sau concursului, însoțită de:

a) lista cu rezultatele finale ale examenului sau concursului (anexa nr. 11);
b) lista cuprinzând rezultatele verificării conformității dosarelor (anexa nr. 14);
c) raportul președintelui Comisiei de examinare, întocmit potrivit art. 15 alin. (7);

d) raportul președintelui Comisiei de soluționare a contestațiilor împotriva notării lucrărilor, întocmit potrivit art. 19;

e) solicitarea președintelui Comisiei de soluționare a contestațiilor împotriva notării lucrărilor de suplimentare a numărului de posturi, în condițiile art. 18 alin. (8).

(2) Consiliul Uniunii invalidează examenul sau concursul numai în cazul nerespectării procedurilor prevăzute de Legea nr. 36/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare, de **Regulamentul de aplicare a Legii notariilor publici și a activității notariale nr. 36/1995**, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2.333/C/2013, cu modificările și completările ulterioare, sau de prezentul regulament.

Art. 22

După primirea documentelor prevăzute la art. 21 alin. (1), Consiliul Uniunii procedează la validarea/invalidarea examenului sau concursului, prin hotărâre, care se comunică INR, în vederea publicării pe pagina proprie de internet.

(...)

CAPITOLUL X: Dispoziții tranzitorii și finale**Art. 25**

(1) Îndeplinirea procedurilor de publicare a tuturor documentelor prevăzute de prezentul regulament și, după caz, dispuse de președinții comisiilor se face de către secretariatul INR.

(...)

Art. 28

Anexele nr. 1-14 fac parte integrantă din prezentul regulament.

ANEXA nr. 1: CERERE de înscriere la examenul sau concursul de dobândire a calității de notar stagiar

ANEXA nr. 2: CERTIFICAT MEDICAL pentru înscrierea la examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar ziua luna anul

ANEXA nr. 3: AVIZ PSIHOLOGIC

ANEXA nr. 4: DECLARAȚIE pe propria răspundere pentru înscrierea la examenul sau concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar

(...)

ANEXA nr. 13: LISTA cuprinzând rezultatele contestațiilor

ANEXA nr. 14: LISTA cuprinzând rezultatele verificării conformității dosarelor

**APROBAREA NORMELOR PRIVIND AVIZAREA
ȘI AUTORIZAREA SOLUȚIILOR INFORMATICE DIN CADRUL
INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI (OMJ NR. 1554/C/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordinul ministrului Justiției (OMJ) nr. 1544/C/2024 pentru aprobarea Normelor privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești (M. Of. nr. 764 din 5 august 2024)	În acord cu: – art. 131 alin. (5) din <i>Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară</i> . Având în vedere: – <i>Nota internă nr. 8/52.834/2023</i> ; – <i>Referatul de aprobare nr. 12/52.834/2023</i> . În temeiul: – art. 6 pct. VIII subpct. 8 și ale art. 13 din <i>H.G. nr. 592/2024 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției</i> .	Se aprobă Normele privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești .

În M. Of. nr. 764 din 5 august 2024 s-a publicat **Ordinul ministrului Justiției (OMJ) nr. 1544/C/2024 pentru aprobarea Normelor privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești**.

Redăm, în cele ce urmează, dispozițiile regăsite în respectivul act normativ:

Art. 1

Se aprobă **Normele privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești**, prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

ANEXĂ: Normele privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești

1. Introducere

Luând seama de proiectele de investiții derulate în scopul dezvoltării și optimizării infrastructurii de date a sectorului judiciar, de exemplu J-DCs, ECRIS V etc., în contextul alinierii paradigmei operaționale cross-sector la standardele specifice domeniului IT și a comunicațiilor de date, Ministerul Justiției, prin Direcția tehnologia informației, cu consultarea Consiliului Superior al Magistraturii, prin compartimentul de specialitate informatică din cadrul acestuia, și a specialiștilor IT-șef din cadrul compartimentelor de specialitate ale curților de apel, a elaborat prezentele norme privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a aplicațiilor/soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești.

(...)

3. Scop

În scopul constituirii unui sistem informatic judiciar unitar și al protecției infrastructurilor IT și de comunicații de date-suport, prezentele norme stabilesc procedura privind avizarea și autorizarea, sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, a soluțiilor informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești.

Instrumentul astfel creat promovează un cadru de lucru colaborativ pentru implementarea proiectelor informatice dezvoltate de către specialiștii IT din instanțele judecătorești, exploatarea în sistemul judiciar a unor soluții informatice calitative și sigure din punct de vedere tehnic, care să corespundă nevoilor funcționale și operaționale identificate în instanțele de judecată, respectiv unificarea celor cu funcții similare.

4. Criterii tehnice și de securitate

În scopul avizării/autorizării, aplicațiile/soluțiile informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești, care prezintă interes pentru a fi introduse în circuitul operațional la nivel național, trebuie să îndeplinească, cumulativ, următoarele criterii tehnice și de securitate:

(...)

5. Procedura de avizare**5.1. Comisia de evaluare a soluțiilor/aplicațiilor informatice (CESI)**

Componența nominală și mandatul CESI se aprobă prin ordin/decizie comună al/a Înaltei Curți de Casație și Justiție (ÎCCJ), Ministerului Justiției (MJ) și Consiliului Superior al Magistraturii (CSM).

CESI este compusă din specialiștii IT-șef din cadrul curților de apel, specialistul IT-șef al ÎCCJ, șeful Serviciului informatică și statistică judiciară din cadrul CSM, reprezentanți ai funcțiilor de business (i.e. judecători, cu funcții de conducere, grefieri-șefi/prim-grefieri/grefieri) desemnați de ÎCCJ și, respectiv, CSM, precum și un specialist IT din cadrul Direcției tehnologia informației (DTI) a Ministerului Justiției.

La prima ședință de lucru membrii CESI:

- vor alege, din rândul lor, un coordonator al comisiei;
- vor desemna, din rândul lor, secretariatul comisiei.

CESI va adopta proceduri de lucru interne, în raport cu prezentele norme și, respectiv, în limita mandatului cu care a fost investită.

Procedurile de lucru interne vor cuprinde, în mod obligatoriu:

- criteriile referitoare la constituirea cvorumului, care nu poate fi stabilit sub valoarea de 50% + 1 din numărul total de membri;
- criteriile de selecție și mecanismul de participare la lucrările comisiei, respectiv la evaluarea proiectelor, a altor specialiști IT sau experți din sistemul judiciar sau din afara lui;
- compartimentalizarea rolurilor și partajarea responsabilităților între acestea, după caz, pe parcursul evaluării aplicațiilor/soluțiilor informatice, de exemplu, business analyst, code reviewer, responsabil pentru alinierea la prevederile Regulamentului (UE) 2016/679 etc.

5.2. Evaluarea proiectului

(1) 5.2.1. Depunerea proiectului

Proiectul prevăzut în anexa A, semnată olograf sau electronic de specialistul IT, desemnat persoană de contact și, respectiv, de conducerea instanței din care acesta face parte, se transmite pe adresa de corespondență electronică funcțională secretariat.cesi@just.ro și se încarcă în platforma online descrisă la pct. 8.

(2) 5.2.2. Evaluarea administrativă și tehnică a proiectului

Pentru proiectele care vizează introducerea în circuitul operațional la nivel național a aplicației/soluției informatice de referință, evaluarea sub aspect tehnic și al securității tehnologiei informației, inclusiv a modului în care sunt îndeplinite criteriile prevăzute la pct. 4 subpct. 4.1, 4.2, 4.4 și 4.5, se realizează pe baza documentației prevăzute la pct. 4 subpct. 4.3.

Pe parcursul acestei etape CESI poate adresa întrebări de clarificare, în scris sau în cadrul unor interviuri desfășurate prin videoconferință sau, după caz, în format hibrid, și poate solicita completarea unor documente relevante în scopul evaluării.

Întrebările de clarificare și răspunsul formulat la acestea vor fi consemnate în anexele C și D. Aspectele vizate de anexele A și D sunt minime și obligatorii, CESI având mandat în ceea ce privește completarea acestora cu alte criterii de evaluare,

relevante în raport cu particularitățile aplicației/soluției informatice supuse evaluării.

(3) 5.2.3. Emiterea recomandării

În raport cu rezultatele evaluării proiectului și, implicit, a aplicației/soluției informatice, CESI va înainta DTI (secretariat.cesi@just.ro) recomandarea favorabilă, după caz, însoțită de anexele A, C și D.

Totodată, în funcție de specificul, complexitatea și funcțiile aplicației/soluției informatice de referință, CESI va analiza necesitatea cedării drepturilor patrimoniale de autor către o instituție centrală.

În cazul folosirii tehnologiilor RPA (eng. Robotic Process Automation), CESI va solicita, după caz, un punct de vedere de la direcțiile juridice privind respectarea dispozițiilor legale și regulamentare incidente referitoare la etapele administrative de verificare/validare a înscrisurilor.

5.3. Avizarea și derularea proiectului

Luând act de concluziile și recomandarea CESI, dacă nu sunt formulate întrebări de clarificare sau nu se solicită completarea unor documente sau aspecte din recomandarea CESI, DTI va emite avizul tehnic și de securitate pentru aplicația/soluția informatică de referință, respectiv recomandarea privind introducerea în circuitul operațional național a acesteia.

Avizul se comunică instanțelor de judecată, împreună cu ordinul ministrului justiției privind constituirea grupului de lucru (GL) pentru dezvoltarea aplicației/soluției informatice de referință (anexa B), după caz, și/sau pentru introducerea acesteia în circuitul operațional național.

În termen de 10 zile lucrătoare de la comunicare, fișele de post ale specialiștilor IT nominalizați în GL vor fi actualizate cu atribuțiile stabilite prin ordin al ministrului justiției și vor fi supuse circuitului de avizare.

Avizul DTI, anexa A, în formă consolidată după etapa evaluării de către CESI, respectiv ordinul privind constituirea grupului de lucru se publică pe intranet.just.ro și platforma online descrisă la pct. 8.

6. Avizarea și derularea proiectelor privind dezvoltarea unor soluții informatice de interes local

În scopul dezvoltării aplicațiilor/soluțiilor informatice care prezintă interes pentru a fi introduse în circuitul operațional local, trebuie îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

(...)

9. Dreptul de proprietate intelectuală

Pentru toate soluțiile informatice dezvoltate de specialiștii IT din cadrul instanțelor judecătorești, care au parcurs cu succes circuitul de avizare/autorizare, proprietarul drepturilor patrimoniale de autor va atașa la proiectul informatic o licență pentru utilizarea aplicației/soluției informatice de către alte entități, în acord cu modelul prevăzut în anexa A.3.

10. Anexe

Anexele A, A1, A2, A3, B, C și D fac parte integrantă din prezentele norme.

ANEXA nr. 1: ANEXA A**Proiect privind**

|_| dezvoltarea unei aplicații/soluții informatice noi

|_| introducerea în circuitul operațional la nivel național a unei aplicații/soluții informatice existente

ANEXA nr. 1^1: ANEXA A.1 – Acord-cadru cu privire la drepturile patrimoniale de autor

ANEXA nr. 1^2: ANEXA A.2 – Acord-cadru de parteneriat

ANEXA 1^3: ANEXA A.3 – Licență pentru utilizarea aplicațiilor din sistemul judiciar

ANEXA nr. 2: ANEXA B – [Model-cadru de ordin al ministrului justiției pentru constituirea unui grup de lucru]

ANEXA nr. 3: ANEXA C**Evaluarea administrativă a proiectului privind**

|_| dezvoltarea unei aplicații/soluții informatice noi

|_| introducerea în circuitul operațional la nivel național a unei aplicații/soluții informatice existente

ANEXA nr. 4: ANEXA D**Evaluarea tehnică a proiectului privind**

|_| dezvoltarea unei aplicații/soluții informatice noi

|_| introducerea în circuitul operațional la nivel național a unei aplicații/soluții informatice existente

**LEGEA NR. 95/2006 ȘI ALTE ACTE NORMATIVE
ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII - MODIFICĂRI (O.G. NR. 44/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (rep. M. Of. nr. 652 din 28 august 2015, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 83/2000 privind organizarea și funcționarea cabinetelor de liberă practică pentru servicii publice conexe actului medical (M. Of. nr. 291 din 27 iunie 2000, aprobată cu modificări prin Legea nr. 598/2001) Legea nr. 134/2019 privind reorganizarea Agenției Naționale a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale, precum și pentru modificarea unor acte normative (M. Of. nr. 587 din 17 iulie 2019, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 144/2008 privind exercitarea	O.G. nr. 44/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative și stabilirea unor măsuri în domeniul sănătății (M. Of. nr. 876 din 30 august 2024)	Legea nr. 95/2006: – modifică: art. 12, art. 17 alin. (1) și (2) lit. a), art. 118 alin. (1[^]1), art. 140[^]2 lit. c), art. 176 alin. (2), art. 185 alin. (13) și (14), art. 187 alin. (4[^]1), art. 391, art. 716 alin. (1); – abrogă: art. 26 alin. (2) lit. c) și d), art. 187 alin. (4[^]2). O.U.G. nr. 83/2000: – modifică: titlul, art. 1, 3, 7, art. 11 alin. (2); – abrogă: art. 2, 4-6[^]1, 8, 11 alin. (1), art. 13. Legea nr. 134/2019: – modifică: art. 4 alin. (2), art. 7 alin. (3), (6) și (7), art. 9 lit. d), art. 11 alin. (4), art. 14, art. 17 alin. (1); – abrogă: art. 7 alin. (9), art. 17 alin. (3). O.U.G. nr. 144/2008: – modifică: art. 46 alin. (1) lit. l); – introduce: art. 45[^]1. O.G. nr. 18/2009:

profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România (M. Of. nr. 785 din 24 noiembrie 2008, aprobată cu modificări prin Legea nr. 53/2014) O.G. nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului (M. Of. nr. 601 din 31 august 2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012) O.U.G. nr. 41/2023 privind transferul rețelei sanitare a Ministerului Transporturilor și Infrastructurii către alte ministere și instituții cu rețele sanitare proprii, așa cum sunt reglementate la art. 4 alin. (2) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (M. Of. nr. 459 din 25 mai 2023, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 429/2023)		– modifică: art. 3, art. 4 alin. (4), art. 7, art. 8 alin. (2), art. 10 alin. (3), art. 12 alin. (2) și (3), art. 14, art. 15 alin. (3[^]1) și alin. (7), art. 18 alin. (2), art. 19 alin. (1), art. 22[^]2; – abrogă: art. 8 alin. (3), art. 15 alin. (1), art. 22 alin. (2), (4) și (5), art. 24; – introduce: art. 10 alin. (6), art. 15 alin. (3[^]2). O.U.G. nr. 41/2023: – modifică: art. 2 alin. (1), (4) și (8), art. 6 alin. (1). În termen de 45 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, ministrul sănătății va modifica în mod corespunzător Normele metodologice de aplicare a O.U.G. nr. 83/2000 privind organizarea și funcționarea cabinetelor de liberă practică pentru servicii publice conexe actului medical, aprobate prin OMS nr. 1.992/2023.
--	--	---

În M. Of. nr. 876 din data de 30 august 2024 s-a publicat **O.G. nr. 44/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative și stabilirea unor măsuri în domeniul sănătății.**

Redăm, mai jos, principalele modificări și completări aduse actelor normative.

Legea nr. 95/2006**Art. 391****Vechea reglementare**

„Art. 391

(1) Medicii se pensionează la vârsta de 65 de ani, indiferent de sex.

(2) La cerere, medicii se pot pensiona în condițiile prevăzute de Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare.

(3) În unitățile sanitare publice, medicii membri titulari sau membri corespondenți ai Academiei Române și ai Academiei de Științe Medicale, profesorii universitari și cercetătorii științifici gradul I, doctorii în științe medicale, care desfășoară activități medicale, pot continua, la cerere, activitatea medicală până la împlinirea vârstei de 70 de ani. Peste această vârstă medicii, membri titulari și membri corespondenți ai Academiei de Științe Medicale pot fi menținuți în activitate conform dispozițiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 264/2004 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Medicale, cu modificările și completările ulterioare. De același drept pot beneficia și medicii, membri titulari și membri corespondenți ai Academiei Române.

(4) Medicii care au depășit limita de vârstă prevăzută la alin. (1) pot profesa în continuare în unități sanitare private. Desfășurarea activității se face în baza certificatului de membru și a avizului anual al CMR, eliberat pe baza certificatului de sănătate și a asigurării de răspundere civilă, pentru greșeli în activitatea profesională, încheiată pentru anul respectiv.

(5) În cazul unităților sanitare publice care înregistrează deficit de personal medical, precum și al unităților sanitare publice aflate în zone defavorizate, medicii își pot continua activitatea peste vârsta de pensionare prevăzută de lege, la propunerea unității sanitare publice, cu avizul anual al CMR, prin colegiile teritoriale județene, respectiv al municipiului București și cu aprobarea ordonatorului principal de credite, până la ocuparea posturilor prin concurs.

(6) Medicii deținuți sau internați din motive politice, aflați în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, pot fi menținuți, la cerere, în activitatea profesională, pe baza certificatului anual de sănătate. Aceste prevederi se aplică și medicilor care, din motive politice, au fost obligați să își întrerupă studiile o anumită perioadă, obținându-și licența cu întârziere, ori celor care au fost împiedicați să își reia activitatea profesională.

(7) Medicii care au împlinit vârsta de pensionare prevăzută la alin. (1) nu pot deține funcții de conducere în cadrul Ministerului Sănătății, al ministerelor și instituțiilor centrale cu rețea sanitară proprie, al autorităților de sănătate publică, al CNAS, al caselor județene de asigurări de sănătate și a municipiului București, precum și în cadrul spitalelor publice și al oricărei alte unități sanitare publice.

(8) Prin excepție de la prevederile alin. (1), medicii titulari ai cabinetelor de medicină de familie din mediul rural, care își desfășoară activitatea în relație contractuală cu casele de

asigurări de sănătate județene, își pot continua activitatea în aceleași condiții, după împlinirea vârstei de pensionare, la cerere, cu aviz anual eliberat de direcția de sănătate publică județeană și de CMR, prin colegiile județene ale medicilor, pe baza certificatului de sănătate”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **articolul 391** va avea următorul cuprins:

„Art. 391

(1) Medicii se pot pensiona în condițiile prevăzute de legislația privind sistemul public de pensii.

(2) Medicii pot continua activitatea până la împlinirea vârstei de 70 de ani, cu acordul anual al angajatorului sau prin notificarea casei de asigurări de sănătate de către medicul care se află în relație contractuală în mod direct cu aceasta. Medicul va notifica casa de asigurări de sănătate cu care se află în relație contractuală, cu cel puțin 30 de zile înainte de împlinirea vârstei standard de pensionare prevăzute de legislația privind sistemul public de pensii.

(3) Medicii care au depășit limita de vârstă de 70 de ani prevăzută de legislația privind sistemul public de pensii pot profesa în continuare în unități sanitare private.

(4) Desfășurarea activității medicilor după împlinirea vârstei standard de pensionare se face în baza certificatului de membru și a avizului anual al CMR, eliberat pe baza certificatului de sănătate și a asigurării de răspundere civilă pentru greșeli în activitatea profesională, încheiată pentru anul respectiv.

(5) Prin excepție de la prevederile alin. (2), medicii titulari ai cabinetelor de medicină de familie din mediul rural, care își desfășoară activitatea în relație contractuală cu casele de asigurări de sănătate județene, își pot continua activitatea în aceleași condiții, după împlinirea vârstei de pensionare, la cerere, cu aviz anual eliberat de direcția de sănătate publică județeană și de CMR, prin colegiile județene ale medicilor, pe baza certificatului de sănătate.

(6) În cazul unităților sanitare publice care înregistrează deficit de personal medical, precum și al unităților sanitare publice aflate în zone defavorizate, medicii își pot continua activitatea peste vârsta de 70 de ani prevăzută de legislația privind sistemul public de pensii, la propunerea unității sanitare publice, cu avizul anual al CMR, prin colegiile teritoriale județene, respectiv al municipiului București și cu aprobarea ordonatorului principal de credite, până la ocuparea posturilor prin concurs.

(7) Medicii deținuți sau internați din motive politice, aflați în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, pot fi menținuți, la cerere, în activitatea profesională, pe baza certificatului anual de

sănătate. Aceste prevederi se aplică și medicilor care, din motive politice, au fost obligați să își întrerupă studiile o anumită perioadă, obținându-și licența cu întârziere, ori celor care au fost împiedicați să își reia activitatea profesională.

(8) Medicii care au împlinit vârsta prevăzută la alin. (2) nu pot deține funcții de conducere în cadrul CNAS și al caselor de asigurări de sănătate.

(9) În unitățile sanitare publice, medicii membri titulari, membri corespondenți și membri de onoare ai Academiei Române și ai Academiei de Științe Medicale, cetățeni români, profesorii universitari și cercetătorii științifici gradul I, doctorii în științe medicale, care desfășoară activități medicale, continuă, la cerere, activitatea medicală până la împlinirea vârstei de 70 de ani. Peste această vârstă medicii, membri titulari, membri corespondenți și membri de onoare ai Academiei de Științe Medicale, cetățeni români, pot fi menținuți în activitate conform dispozițiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 264/2004 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Medicale, cu modificările și completările ulterioare. De același drept pot beneficia și medicii, membri titulari, membri corespondenți și membri de onoare ai Academiei Române, cetățeni români”.

Legea nr. 134/2019

Art. 7 alin. (3), (6), (7)

Vechea reglementare

„Art. 7

(3) *Din punctul de vedere al salarizării, președintele și vicepreședinții se asimilează funcțiilor de secretar de stat, respectiv subsecretar de stat din cadrul Ministerului Sănătății.*

(6) *Structura organizatorică a ANMDMR este aprobată de președinte. În cadrul structurii organizatorice, prin decizie a președintelui ANMDMR se pot organiza servicii, birouri, laboratoare și compartimente, unități teritoriale de inspecție și/sau control și de supraveghere a pieței medicamentelor/de supraveghere a pieței dispozitivelor medicale/în utilizarea dispozitivelor medicale, de evaluare a unităților de tehnică medicală, precum și de control prin verificarea periodică a dispozitivelor medicale, cu respectarea numărului de posturi maxim aprobat.*

(7) *Numărul maxim de posturi este 500, inclusiv președintele și cei doi vicepreședinți”.*

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 7, alineatele (3), (6) și (7)** vor avea următorul cuprins:

„(3) Salariul de bază al președintelui va fi cel puțin egal cu salariul de bază al directorului general majorat cu 25%, iar salariul de bază al celor doi vicepreședinți va fi cel puțin egal cu salariul de bază al directorului general majorat cu 15%.

(6) Structura organizatorică a ANMDMR se aprobă prin ordin al ministrului sănătății, la propunerea președintelui ANMDMR și cu avizul consiliului de administrație. ANMDMR este structurată pe direcții generale, direcții, servicii și compartimente. În cadrul structurii organizatorice, prin decizie a președintelui

ANMDMR se pot organiza unități teritoriale pentru desfășurarea activităților prevăzute la art. 2, cu respectarea numărului de posturi maxim aprobat.

(7) Numărul maxim de posturi este 477, inclusiv președintele și cei doi vicepreședinți”.

Legea nr. 18/2009

Art. 3

Vechea reglementare

„Art. 3

(1) Ministerul Sănătății organizează admiterea în rezidențiatul pe locuri și pe posturi, prin concurs național, iar admiterea în rezidențiatul în medicină de familie, prin test de selecție, pe baza unei metodologii aprobate prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului educației, cercetării și inovării.

(2) Rezultatele concursului național de rezidențiat pe locuri și pe posturi, precum și rezultatele selecției pentru rezidențiatul în medicină de familie se confirmă prin ordin al ministrului sănătății, iar cei care promovează concursul sau selecția, după caz, devin rezidenți în specialitatea respectivă.

(3) Începând cu sesiunea de rezidențiat 2010, absolvenții facultăților de medicină au acces la pregătirea în vederea obținerii specialității medicină de familie, prin selecție, în baza unei metodologii aprobate prin ordin al ministrului sănătății”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **articolul 3 se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 3

(1) Ministerul Sănătății organizează admiterea în rezidențiatul pe locuri și pe posturi, prin concurs național, pentru domeniul medicină, domeniul medicină dentară și, respectiv, domeniul farmacie, cu tematică și bibliografie unice, în temeiul unei metodologii aprobate prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului educației.

(2) Concursul național prevăzut la alin. (1) se poate desfășura și la nivelul centrelor universitare pe baza acordului dintre Ministerul Sănătății și instituțiile de învățământ superior de medicină și farmacie acreditate care organizează programe de pregătire în rezidențiat.

(3) Începând cu concursul național de rezidențiat din trimestrul IV al anului 2026, pentru domeniul medicină concursul se poate organiza pentru următoarele subdomenii:

- a) subdomeniul specialități medicale;
- b) subdomeniul specialități chirurgicale;
- c) subdomeniul specialități paraclinice și de laborator;
- d) subdomeniul anestezie și terapie intensivă și medicină de urgență.

(4) Repartiția specialităților pe cele patru subdomenii prevăzute la alin. (3) se face prin ordin al ministrului sănătății, cu consultarea Colegiului Medicilor din România.

(5) Tematica și bibliografia pentru fiecare domeniu, respectiv subdomeniu de concurs sunt publicate cu cel puțin 6 luni înainte de organizarea concursului.

(6) Rezultatele concursului național de admitere în rezidențiat pe locuri și pe posturi se confirmă prin ordin al ministrului sănătății”.

Art. 7

Vechea reglementare

„Art. 7

Pe perioada pregătirii în rezidențiat, medicii rezidenți nu au acces la alte forme de învățământ postuniversitar medical uman de specialitate”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 7 se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 7

(1) Pe perioada pregătirii în rezidențiat, medicii rezidenți pot urma alte forme de învățământ postuniversitar medical uman de specialitate, în afara programului de pregătire în rezidențiat.

(2) Condițiile de participare la programele de studii complementare în vederea obținerii de atestate și condițiile de exercitare a competențelor dobândite se aprobă prin ordin al ministrului sănătății”.

Art. 15 alin. (3²)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 15, după alineatul (3¹) se introduce un nou alineat, alin. (3²)**, cu următorul cuprins:

„(3²) Începând cu sesiunea de examen din semestrul I al anului 2026 proba scrisă a examenului pentru obținerea titlului de medic, medic stomatolog și, respectiv, farmacist specialist se desfășoară cu subiecte unice pe țară pentru fiecare specialitate. Comisia națională de elaborare a subiectelor pentru proba scrisă este formată din coordonatori de rezidențiat din specialitatea respectivă din toate centrele universitare unde se desfășoară pregătirea și este desemnată prin ordin al ministrului sănătății. Președintele comisiei se desemnează prin tragere la sorți în dimineața examenului dintre membrii comisiei. Probele clinice sau practice se susțin în fața unor comisii propuse de instituțiile de învățământ superior de medicină și farmacie acreditate, respectiv instituțiile de învățământ superior care au în structură facultăți de medicină, medicină dentară/stomatologie și farmacie care au programe de studii de medicină, medicină dentară/stomatologie și farmacie acreditate, cu avizul colegiilor profesionale și numite prin ordin al ministrului sănătății”.

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

• ABSTRACT

RIL (Appeal in the interest of the law)

With regard to the work of the High Court of Cassation and Justice (Panel on the appeal in the interest of the law), two acceptance decisions were handed down concerning: Code of Civil Procedure, Art. I para. (1)-(3) of GEO no. 226/2020 on some fiscal-budgetary measures, Art. I para. (1) and (2) of GEO no. 130/2021 on some fiscal-budgetary measures, Art. I of GEO no. 168/2022 on some fiscal-budgetary measures.

HP

In relation to the activity of the High Court of Cassation and Justice (the Panel regarding the settlement of certain legal matters), three decisions were published regarding: Law no. 46/2008 - Forestry Code, republished, with subsequent amendments and additions, as compared to the legal provisions interpreted by Decision no. 3 of May 12, 2014 issued by the High Court of Cassation and Justice - Panel competent to hear the appeal in the interest of the law, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 445 of June 18, 2014; Law no. 49/1999 on I.O.V.R. pensions; Criminal Code.

RIL

**DECIZIE ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 10/2024
(M. OF. NR. 851/26.08.2024): ART. 616 ALIN. (1)
DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr.	Complet RIL	Art. 616 alin. (1) din Codul de procedură	Entitățile supuse reglementării O.G. nr. 26/2000

10/2024 (M. Of. nr. 851 din 26 august 2024)		civilă	<i>cu privire la asociații și fundații pot include în statut, ca scop și/sau ca obiectiv, organizarea de activități specifice arbitrajului instituționalizat numai dacă sunt autorizate de legiuitor să exercite arbitrajul instituționalizat.</i>
--	--	--------	--

În M. Of. nr. 851 din data de 26 august 2024, s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 10/2024 pentru admiterea recursului în interesul legii privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 616 alin. (1) din Codul de procedură civilă.**

Obiectul recursului în interesul legii

„Dacă, în baza prevederilor art. 616 alin. (1) din Codul de procedură civilă, asociațiile și fundațiile înființate în temeiul Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările și completările ulterioare, pot avea ca scop și/sau ca obiectiv organizarea de activități specifice arbitrajului instituționalizat?”

Art. 616 Cod de procedură civilă

„Art. 616: Noțiune

(1) Arbitrajul instituționalizat este acea formă de jurisdicție arbitrală care se constituie și funcționează în mod permanent pe lângă o organizație sau instituție internă ori internațională sau ca organizație neguvernamentală de interes public de sine stătătoare, în condițiile legii, pe baza unui regulament propriu aplicabil în cazul tuturor litigiilor supuse ei spre soluționare potrivit unei convenții arbitrale. Activitatea arbitrajului instituționalizat nu are caracter economic și nu urmărește obținerea de profit.

(2) În reglementarea și desfășurarea activității jurisdicționale, arbitrajul instituționalizat este autonom în raport cu instituția care l-a înființat. Aceasta va stabili măsurile necesare pentru garantarea autonomiei”.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 10/2024

Prin Decizia nr. 10/ 2024, ÎCCJ (Complet RIL) **a admis** recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, a stabilit că: **„În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 616 alin. (1) din Codul de procedură civilă, stabilește că entitățile supuse reglementării Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările și completările ulterioare, pot include în statut, ca scop și/sau ca obiectiv, organizarea de activități specifice arbitrajului instituționalizat numai dacă sunt autorizate de legiuitor să exercite arbitrajul instituționalizat”**.

**DECIZIE ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 11/2024
(M. OF. NR. 761/02.08.2024): ART. I ALIN. (1)-(3)
DIN O.U.G. NR. 226/2020 PRIVIND UNELE MĂSURI
FISCAL-BUGETARE, ART. I ALIN. (1) ȘI (2)
DIN O.U.G. NR. 130/2021 PRIVIND UNELE MĂSURI
FISCAL-BUGETARE, ART. I DIN O.U.G. NR. 168/2022
PRIVIND UNELE MĂSURI FISCAL-BUGETARE**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 11/2024 (M. Of. nr. 761 din 2 august 2024)	Complet RIL	Art. I alin. (1)-(3) din O.U.G. nr. 226/2020 privind unele măsuri fiscal-bugetare, art. I alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, art. I din O.U.G. nr. 168/2022 privind unele măsuri fiscal-bugetare	<i>Aceste reglementări legale, care au ca efect plafonarea salariilor și indemnizațiilor prevăzute de Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, sunt aplicabile și funcționarilor publici și personalului contractual din aparatul propriu al consiliilor județene, primării și consilii locale, din instituțiile și serviciile publice de interes local și județean din subordinea acestora, chiar dacă prevederile art. 38 din Legea-cadru nr. 153/2017 nu modifică sistemul de stabilire a salariilor de bază din familia ocupațională „Administrație”, cuprins în art. 11 din aceeași lege.</i>

În M. Of. nr. 761 din data de 2 august 2024, s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 11/2024 privind recursul în interesul legii în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. I alin. (1)-(3) din O.U.G. nr. 226/2020 privind unele măsuri fiscal-bugetare și pentru modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene, cu modificările ulterioare, ale art. I alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. I din O.U.G. nr. 168/2022 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare.**

Obiectul recursului în interesul legii

Art. I alin. (1)-(3) din O.U.G. nr. 226/2020 privind unele măsuri fiscal-bugetare și pentru modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene, cu modificările ulterioare

„Art. I

(1) Prin derogare de la prevederile art. 38 alin. (4) și (41) lit. c) din Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2021, începând cu data de 1 ianuarie, cuantumul brut al salariilor de bază/soldelor de funcție/salariilor de funcție/indemnizațiilor de încadrare lunară de care beneficiază personalul plătit din fonduri publice se menține la același nivel cu cel ce se acordă pentru luna decembrie 2020 în măsura în care personalul ocupă aceeași funcție și își desfășoară activitatea în aceleași condiții.

(2) Prin derogare de la prevederile art. 38 alin. (3) lit. f) din Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2021, începând cu drepturile aferente lunii ianuarie, indemnizațiile lunare pentru funcțiile de demnitate publică și funcțiile asimilate acestora, prevăzute în anexa nr. IX la Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, se mențin la nivelul aferent lunii decembrie 2020.

(3) În anul 2021, începând cu luna ianuarie, cuantumul sporurilor, indemnizațiilor, compensațiilor, primelor și al celorlalte elemente ale sistemului de salarizare care fac parte, potrivit legii, din salariul brut lunar, solda lunară de care beneficiază personalul plătit din fonduri publice se menține cel mult la nivelul cuantumului acordat pentru luna decembrie 2020, în măsura în care personalul ocupă aceeași funcție și își desfășoară activitatea în aceleași condiții”.

Art. I alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare

„Art. I

(1) Prin derogare de la prevederile art. 38 alin. (4) și (41) lit. c) din Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2022, începând cu data de 1 ianuarie, cuantumul brut al

salariilor de bază/soldelor de funcție/salariilor de funcție/indemnizațiilor de încadrare lunară de care beneficiază personalul plătit din fonduri publice se menține la același nivel cu cel ce se acordă pentru luna decembrie 2021 în măsura în care personalul ocupă aceeași funcție și își desfășoară activitatea în aceleași condiții.

(2) Prin derogare de la prevederile art. 38 alin. (3) lit. f) din Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2022, începând cu data de 1 ianuarie, indemnizațiile lunare pentru funcțiile de demnitate publică și funcțiile asimilate acestora, prevăzute în anexa nr. IX la Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, se mențin la nivelul aferent lunii decembrie 2021”.

Art. I din O.U.G. nr. 168/2022 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare

„Art. I

(1) Prin derogare de la prevederile art. 12 alin. (2) din Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2023, începând cu data de 1 ianuarie, cuantumul brut al salariilor de bază/soldelor de funcție/salariilor de funcție/indemnizațiilor de încadrare lunară de care beneficiază personalul plătit din fonduri publice se majorează cu 10% față de nivelul acordat pentru luna decembrie 2022, fără a se depăși valoarea nominală pentru anul 2022 stabilită potrivit anexelor la Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Prin derogare de la prevederile art. 39 alin. (2) din Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, pentru personalul nou-încadrat, pentru personalul numit/încadrat în aceeași instituție/autoritate publică pe funcții de același fel, inclusiv pentru personalul promovat în funcții sau în grade/trepte profesionale, pentru care nu există funcție similară în plată, cuantumul brut al salariilor de bază/soldelor de funcție/salariilor de funcție/indemnizațiilor de încadrare lunară se stabilește la nivelul reglementat pentru anul 2022 în anexele la Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, la care se aplică, după caz, prevederile art. 10 privind gradația corespunzătoare vechimii în muncă.

(3) Pentru personalul prevăzut la alin. (1), cuantumul salariului de bază în conformitate cu prevederile hotărârii Guvernului pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată pentru anul 2023 se stabilește după aplicarea majorării prevăzute la alin. (1).

(4) Prin derogare de la prevederile art. 13 alin. (1) din Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2023, începând cu data de 1 ianuarie, indemnizațiile lunare pentru funcțiile de demnitate publică și funcțiile asimilate acestora, prevăzute în anexa nr. IX la Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, se mențin la nivelul aferent lunii decembrie 2022.

(5) În anul 2023, începând cu data de 1 ianuarie, cuantumul sporurilor, indemnizațiilor, compensațiilor, primelor și al celorlalte elemente ale sistemului de salarizare care fac parte, potrivit legii, din salariul brut lunar, solda lunară de care beneficiază personalul

plătit din fonduri publice se menține cel mult la nivelul cuantumului acordat pentru luna decembrie 2022, în măsura în care personalul ocupă aceeași funcție și își desfășoară activitatea în aceleași condiții.

(6) Începând cu data de 1 ianuarie 2023, pentru personalul militar, polițiști și polițiștii de penitenciare actualizarea cuantumului soldei de grad/salariului gradului profesional deținut se exceptează de la prevederile alin. (5).

(7) Prin derogare de la prevederile art. 18 alin. (1) din Legea-cadru nr. 153/2017, cu modificările și completările ulterioare, în anul 2023, valoarea lunară a indemnizației de hrană se menține la nivelul din anul 2022.

(8) Pentru personalul încadrat în unitățile sanitare publice, inclusiv cele care au ca asociat unic unitățile administrativ-teritoriale, aflate în relație contractuală cu casele de asigurări de sănătate, influențele financiare determinate de creșterile salariale prevăzute la alin. (1) se asigură prin transferuri din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, de la titlul VI «Transferuri între unități ale administrației publice»”.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 11/2024

Prin Decizia nr. 11/2024, ÎCCJ (Complet RIL) *a admis* recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj și, în consecință, a stabilit că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. I alin. (1)-(3) din O.U.G. nr. 226/2020 privind unele măsuri fiscal-bugetare și pentru modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene, cu modificările ulterioare, ale art. I alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare, care au ca efect plafonarea salariilor și indemnizațiilor prevăzute de Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, aceste reglementări legale sunt aplicabile și funcționarilor publici și personalului contractual din aparatul propriu al consiliilor județene, primării și consilii locale, din instituțiile și serviciile publice de interes local și județean din subordinea acestora, chiar dacă prevederile art. 38 din Legea-cadru nr. 153/2017 nu modifică sistemul de stabilire a salariilor de bază din familia ocupațională «Administrație» cuprins în art. 11 din aceeași lege-cadru”.

HP

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 31/2024
(M. OF. NR. 791/12.08.2024): PCT. 12 DIN ANEXA NR. 1
LA CODUL SILVIC**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 31/2024 (M. Of. nr. 791 din 12 august 2024)	Complet DCD	Pct. 12 din anexa nr. 1 la Codul silvic, raportat la Decizia ÎCCJ nr. 3 din 12 mai 2014	<i>În cazul pădurarilor încadrați cu contract individual de muncă, este necesară angajarea răspunderii civile patrimoniale, conform Codului muncii, în vederea obținerii unui titlu executoriu.</i>

În M. Of. nr. 791 din data de 12 august 2024 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 31/2024 în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dispozițiile pct. 12 din anexa nr. 1 la Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportate la dispozițiile legale interpretate prin Decizia nr. 3 din 12 mai 2014 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 445 din 18 iunie 2014.**

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Dacă dispozițiile pct. 12 din anexa nr. 1 la Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportate la dispozițiile interpretate prin Decizia nr. 3 din 12 mai 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 445 din 18 iunie 2014, și la art. 147 alin. (4) din Constituția României cu referire la Decizia Curții Constituționale nr. 560 din 17 noiembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 465 din 26 mai 2023, se interpretează în sensul că, în cazul pădurarilor încadrați cu contract individual de muncă, controlul de fond necontestat constituie titlu executoriu sau în sensul că, în situația acestora, este necesară angajarea răspunderii civile patrimoniale, conform Legii nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în vederea obținerii unui titlu executoriu?

Pct. 12 din anexa nr. 1 la Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată, cu modificările și completările ulterioare

„12. Control de fond – totalitatea acțiunilor efectuate în fondul forestier, în condițiile legii, de către personalul silvic care asigură administrarea pădurilor sau controlul regimului silvic, în scopul:

- a) verificării stării limitelor și bornelor amenajistice;*
- b) verificării suprafeței de pădure în scopul identificării, inventarierii și evaluării valorice a arborilor tăiați în delict, a semințișurilor utilizabile distruse sau vătămate, a oricăror altor pagube aduse pădurii, precum și stabilirii cauzelor care le-au produs;*
- c) verificării oportunității și calității lucrărilor silvice executate;*
- d) identificării lucrărilor silvice necesare;*
- e) verificării stării bunurilor mobile și imobile aferente pădurii respective;*
- f) inventarierii stocurilor de produse ale pădurii existente pe suprafața acesteia;*
- g) stabilirii pagubelor și/sau daunelor aduse pădurii, precum și propuneri de recuperare a acestora.*

Controlul de fond devine titlu executoriu, după comunicare și necontestarea acestuia în termen de 15 zile”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 31/2024

Prin **Decizia nr. 31/2024**, ÎCCJ (Complet DCD) a *admis* sesizarea formulată de Tribunalul Mureș – Secția civilă, în Dosarul nr. 7.054/320/2022 și, în consecință, a stabilit că: **„Dispozițiile pct. 12 din anexa nr. 1 la Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportate la dispozițiile legale interpretate prin Decizia nr. 3 din 12 mai 2014 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 445 din 18 iunie 2014, se interpretează în sensul că, în cazul pădurarilor încadrați cu contract individual de muncă, este necesară angajarea răspunderii civile patrimoniale, conform Legii nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în vederea obținerii unui titlu executoriu”.**

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 32/2024
(M. OF. NR. 792/12.08.2024): ART. 5 ALIN. (1)
DIN LEGEA NR. 49/1999 PRIVIND PENSIILE I.O.V.R.**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 32/2024 (M. Of. nr. 792 din 12 august 2024)	Complet DCD	Art. 5 alin. (1) din Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R.	<i>Norma de trimitere care face referire la condițiile de acordare a pensiei de urmaș pentru copiii celor morți sau dispăruți în război, precum și pentru copiii celor care la data decesului erau pensionari I.O.V.R., ca accidentați sau invalizi de război, implică și îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.</i>

În M. Of. nr. 792 din data de 12 august 2024 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 32/2024 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru interpretarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) din Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R., cu referire la condițiile de acordare a pensiei de urmaș.**

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Dacă dispozițiile art. 5 alin. (1) din Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R., cu modificările și completările ulterioare, care fac referire la condițiile de acordare a pensiei de urmaș pentru copiii celor morți sau dispăruți în război, trimițând la dispozițiile Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, trebuie interpretate ca trimițând la modalitatea

de calcul al acestei indemnizații, respectiv la art. 89 din Legea nr. 263/2010, sau și la îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 84 din aceeași lege?

Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R.

„Art. 5

(1) *Copiii celor morți sau dispăruți în război, precum și ai celor care la data decesului erau pensionari I.O.V.R. au dreptul la pensie de urmaș în condițiile în care se acordă, potrivit legii, pensiile de urmaș în cadrul asigurărilor sociale de stat”.*

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 32/2024

Prin **Decizia nr. 32/2024**, ÎCCJ (Complet DCD) a *admis* sesizarea formulată de Curtea de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în Dosarul nr. 2.006/87/2022 și, în consecință, a stabilit că: **„În interpretarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) din Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R., cu modificările și completările ulterioare, norma de trimitere care face referire la condițiile de acordare a pensiei de urmaș pentru copiii celor morți sau dispăruți în război, precum și pentru copiii celor care la data decesului erau pensionari I.O.V.R., ca accidentați sau invalizi de război, implică și îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare”.**

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 36/2024
(M. OF. NR. 776/07.08.2024): ART. 229 ALIN. (2) LIT. B)
DIN CODUL PENAL, NOȚIUNEA DE SEDIU PROFESIONAL

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 36/2024 (M. Of. nr. 776 din 7 august 2024)	Complet DCD	Art. 229 alin. (2) lit. b) din Codul penal, noțiunea de sediu profesional	<i>Spațiul comercial – ce constituie punct de lucru al unei persoane juridice – reprezintă sediu profesional în sensul prevederilor art. 229 alin. (2) lit. b) din Codul penal, dacă în cadrul acestuia se desfășoară o viață privată societară.</i>

În M. Of. nr. 776 din data de 7 august 2024 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 36/2024** pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: **dacă reprezintă sediu profesional în sensul prevederilor art. 229 alin. (2) lit. b) din Codul penal spațiul comercial – ce constituie punct de lucru al unei persoane juridice – în intervalul de timp în care accesul publicului nu este permis.**

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

„Dacă reprezintă sediu profesional în sensul prevederilor art. 229 alin. (2) lit. b) din Codul penal spațiul comercial – ce constituie punct de lucru al unei persoane juridice – în intervalul de timp în care accesul publicului nu este permis?”

Art. 229 alin. (2) lit. b) Cod penal

„Art. 229 Furtul calificat

(2) Dacă furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:

b) prin violare de domiciliu sau sediu profesional”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 36/2024

Prin **Decizia nr. 36/2024**, ÎCCJ (Complet DCD) a *admis* sesizarea formulată de Curtea de Apel București – Secția a II-a penală și, în consecință, a stabilit că „spațiul comercial – ce constituie punct de lucru al unei persoane juridice – reprezintă sediu profesional în sensul prevederilor art. 229 alin. (2) lit. b) din Codul penal, dacă în cadrul acestuia se desfășoară o viață privată societară”.

VI. JURISPRUDENȚĂ CCR

• ABSTRACT

Further to the work carried out by the Constitutional Court, a decision (objection of unconstitutionality granted) was published in August regarding: Law on the approval of GEO no. 71/2023 for the establishment of an extension of the time limits provided for in Art. 262 para. (32) of Law no. 85/2014 on insolvency prevention and insolvency proceedings.

**NECONSTITUȚIONALITATE – D.C.C. NR. 334/2024
(M. OF. NR. 808/14.08.2024): LEGEA PRIVIND APROBAREA
O.U.G. NR. 71/2023 PENTRU INSTITUIREA UNEI PRELUNGIRI
A TERMENELOR PREVĂZUTE LA ART. 262 ALIN. (3[^]2)
DIN LEGEA NR. 85/2014 PRIVIND PROCEDURILE
DE PREVENIRE A INSOLVENȚEI ȘI DE INSOLVENȚĂ**

De Redacția Pro Lege

Decizia CCR	Actul normativ	Sumar
D.C.C. nr. 334/2024 (M. Of. nr. 808 din 14 august 2024)	O.U.G. nr. 37/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 – Codul muncii	Neconstituționalitate

În M. Of. nr. 808 din data de 14 august 2024 s-a publicat **Decizia Curții Constituționale nr. 334/2024** referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii privind aprobarea O.U.G. nr. 71/2023 pentru instituirea unei prelungiri a termenelor prevăzute la art. 262 alin. (3[^]2) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

Obiectul obiecției de neconstituționalitate

Legea privind aprobarea O.U.G. nr. 71/2023 pentru instituirea unei prelungiri a termenelor prevăzute la art. 262 alin. (3[^]2) din Legea nr. 85/2014 privind

procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (PL-x nr. 564/2023) a fost aprobată de Camera Deputaților, în calitate de cameră decizională, în ședința din 26 martie 2024.

Legea criticată are următorul cuprins:

„Art. I – Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 71 din 31 august 2023 pentru instituirea unei prelungiri a termenelor prevăzute la art. 262 alin. (32) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 791 din 1 septembrie 2023.

Art. II – (1) În cazul operatorilor economici care funcționează în ramurile strategice ale economiei naționale, aflați, la data intrării în vigoare a prezentei legi, într-o procedură de concordat preventiv, durata de derulare a concordatului/planului de restructurare poate fi prelungită, la cererea debitorului, pentru motive justificate, cu cel mult 5 ani.

(2) Administratorul concordatar poate solicita judecătorului sindic, în al cincilea an de derulare a concordatului preventiv/planului de restructurare, omologarea prelungirii duratei de derulare a concordatului preventiv/planului de restructurare, potrivit alin. (1), și a modificării măsurilor corespunzătoare acestei prelungiri.

(3) Cererea prevăzută la alin. (2) va fi însoțită de hotărârea de aprobare de către creditorii concordatari/afecțați a prelungirii duratei de derulare a concordatului/planului de restructurare și a modificării măsurilor corespunzătoare acestei prelungiri, adoptată în condițiile de întocmire și votare a concordatului/planului de restructurare, cu creanțele rămase în sold la data votului.

(4) Creditorii concordatari/afecțați care au votat împotriva prelungirii termenului concordatului preventiv/planului de restructurare, precum și creditorii neconcordatari își pot recupera creanța prin orice alte modalități prevăzute de lege, inclusiv vor putea formula cereri de deschidere a procedurii insolvenței față de debitor”.

D.C.C. nr. 334/2024

Prin Decizia nr. 334/2024, Curtea Constituțională *a admis* obiecția de neconstituționalitate formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite și a constatat că: „**Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 71/2023 pentru instituirea unei prelungiri a termenelor prevăzute la art. 262 alin. (32) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență este neconstituțională**”.